

Ministerstvo financí
odbor Finanční politika

Fiskální výhled České republiky

listopad 2011

Fiskální výhled České republiky
listopad 2011

Ministerstvo financí ČR
Letenská 15, 118 10 Praha 1

Tel.: 257 041 111

E-mail: Fiscal.Outlook@mfcz.cz

ISSN 1804-7998

Vychází 2× ročně, zdarma

Elektronický archiv:
<http://www.mfcz.cz/fiskalnivyhled>

Fiskální výhled

České republiky

listopad 2011

Obsah

Úvod	1
1 Hospodářský vývoj a fiskální politika	2
1.1 Makroekonomický vývoj.....	2
1.2 Záměry fiskální politiky	3
2 Krátkodobý vývoj veřejných financí	5
2.1 Veřejné rozpočty – peněžní toky (GFS 2001).....	5
2.2 Sektor vládních institucí – národní účty (ESA 95)	6
2.3 Mezinárodní srovnání.....	11
3 Střednědobý fiskální výhled.....	14
3.1 Střednědobý výdajový rámec a deficitní trajektorie	14
3.2 Střednědobý výhled sektoru vládních institucí.....	16
3.3 Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí.....	21
4 Příčiny evropské dluhové krize a její důsledky pro české veřejné finance.....	23
4.1 Historie měnové unie	23
4.2 Finanční, hospodářská a dluhová krize	27
4.3 Důsledky dluhové krize pro veřejné finance.....	30
5 Zdroje	36
A Tabulková příloha – metodika GFS 2001	39
B Tabulková příloha – metodika ESA 95	45
C Seznamy tématických kapitol a boxů předchozích Fiskálních výhledů ČR.....	56

Fiskální výhled ČR je zpracováván v odboru Finanční politika MF ČR s pololetní periodicitou (publikován zpravidla koncem května a listopadu). Zahrnuje predikci na běžný a následující rok (tj. do roku 2012), u některých ukazatelů pak i výhled na další 2 roky (tj. do roku 2014). Publikace je dostupná na internetových stránkách MF ČR na adrese:

<http://www.mfcr.cz/fiskalnivyhled>

Nedílnou součástí Fiskálního výhledu ČR je i metodická příručka, která definuje, upřesňuje a vysvětluje řadu pojmů, metod a použitých statistik. Příručku si lze stáhnout na adrese:

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Metodicka_priloha.pdf

Rádi přivítáme relevantní připomínky nebo náměty, které poslouží ke zkvalitnění publikace a přiblíží ji potřebám uživatelů. Případné připomínky prosím zasílejte na adresu:

Fiscal.Outlook@mfcr.cz

Seznam tabulek

Tabulka 1.1: Hlavní makroekonomické indikátory (2010–2014)	3
Tabulka 1.2: Nastavení fiskální politiky (2008–2014)	3
Tabulka 1.3: Struktura diskrečních opatření (2012–2014)	4
Tabulka 2.1: Příjmy sektoru vládních institucí (2005–2011).....	10
Tabulka 2.2: Výdaje sektoru vládních institucí (2005–2011)	10
Tabulka 2.3: Saldo sektoru vládních institucí a jeho subsektorů (2005–2011).....	11
Tabulka 2.4: Dluh sektoru vládních institucí a jeho subsektorů (2005–2011).....	11
Tabulka 2.5: Přejít od deficitu ke změně dluhu (2005–2011)	11
Tabulka 3.1: Odvození částek výdajového rámce od fiskálních cílů	14
Tabulka 3.2: Vyhodnocení dodržování výdajového rámce	15
Tabulka 3.3: Hospodaření sektoru vládních institucí (ESA 95)	16
Tabulka 3.4: Příjmy sektoru vládních institucí (ESA 95).....	17
Tabulka 3.5: Výdaje sektoru vládních institucí (ESA 95)	18
Tabulka 3.6: Hrubý konsolidovaný vládní dluh (ESA 95).....	20
Tabulka 3.7: Strukturální saldo vládního sektoru (ESA 95)	21
Tabulka 3.8: Redukční hranice a výše vyměřovacího základu	22
Tabulka 4.1: Simulace dopadů negativních scénářů (odchylky oproti základnímu scénáři).....	32
Tabulka A.1: Konsolidované veřejné rozpočty – příjmy.....	39
Tabulka A.2: Konsolidované veřejné rozpočty – příjmy.....	40
Tabulka A.3: Konsolidované veřejné rozpočty – výdaje	41
Tabulka A.4: Konsolidované veřejné rozpočty – výdaje	41
Tabulka A.5: Konsolidované veřejné rozpočty – saldo	42
Tabulka A.6: Struktura salda veřejných rozpočtů	42
Tabulka A.7: Struktura salda pro fiskální cílení.....	42
Tabulka A.8: Konsolidované veřejné rozpočty – zdroje a užití	43
Tabulka A.9: Konsolidované veřejné rozpočty – vládní dluh	44
Tabulka B.1: Příjmy sektoru vládních institucí	45
Tabulka B.2: Daňové příjmy sektoru vládních institucí.....	46
Tabulka B.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí.....	47
Tabulka B.4: Příjmy subsektoru ústředních vládních institucí	47
Tabulka B.5: Příjmy subsektoru místních vládních institucí.....	48
Tabulka B.6: Příjmy subsektoru fondů sociálního zabezpečení	48
Tabulka B.7: Výdaje sektoru vládních institucí	49
Tabulka B.8: Výdaje sektoru vládních institucí	50
Tabulka B.9: Výdaje subsektoru ústředních vládních institucí	50
Tabulka B.10: Výdaje subsektoru místních vládních institucí.....	51
Tabulka B.11: Výdaje subsektoru fondů sociálního zabezpečení	51
Tabulka B.12: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů.....	52
Tabulka B.13: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů	52
Tabulka B.14: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů	53
Tabulka B.15: Saldo a dluh vládního sektoru zemí EU (2007–2011).....	54
Tabulka B.16: Transakce vládního sektoru zemí EU (2010).....	55

Seznam obrázků

Obrázek 2.1: Salda veřejných rozpočtů (2005–2012)	5
Obrázek 2.2: Daň z příjmů fyzických osob	9
Obrázek 2.3: Peněžní sociální dávky	9
Obrázek 2.4: Daň z příjmů právnických osob.....	9
Obrázek 2.5: Saldo vládního sektoru ve vybraných zemích EU (2008–2011).....	12
Obrázek 2.6: Dluh vládního sektoru ve vybraných zemích EU (2008–2011)	13
Obrázek 3.1: Struktura vypořádání státu a církví	19
Obrázek 4.1: Spready vůči německým dluhopisům.....	26
Obrázek 4.2: Vývoj cen ropy a pšenice	27
Obrázek 4.3: Rozklad salda a dluhu sektoru vládních institucí ve vybraných ekonomikách EU (1990–2011).....	33
Obrázek 4.4: Příspěvky jednotlivých složek k růstu reálného HDP ve vybraných ekonomikách EU (1990–2011)	35

Seznam použitých zkratk

b.c.	běžné ceny
CZK.....	kódové označení české koruny
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ.....	Český statistický úřad
DPH.....	daň z přidané hodnoty
EDP B.9.....	čisté půjčky/výpůjčky vládního sektoru v metodice aplikované pro EDP
ESA 95	Evropský systém účtů (1995)
EU, EU27	Evropská unie (svým pokrytím zahrnuje všech 27 zemí)
EUR	kódové označení eura
GFS 2001.....	Government Finance Statistics Manual 2001
HDP	hrubý domácí produkt
KP.....	Konvergenční program ČR
MF ČR.....	Ministerstvo financí ČR
MTO	střednědobý rozpočtový cíl (Medium Term Objective)
p.a.	per annum (za rok)
p.b.	procentní bod
s.c.	stálé ceny
USD	kódové označení amerického dolaru
VŠPS.....	Výběrové šetření pracovních sil

Značky použité v tabulkách

Pomlčka (–) na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval nebo zápis není z logických důvodů možný.

Uzávěrka datových zdrojů

Makroekonomické datové zdroje v této publikaci jsou vztaženy k 12. říjnu 2011, fiskální data k 26. říjnu 2011.

Poznámka

Součtové údaje publikované v tabulkách mohou být v některých případech zatíženy nepřesností na posledním desetinném místě vzhledem k zaokrouhlování.

Úvod

Od května 2011, kdy byl vydán minulý Fiskální výhled, došlo k prudkému zhoršení výhledu globální ekonomické situace. Prohlubování a rozšiřování dluhové krize na další státy eurozóny a neschopnost evropských politiků tento stav efektivně řešit vedou k nárůstu nedůvěry ve schopnost vlád problémových zemí splácet dluhy a k nervozitě na finančních trzích. Nákaza se postupně rozšiřuje i na bankovní sektor v eurozóně – snižuje se aktivita na mezibankovních trzích a řadě bank byl v důsledku jejich expozice vůči státním dluhopisům problémových států snížen rating.

Neklid na finančních trzích a nejistá očekávání s pravděpodobnými přesahy do reálné ekonomiky mají i své fiskální konsekvence. Zhoršené makroekonomické výhledy, nutnost konsolidace, závazky vůči Evropské unii či intenzivní dohled finančních trhů a ratingových agentur stručně charakterizují nejenom současné pocity řady vyspělých ekonomik EU, ale i duch tohoto Fiskálního výhledu.

Fiskální výhled je jako tradičně členěn do čtyř kapitol. Makroekonomický vývoj a záměry fiskální politiky přibližuje kapitola první. Česká ekonomika se nyní nachází v záporné produkční mezeře a její další vývoj bude předurčen jak případnou eskalací globální ekonomické situace, tak i realizovanými a plánovanými ozdravnými kroky v oblasti veřejných financí, stejně jako dopady strukturálních reforem.

Kapitola druhá shrnuje predikovaný vývoj hospodaření veřejného sektoru v roce 2011, a to jak v metodice peněžních toků, tak i v metodice aktuální. Pro dotvoření komplexní představy je kapitola uzavřena mezinárodním srovnáním. Ve svých příjmových a výdajových parametrech vychází část kapitoly založená na metodice GFS 2001 jednak ze schválených rozpočtů sektoru centrální vlády a jednak z návrhu státního rozpočtu a rozpočtu státních fondů na rok 2012. Podkapitola v metodice ESA 95 je potom založena na říjnové fiskální notifikaci, kterou publikuje ČSÚ ve spolupráci s MF ČR a která byla potvrzena Eurostatem.

Obsahem třetí kapitoly je střednědobý fiskální výhled hospodaření sektoru vlády na léta 2012–2014. Vláda schválila ve svém usnesení, podobně jako v Parlamentem projednané dubnové aktualizaci Konvergenčního programu ČR, trajektorii podílů deficitů sektoru vládních institucí na HDP ve výši 3,5 % pro rok 2012, 2,9 % pro rok 2013 a 1,9 % pro rok 2014. Za tímto účelem byly kromě nového stanovení částky střednědobého výdajového rámce pro rok 2014 zpřísněny obě hodnoty rámce pro roky 2012 a 2013.

Vláda si je tak vědoma svého závazku nejenom vůči obyvatelstvu v ČR, ale i vůči Evropské unii, kdy musí důvěryhodným a udržitelným způsobem zkonsolidovat veřejné finance do roku 2013 tak, aby deficit nepřesáhl hranici tří procent HDP. Současně respektujíc dlouhodobou udržitelnost veřejných financí plánuje vyrovnat celkovou bilanci do roku 2016.

Třetí kapitola rovněž detailněji popisuje jednotlivá diskreční opatření, kterými vláda plánuje veřejné finance ozdravit. Z konsolidačního mixu je zřejmé, že

jsou akcentovány obě, jak příjmová, tak i výdajová strana rozpočtu.

Podzimní čísla Fiskálního výhledu pokračují v tradici speciálních tématických kapitol. V tomto vydání jsme se rozhodli věnovat ryze aktuálnímu tématu vybraných příčin evropské dluhové krize a jejích důsledků pro veřejné finance, s důrazem na ty české. Kapitola se ubírá nejprve hospodářsko-dějinným pojetím vzniku evropské měnové unie, pokračuje nedávnou finanční krizí, hospodářskou recesí a stručný vývoj uzavírá dluhová krize. Důsledky dluhové krize pro veřejné finance jsou mimo jiné simulovány na čtyřech scénářích vývoje ekonomiky, které ačkoliv mají pouze relativně malý stupeň odchylky od základního scénáře, mohou čtenáři poskytnout představu o dopadech naplnění i rizikovějších scénářů budoucího vývoje.

Součástí Fiskálního výhledu je jako obvykle i rozsáhlá statistická příloha, kterou čtenář také nalezne ve formátu MS Excel na stránkách MF ČR (www.mfcr.cz/fiskalniwyhled).

1 Hospodářský vývoj a fiskální politika

1.1 Makroekonomický vývoj

Ekonomická aktivita v České republice se po recesi z přelomu let 2008 a 2009 pozvolna zvyšuje, přesto se ještě úroveň sezónně očištěného HDP nachází pod dosavadním vrcholem z 3. čtvrtletí 2008. Navíc zatím nedošlo k uzavření záporné produkční mezery, která podle současných propočtů na konci recese (2. čtvrtletí 2009) dosáhla cca $-3,5$ %, což indikovalo nejnižší využití ekonomického potenciálu v post-transformačním období. Proces uzavírání mezery výstupu se dočasně zastavil ve 2. čtvrtletí 2011, kdy došlo k jejímu rozšíření o 0,2 p.b. na $-1,4$ %.

Za tímto vývojem stálo poměrně razantní zpomalení růstu reálného HDP, který se ve srovnání s 1. čtvrtletím zvýšil pouze o 0,1 % (meziročně o 2,2 %), čímž zaostal za růstem potenciálu. Mírně kladných mezičtvrtletních růstů by ekonomika měla dosahovat i ve 3. a 4. čtvrtletí, pro celý rok 2011 pak počítáme s růstem HDP o 2,1 %. V roce 2012 by však mělo dojít ke zpomalení růstové dynamiky na 1,0 %, přičemž rizika této predikce jsou vychýlena směrem dolů. S ohledem na vývoj dluhové krize v eurozóně nelze s naprostou jistotou vyloučit ani extrémní možnost opakování recese v podobě z přelomu let 2008 a 2009.

Dominantním faktorem růstu HDP by v tomto i příštím roce měl být zahraniční obchod. Kladný příspěvek k růstu by měl být zaznamenán u tvorby hrubého kapitálu, růst by naopak měla brzdít konečná spotřeba. Proti růstu spotřeby domácností bude působit řada faktorů. Kromě situace na trhu práce, velmi pomalého růstu objemu mezd a platů (v reálném vyjádření by se mzdy a platy měly v roce 2012 dokonce snížit) a zvýšení redukované sazby daně z přidané hodnoty o 4 p.b. v roce 2012 nesmíme zapomenout také na obavy spotřebitelů z případných ekonomických turbulencí, které by mohly nastat v souvislosti s dluhovou krizí v eurozóně. Očekáváme proto, že se spotřeba domácností sníží o 0,6 % v roce 2011 a o 0,5 % v roce 2012.

Spotřeba vlády by měla odrážet schválenou konsolidační strategii. Předpokládáme proto úsporné

chování vládních institucí jak z hlediska zaměstnanosti, tak i nákupů zboží a služeb. V roce 2011 by se spotřeba vlády měla reálně snížit o 1,2 %, pro rok 2012 pak předpokládáme pokles spotřebních výdajů vlády o 0,5 %.

Tvorba hrubého fixního kapitálu by se letos mohla zvýšit o 2,1 %, pro rok 2012 pak počítáme s jejím růstem o 1,4 %. Pozitivně by se měl projevit vliv infrastrukturních investic s příspěvkem z fondů EU, jistý vliv by mohly mít také nízké úrokové sazby. Negativně však zřejmě na nové investice bude prostřednictvím očekávání ekonomických subjektů působit vývoj v eurozóně.

Spotřebitelské ceny by se měly v roce 2011 zvýšit o 1,9 %. V roce 2012 by měla míra inflace dosáhnout 3,2 %, výrazný dopad do spotřebitelských cen ve výši 1,1 p.b. však očekáváme od zvýšení redukované sazby daně z přidané hodnoty.

Situace na trhu práce bude zřejmě odrážet pomalý růst ekonomiky a zvýšenou nejistotu ohledně dalšího vývoje. Zaměstnanost (podle VŠPS) by se sice v tomto roce měla zvýšit o 0,4 %, pro rok 2012 však předpokládáme její pokles o 0,2 %. Na vývoj zaměstnanosti v příštím roce bude mít vliv očekávané zpomalení růstu HDP, pokles populace v produktivním věku a částečně i další snižování počtu zaměstnanců ve státní správě. Míra nezaměstnanosti, na níž by měly pozitivně působit legislativní změny účinné od ledna 2012, by se v tomto i příštím roce měla pohybovat okolo 6,9 %. Předpokládáme také pozvolný nárůst míry participace, a to zejména v důsledku zvyšování důchodového věku. Objem mezd a platů (v běžných cenách) by se v tomto roce mohl zvýšit o 2,3 %, v roce 2012 pak o 2,7 %. Proti výraznějšímu růstu mezd a platů budou vedle zpomalení ekonomického růstu nadále působit úsporná opatření v rozpočtové sféře.

Poměr deficitu běžného účtu platební bilance k HDP by měl zůstat na udržitelné úrovni.

Tabulka 1.1: Hlavní makroekonomické indikátory (2010–2014)

		2010	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
		Skutečnost	Současná predikce a výhled				Fiskální výhled květen 2011			
Hrubý domácí produkt	<i>mld. Kč, b.c.</i>	3775	3853	3959	4077	4267	3718	3904	4095	4335
	<i>růst v %, s.c.</i>	2,7	2,1	1,0	2,0	3,3	1,9	2,3	3,3	4,0
Spotřeba domácností	<i>růst v %, s.c.</i>	0,2	-0,6	-0,5	1,2	2,5	0,7	1,9	3,3	4,2
Spotřeba vlády	<i>růst v %, s.c.</i>	-0,1	-1,2	-0,5	-0,2	0,8	-3,4	-2,5	-1,3	0,1
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>růst v %, s.c.</i>	-3,1	2,1	1,4	2,8	3,2	0,7	3,2	5,6	7,2
Příspěvek zahr. obchodu k růstu HDP	<i>p.b., s.c.</i>	1,0	1,8	1,1	0,6	0,2	1,8	1,1	0,6	0,2
Deflátor HDP	<i>růst v %</i>	-1,7	0,0	1,7	0,9	1,3	-0,5	2,7	1,6	1,8
Průměrná míra inflace	<i>%</i>	1,5	1,9	3,2	1,6	2,1	2,1	3,2	1,5	2,0
Zaměstnanost (VŠPS)	<i>růst v %</i>	-1,0	0,4	-0,2	0,1	0,5	0,2	0,5	0,6	0,7
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	<i>průměr v %</i>	7,3	6,9	6,5	6,1	5,5	6,9	6,5	6,1	5,5
Objem mezd a platů dom. koncept	<i>růst v %, b.c.</i>	1,2	2,3	2,7	2,9	4,7	2,1	4,4	4,9	5,9
Podíl běžného účtu na HDP	<i>%</i>	-3,2	-3,1	-3,3	-3,8	-3,8	-4,0	-3,4	-3,6	-4,1
Předpoklady:										
Směnný kurz CZK/EUR		25,3	24,3	23,9	23,4	22,9	24,1	23,5	22,8	22,2
Dlouhodobé úrokové sazby 10 let	<i>% p.a.</i>	3,7	4,1	4,3	3,8	4,1	4,1	4,3	4,3	4,3
Ropa Brent	<i>USD/barel</i>	79,7	110,3	106,8	110,5	115,0	95,0	95,5	96,8	93,3
HDP eurozóny EA12	<i>růst v %, s.c.</i>	1,8	1,7	1,0	1,6	2,0	1,7	2,0	2,3	2,3

Pozn.: Fiskální výhled z května 2011 nezahrnoval úrovnovou revizi HDP. Proto např. nelze přímo srovnávat absolutní hodnoty HDP.

Zdroj: MF ČR (2011a), MF ČR (2011c).

1.2 Záměry fiskální politiky

Cíle fiskální konsolidace, na kterých se v dubnu tohoto roku usnesla vláda (usnesení č. 278/2011) a ke kterým se ČR zavázala v letošní aktualizaci Konvergenčního programu (MF ČR, 2011b), potvrzují trajektorii podílů deficitů vládního sektoru k HDP v roce 2012 a 2013 na hodnotách 3,5 % HDP a 2,9 % HDP a stanovují nový deficitní cíl pro rok 2014 ve výši 1,9 % HDP.

Ačkoliv se makroekonomický výhled nejeví jako pozitivní a je zatížen řadou negativních rizik, nadále platí, že vláda své deficitní cíle hodlá dodržet. O tom svědčí i současný návrh zákona o státním rozpočtu, jehož součástí je návrh na zpřísnění částek střednědobého výdajového rámce (viz kapitola 3.1). Nový rámec již parciálně reflektuje zhoršený makroekonomický výhled s odrazem v nižším naplnění daňových příjmů. Nová fiskální predikce rovněž kalkuluje s potřebnými diskrečními opatřeními, aby bylo vytyčených cílů dosaženo.

Dále platí, že další deficitní cíle budou stanoveny tak, aby nejpozději v roce 2016 byla bilance sektoru vládních institucí vyrovnána úplně.

Deficitní trajektorii a nezbytné fiskální úsilí shrnuje Tabulka 1.2. Z ní plyne, že strukturální saldo bude muset být v tomto a v následujících letech v průměru redukováno o 0,7 % HDP, aby bylo cíle pro deficit v roce 2014 dosaženo. Fiskální cíle pro roky 2012 až 2014 by současně měly směřovat k dosažení střednědobého rozpočtového cíle (MTO), který je stanoven v rámci Paktu stability a růstu. Střednědobý rozpočtový cíl je pro všechny členské země Evropské unie definován jako strukturální bilance v relaci k HDP a pro ČR byl stanoven ve výši minimálně -1,0 % HDP. Na základě současného nastavení fiskální politiky, odhadu produkční mezery a navrhovaného pokračování konsolidační strategie za rámec Fiskálního výhledu bude daný střednědobý cíl pravděpodobně dosažen kolem roku 2016.

Tabulka 1.2: Nastavení fiskální politiky (2008–2014)

(v % HDP, změna strukturálního salda v p.b.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Saldo vládního sektoru	-2,2	-5,8	-4,8	-3,7	-3,2	-2,9	-1,9
Cyklická složka salda	1,1	-1,0	-0,5	-0,3	-0,5	-0,5	-0,3
Jednorázové a ostatní přechodné operace	-0,1	0,3	0,0	-0,3	-0,3	0,0	0,0
Strukturální saldo	-3,3	-5,2	-4,4	-3,1	-2,5	-2,4	-1,6
Změna strukturálního salda	-1,6	-1,9	0,8	1,2	0,6	0,1	0,7

Zdroj: ČSÚ (2011b). Predikce a výpočty MF ČR.

Konsolidační strategie vlády je postavena na doporučení Rady EU (2009, 2011b) důvěryhodným a udržitelným způsobem snížit do roku 2013 deficit vládního sektoru pod 3 % HDP a přistoupit k zásadním reformním krokům v oblasti diverzifikace zabezpečení ve stáří a v oblasti financování zdravotnictví. Kromě toho jsou připravovány reformy přímých daní a odvodů, reforma financování terciárního vzdělávání, vědy, výzkumu a inovací. Dále je třeba vyzdvihnout záměr zjednodušit, zefektivnit a zprůhlednit systém veřejné správy či reformu trhu práce a sociální oblasti. Součástí reformních prací je i zřízení jednotného inkasního místa a projekt státní pokladny, které mají přinést úsporu nákladů jak na straně poplatníka, tak i na straně veřejného sektoru. Pro bližší informace odkazujeme čtenáře na dubnový Konvergenční program ČR (MF ČR, 2011b).

Strukturu konsolidačních opatření v letech 2012–2014 přibližuje Tabulka 1.3. V průměru je v letech výhledu odhadován roční dopad konsolidačních opatření na saldo na necelých 44 mld. Kč. Je patrné, že v roce 2012 mají značnou váhu opatření na příjmové straně,

převážně pak dopad zvýšení redukované sazby DPH jako zdroje krytí transformačních nákladů důchodové reformy.

V roce 2013 je kromě nových příjmových titulů struktura diskrečních opatření doplněna o na první pohled signifikantní nárůst sociálních dávek. Ten je ale z velké části tvořen autonomním nárůstem důchodů odpovídajícím valorizačnímu vzorci a rovněž i očekávanou účinností zákona o úrazovém pojištění, který kromě pozitivních příjmových efektů má svůj odraz i na výdajové straně. Celkový efekt úrazového pojištění je však kladný (bližší v kapitole 3.2). Také se v roce 2013 začnou příznivě projevovat úspory ve veřejném sektoru, primárně související s novým zákonem o veřejných zakázkách a úsporami z rozsahu při administraci sociálních titulů. Pozitivní efekt by mělo mít i centrální řízení likvidity státu.

V roce 2014 očekáváme start řady velkých reforem, mezi které patří jednotné inkasní místo a reforma přímých daní a odvodů. Celková kalibrace reformních plánů je nastavena tak, aby byl výsledný dopad na saldo pozitivní.

Tabulka 1.3: Struktura diskrečních opatření (2012–2014)

		2012	2013	2014
Opatření na příjmové straně celkem	<i>mld. Kč</i>	30,7	45,8	48,3
Přímé daně	<i>mld. Kč</i>	-4,2	8,5	4,2
Nepřímé daně	<i>mld. Kč</i>	29,1	29,9	35,5
Ostatní příjmy	<i>mld. Kč</i>	5,8	7,4	8,6
Opatření na výdajové straně celkem	<i>mld. Kč</i>	0,4	-2,7	-3,1
Sociální dávky	<i>mld. Kč</i>	3,9	10,6	11,1
Opatření zvyšující efektivnost veřejného sektoru	<i>mld. Kč</i>	-0,5	-9,5	-10,5
Ostatní veřejné výdaje	<i>mld. Kč</i>	-3,0	-3,8	-3,7
Celkový dopad na saldo	<i>mld. Kč</i>	30,3	48,5	51,4
	<i>% HDP</i>	0,8	1,2	1,2

Zdroj: MF ČR.

2 Krátkodobý vývoj veřejných financí

2.1 Veřejné rozpočty – peněžní toky (GFS 2001)

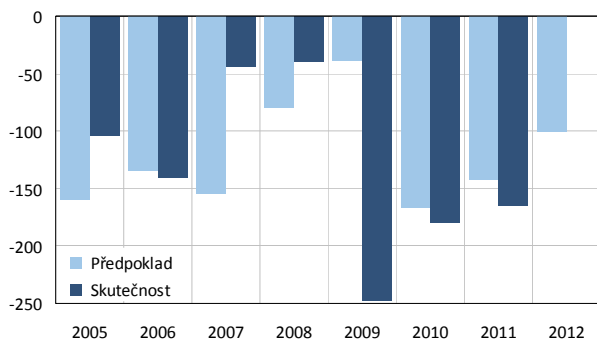
2.1.1 Veřejné rozpočty v roce 2011

Očekávaný vývoj veřejných rozpočtů je ovlivněn jak pozvolným oživením ekonomického růstu, tak i pokračujícím procesem fiskální konsolidace. V meziročním porovnání dochází k mírnému oživení příjmů a minimálnímu zvýšení výdajů, což se projevuje snížením salda veřejných rozpočtů o 14,3 mld. Kč na 165,2 mld. Kč (4,3 % HDP). V deficitu se pozitivně odráží konsolidační opatření zaměřená na snížení výdajů (snížení objemu prostředků na platy ve státní správě o 10 %, snížení platů ústavních činitelů, zrušení či omezení rozsahu některých sociálních dávek, snížení běžných i investičních výdajů ve státní správě). Nicméně do očekávaného vývoje deficitu i dluhu veřejných rozpočtů se stále promítá skutečnost, že oživení české ekonomiky je pouze mírné.

Obrázek 2.1 ukazuje srovnání předpokládaných (rozpočtovaných) a skutečně dosažených výsledků hospodaření veřejných rozpočtů v letech 2005 až 2010, rozpočtovaných a očekávaný deficit pro rok 2011 a deficit z návrhu rozpočtu pro rok 2012.

Příjmová strana bude posílena díky opatřením přijatým v roce 2010. Meziročně by příjmy měly vzrůst o 2,5 % (35,4 mld. Kč), výdaje se zvýší pouze o 1,3 % (21,1 mld. Kč). U očekávaných daňových příjmů (bez pojistného) by měl meziroční růst dosáhnout 4,7 %. Nejlépe se bude patrně vyvíjet inkaso daně z příjmů fyzických osob (růst o 5,8 %), zatímco daně z příjmů právnických osob oproti roku 2010 zřejmě poklesnou o 2,2 %. U nepřímých daní porostou rychleji spotřební daně (odhadem o 6,9 %), oproti DPH (4,2 %).

Obrázek 2.1: Salda veřejných rozpočtů (2005–2012)
(v mld. Kč)



Pozn.: V roce 2011 je skutečnost vyjádřena jako současný odhad výsledku hospodaření. Rok 2012 je návrh salda z rozpočtové dokumentace.

Zdroj: MF ČR.

Na výdajové straně se zřejmě budou meziročně nejrychleji zvyšovat úroky (o 30,3 %) a ostatní kapitálové výdaje (o 8,2 %), které zahrnují investiční transfery podnikatelským i nepodnikatelským subjektům včetně příspěvku na stavební spoření a penzijní připojištění.

Ve srovnání s rokem 2010 je očekáváno snížení schodku státního rozpočtu o 20,9 mld. Kč na 136,8 mld. Kč. Předpokládáme poměrně výrazný meziroční růst příjmů ve výši 34,2 mld. Kč, a to zejména díky příspěvkům na sociální zabezpečení, a zčásti také díky vyššímu objemu prostředků čerpaných z evropských fondů a nepřímých daní. Výdaje státního rozpočtu vzrostou meziročně pouze o 13,3 mld. Kč. Mírné meziroční zlepšení výsledků hospodaření lze předpokládat u zdravotních pojišťoven (0,7 mld. Kč), zatímco hospodaření státních fondů se zhorší o 17,7 mld. Kč.

V porovnání s původními záměry Státního rozpočtu pro rok 2011 očekáváme saldo veřejných rozpočtů o 22,9 mld. Kč vyšší. Celkové příjmy by měly být proti rozpočtu nižší o 63,0 mld. Kč, což je dáno především úpravou přijatých rozpočtovaných záloh z evropských fondů. Daňové příjmy by měly být v zásadě naplněny (oproti rozpočtové dokumentaci jsou o cca 3 mld. Kč nižší) a rovněž očekávané sociální příspěvky se s největší pravděpodobností budou vyvíjet v souladu s původními předpoklady. Současně lze očekávat i omezení výdajů o 40,1 mld. Kč. Méně by měly činit výdaje za úroky – tedy náklady na dluhovou službu (snížení o 15,2 mld. Kč). Naopak oproti rozpočtové dokumentaci by měly být vyšší běžné transfery (o 19,9 mld. Kč), příčinou je zejména dotování přenosové soustavy a distribučních soustav související se snahou vlády zamezit nárůstu cen elektrické energie. I přes poměrně pozitivní vývoj výdajové strany veřejných rozpočtů je zřejmé, že stále ještě existuje prostor pro jejich restrukturalizaci a zefektivnění.

Také ostatní subjekty veřejných rozpočtů s výjimkou mimorozpočtových fondů (především Státního fondu dopravní infrastruktury a Státního zemědělského intervenčního fondu) budou podle aktuálních odhadů oproti původním předpokladům hospodařit lépe; veřejné zdravotní pojišťovny o 2,1 mld. Kč a územní samosprávné celky o 8,4 mld. Kč.

Pokles záporného salda veřejných rozpočtů zpomalil dynamiku růstu dluhu o 5,1 p.b. na 8,3 % a očekávaný objem úvěrů a vládních dluhopisů by se měl zvýšit o 119,0 mld. Kč na 1 545,4 mld. Kč. V podílovém vyjádření ve srovnání s rokem 2010 se dluh zvýší o 2,3 p.b. na 40,1 % HDP. Váha státního dluhu na celkovém veřejném zadlužení se opět mírně zvýší a dosáhne 93,2 %. Jeho meziroční dynamika však ve srovnání s rokem 2010 zpomalí o 5,2 p.b. na 9,0 %. I přes tyto příznivé vývojové tendence zůstává dynamika dluhu veřejných rozpočtů nadále vysoká.

2.1.2 Veřejné rozpočty v roce 2012

Hlavním determinujícím faktorem při tvorbě rozpočtu na rok 2012 bylo pokračování procesu fiskální konsolidace tak, aby bylo dosaženo vyrovnaného salda hospodaření veřejných rozpočtů nejpozději do roku 2016.

Meziročně lze proto očekávat další snížení salda veřejných rozpočtů o 64,2 mld. Kč na 101,0 mld. Kč (2,6 % HDP), v podílovém vyjádření bude zlepšení činit 1,7 p.b. Na tomto vývoji se bude nejvíce podílet především státní rozpočet a také transakce Národního fondu. Toto zlepšení však nelze přeceňovat, neboť Národní fond předpokládá vyšší příjmy z Evropské unie než jejich převod do státního rozpočtu. Mělo by se zlepšit rovněž hospodaření mimorozpočtových fondů (o 4,4 mld. Kč) a veřejných zdravotních pojišťoven (o 3,6 mld. Kč), zatímco deficit územně samosprávných celků vzroste o 2,2 mld. Kč na 3,0 mld. Kč.

Očekáváme, že příjmy meziročně vzrostou o 6,5 % (95,1 mld. Kč), výdaje pouze o 1,9 % (30,9 mld. Kč), což by mělo způsobit znatelný pokles deficitu veřejných rozpočtů. Na straně příjmů se pozitivně projeví zvýšení redukováné sazby DPH z 10 % na 14 % a také zvýšení

spotřební daně z cigaret, doutníků a řezaného tabáku. Daňové příjmy (bez pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění) porostou o 4,2 % (30,3 mld. Kč), přičemž rychlejší meziroční růst zaznamenají nepřímé daně (růst o 30,5 mld. Kč, tj. o 7,0 %), především pak inkaso DPH, které poroste o 10,4 % tj. o 28,5 mld. Kč.

Na výdajové straně byla u jednotlivých kapitol učiněna úsporná opatření. Tato opatření povedou k meziročnímu snížení schodku státního rozpočtu o 30,4 mld. Kč na 106,5 mld. Kč.

V roce 2012 dynamika růstu dluhu veřejných rozpočtů zpomalí na 7,3 % a očekávaný dluh se zvýší o 113,6 mld. Kč na 1 659,0 mld. Kč. V podílovém vyjádření k HDP dluh ve srovnání s rokem 2011 vzroste o 1,8 p.b. na 41,9 %. Mírně se zvýší váha státního dluhu na výše uvedeném zadlužení, která dosáhne 93,6 %. Jeho meziroční dynamika ve srovnání s rokem 2011 zpomalí o 1,3 p.b. na 7,7 %.

U podílů jednotlivých segmentů veřejných rozpočtů na celkovém zadlužení nedojde k téměř žádným změnám. Z hlediska váhy se po státním dluhu na celkovém dluhu veřejných rozpočtů nejvíce podílejí územně samosprávné celky, jejichž zadlužení v roce 2012 ve srovnání s předchozím rokem vzroste pouze nepatrně. Lze očekávat stagnující výši dluhu mimorozpočtových fondů. Zadlužení vykazují stejně jako v roce 2011 Státní zemědělský intervenční fond a Státní fond životního prostředí. Zdravotní pojišťovny by již neměly v roce 2012 vykázat žádný dluh.

Vývoj veřejných rozpočtů se dostává do příznivějších hodnot, nicméně je nezbytné i nadále provádět obezřetnou fiskální politiku a pokračovat v jejich konsolidaci.

2.2 Sektor vládních institucí – národní účty (ESA 95)

2.2.1 Sektor vládních institucí v roce 2010

V roce 2010 dosáhl deficit sektoru vládních institucí hodnoty 182,7 mld. Kč, v podílovém vyjádření 4,8 % HDP. Oproti předběžným údajům v dubnové Notifikaci vládního deficitu a dluhu se jedná o zhoršení ve výši téměř 10 mld. Kč.

Tento rozdíl je způsoben jak novými skutečnostmi při kompilaci dat, kde obvykle mezi dubnem a říjnem dochází ke značnému zpřesnění, tak změnou metody výpočtu některých položek. Oproti dubnu došlo dále ke změně v sektorizaci, kdy celá řada jednotek byla zařazena do sektoru a naopak některé byly přeřazeny mimo vládní sektor.¹

K nejpodstatnější změně oproti dubnu došlo u tržeb, které byly revidovány o téměř 13 mld. Kč (především u místních vlád), naopak u daní z příjmů došlo k revizi o 5 mld. Kč směrem nahoru (v této změně je ovšem i vliv metodiky zápočtu daňových bonusů, které samy o sobě tvoří cca 11 mld. Kč, viz Box 1). Po započítání dalších méně významných položek byly celkově příjmy o 2,3 mld. Kč nižší.

Na výdajové straně došlo k přehodnocení sociálních dávek (opět vliv daňových bonusů ve výši 11 mld. Kč) a kapitálových transferů směrem k vyšším výdajům, naopak náhrady zaměstnancům a vládní investice byly revidovány směrem ke zlepšení salda. Celkový nárůst výdajů oproti dubnu pak činí 6,8 mld. Kč.

¹ Propočítání probíhá na bázi nákladového kritéria. Testuje se, zda-li subjekt pokrývá minimálně 50 % svých nákladů tržbami.

Vývoj příjmové strany v roce 2010 odrážel postupně se zlepšující stav hospodářství, kdy oproti roku 2009 vzrostly celkové příjmy o 1,5 %. Celkové daňové příjmy včetně sociálního pojištění, tedy více než 90 % celkových příjmů, vzrostly přibližně o 1,6 %. Do vývoje daňových příjmů se promítla celá řada opatření schválených při snaze o stabilizaci fiskálního vývoje.

Výnos daně z přidané hodnoty vzrostl oproti roku 2009 o přibližně 1,9 %, což představuje poměrně mírný nárůst vzhledem ke zvýšení základní i snížené sazby této daně o 1 p.b. Fiskální dopad nárůstu sazeb nebyl nikterak zásadní, jelikož růst výnosů daně se pohyboval pouze mírně nad úrovní růstu své makroekonomické základny (předpokládá se jednotková elasticita daně).

Příjmy ze spotřební daně vzrostly o 0,9 % a podobně jako DPH tak pouze slabě překonaly růst své makroekonomické základny. Do výnosu se promítlo zvýšení sazeb spotřebních daní. Dopad inkasa do roku 2010 byl ovšem, jak je u této daně obvyklé, v nemalé míře ovlivněn předzásobením prodejců danými komoditami.

Daň z příjmů fyzických osob neprošla v roce 2010 žádnými zásadnějšími legislativními úpravami, nicméně došlo k poklesu příjmů o 0,6 %. Snížení nastalo i přes pozitivní vliv změn u příspěvků na sociální a zdravotní pojištění, kde se maximální vyměřovací základ posunul ze 48násobku průměrné mzdy na 72násobek. Jelikož při výpočtu daně je daňová sazba aplikována na hrubou mzdu včetně příspěvků na sociální a zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem, má tato změna pozitivní vliv na vývoj výnosu daně.

Daň z příjmů právnických osob bývá v průběhu cyklu jednoznačně nejvolatilnější. U ní došlo v roce 2010 k poklesu výnosů o 3,8 %, způsobenému jednak snížením sazby daně o 1 p.b. a dále pak proběhnuvší recesí, kdy celá řada podniků uplatňovala odpočitatelnou ztrátu do svých daňových základů. Svůj vliv mají i daňové výhody, které byly schváleny pro korporátní sektor v době recese (především zrychlení odpisů). Většina těchto efektů by ovšem měla během roku 2011 odeznít.

Příspěvky na sociální zabezpečení vzrostly o 3,2 %, a dosáhly tak nejlepšího výsledku mezi daňovými příjmy. Nezanedbatelný vliv mělo rozšíření vyměřovacího základu pro vysokopříjmové skupiny obyvatelstva. Dalším důvodem jsou protikrizová opatření jednorázového charakteru přijatá v roce 2009 (sleva na nízko-příjmové zaměstnance), která rokem 2010 pozbyla platnosti.

Ostatní daně nejsou objemově zdaleka tak významné, jedinou zásadnější změnou bylo zdvojnásobení sazby daně z nemovitosti.

U tržeb vládního sektoru byl zaznamenán pokles o 5,0 %, naopak k nárůstu došlo u kapitálových (o 5,0 %) a běžných (o 20,1 %) transferů, což jsou především prostředky z fondů EU. Příliv peněžních prostředků z EU tak ještě překonal již poměrně vysokou úroveň z roku 2009. Dopad přílivu prostředků z fondů EU na saldo vládního sektoru bývá zpravidla neutrální, protože mají svůj odraz na výdajové straně, a deficit tak ovlivňuje pouze část českého spolufinancování.

Výdaje vládního sektoru v roce 2010 poklesly o 0,9 %. Tento vývoj je dán balíčkem úsporných kroků, které byly na rok 2010 schváleny. Zároveň v tomto roce došlo ke zrušení celé řady protikrizových opatření, která zvyšovala výdaje v roce 2009, a tím i základnu pro meziroční srovnání.

Výdaje na konečnou spotřebu vládního sektoru poklesly o 0,2 %. Odráží se zde snaha vlády o úspornou rozpočtovou politiku. Nejvýraznější úspory se dosáhlo u výdajů na provoz státní správy, u nichž došlo k 2,5% poklesu náhrad zaměstnancům. Pozitivně se vyvíjela i mezipotřeba, která z důvodu plošných úspor všech kapitol státního rozpočtu poklesla o 1,5 %. K růstu o 1,5 % naopak došlo u nákladů na zdravotní péči (naturální sociální dávky).

V sociální oblasti výrazně zpomalil růst výdajů. Peněžité sociální dávky se zvýšily o 2,3 %, hlavně kvůli zmrazení důchodů na rok 2010 a zrušení některých dávek, které byly přijaté v rámci protikrizových opatření v roce 2009.

Relativně pozitivní vývoj je také patrný u úrokových nákladů, které i přes poměrně vysokou dluhovou dynamiku vzrostly překvapivě málo. Jedná se o vliv poklesu úrokových sazeb ve všech emitovaných splatnostech výnosové křivky státních dluhopisů, což odráží pozitivní hodnocení implementované konsolidační strategie ČR.

Pokles zaznamenaly také dotace, naopak mírně vzrostly kapitálové a běžné transfery.

O výrazných 14 % poklesly vládní investice (tvorba hrubého fixního kapitálu). Vzhledem k poměrně vysoké výši investičních dotací na příjmové straně je tento pokles zapříčiněn především výpadkem investic vlády z domácích zdrojů.

2.2.2 Sektor vládních institucí v roce 2011

Aktuální odhad deficitu vládního sektoru na rok 2011 je 142 mld. Kč, v poměrovém vyjádření 3,7 % HDP. Ve srovnání s odhadem v dubnové Notifikaci vládního deficitu a dluhu (EK, 2011d) je odhad po zohlednění nových skutečností (s akcentem na výdajovou stranu) lepší přibližně o 12 mld. Kč. Při zohlednění vlivu revize HDP (ČSÚ, 2011c) pro poměrový ukazatel činí celkové zlepšení 0,5 % HDP.

Na příjmové straně očekáváme mírné zlepšení o 2 mld. Kč u daní (po očištění o daňové bonusy), u příspěvků na sociální zabezpečení se odhaduje lepší vývoj o 5 mld. Kč.

Na výdajové straně predikujeme oproti dubnu pozitivnější vývoj u úrokových nákladů (o 10 mld. Kč). Důvodem je především přehodnocení původních předpokladů vývoje úrokových sazeb, kdy předešlý konzervativní scénář počítal s jejich růstem, což se nakonec nepotvrdilo.

Příjmová a výdajová strana jsou také ovlivněny revizí odhadu investičních dotací (zdroje z EU). Revize odhadu vládních investic, po očištění o deficitně neutrální vliv poklesu investičních dotací, tvoří oproti dubnu necelých 9 mld. Kč. Tato změna je způsobena jak statistickou revizí dat za rok 2010, u nichž došlo k poklesu predikční základny, tak změnou předpokladů o vývoji investic z národních zdrojů. Ve výsledku byl tedy předpoklad o vývoji vládních investic zkorigován přibližně na úroveň předchozího roku.

K negativnímu vývoji **na příjmové straně** došlo u predikce tržeb vládního sektoru o téměř 14 mld. Kč, tento vývoj byl mj. způsoben i podstatným snížením základny předchozího roku.

Na výdajové straně došlo k mírnému přehodnocení odhadu u peněžních i naturálních sociálních transferů. Promítá se zde pesimističtější očekávání ohledně výše nákladů zdravotních pojišťoven na zdravotní péči a také vývoj starobních důchodů, které v současné době kladou na státní rozpočet větší nároky, než se původně očekávalo, vzhledem k nemalému růstu počtu vyplácených důchodů v tomto roce. Celková částka naturálních a peněžních transferů je tak o 4 mld. Kč vyšší, než byla v předchozím odhadu.

Ve srovnání s předchozím rokem očekáváme pozitivní vývoj na příjmové straně vládního sektoru, kde by mělo dojít k růstu příjmů o 4,8 %, daně a sociální příspěvky pak vzrostou dokonce o 5,6 %.

Nejvýraznější růst se předpokládá u daně z příjmů fyzických osob, kde dojde oproti předešlému roku k růstu o 13,1 %. Pozitivní vliv na výnos daně má doznívání protikrizových opatření (zrychlení odpisů) u podnikatelů a dále pak tzv. povodňová daň, která má formu snížení slevy na dani na poplatníka o 100 Kč měsíčně a je platná pouze v roce 2011. Dalšími opatřeními, které mají vliv na výnos této daně, je zrušení osvobození úroků ze stavebního spoření a také zrušení osvobození výsluhových příspěvků bezpečnostních sborů. K výraznému tempu růstu daně z příjmů fyzických osob přispívá také relativně nízká základna roku 2010, kde celá řada podnikatelských subjektů uplatňovala ztráty z minulých let.

Poměrně výrazný nárůst se předpokládá u daně z přidané hodnoty, jehož tempo by mělo překročit 6 %. Nejistota ohledně této daně je stále poměrně značná a je otázkou, do jaké míry se zde projeví zvýšení nákupů novostaveb kvůli legislativním úpravám platným v příštím roce.

Výnosy spotřební daně patrně oproti předchozímu roku vzrostou o 7,3 %. Do jisté míry by se v tomto růstu mohla projevit i legislativní změna v roce 2010, která již v roce 2011 není oslabována faktorem předzásobení a dopadá do výnosu této daně v plné míře. Daně z produktů jsou pak dále ovlivněny odvody z produkce elektřiny ze slunečního záření, které byly nově zavedeny v roce 2011.

U daně z příjmů právnických osob je očekáván růst o 4,4 %, a po tříletém poklesu tak dochází k opětovnému oživení. Hlavním důvodem je odeznívání vlivu protikrizových opatření (především zrychlení odpisů) a dále pak „stagnace“ sazby daně, která se po několikaletém poklesu zastavila na 19 %. Nemalou roli dále hraje možnost firem uplatnit daňovou ztrátu, kterou celá řada z nich v průběhu recese vykázala.

Příspěvky na sociální zabezpečení pravděpodobně porostou 2,6% tempem a vzhledem k absenci legislativních změn oproti minulému roku bude jejich růst přibližně odpovídat dynamice jejich makroekonomické základny.

Výrazné skokové navýšení zaznamenají majetkové daně, které jsou o 4,5 mld. Kč vyšší než v předchozích letech. Příčinou je zavedení darovací daně na bezúplatné nabytí povolenek na emise skleníkových plynů.

U kapitálových transferů se očekává mírný nárůst ve výši 3,9 %. Tato částka má však plný odraz na výdajové straně ve formě vládních investic. Příjmy z evropských fondů se tak již třetí rok v řadě drží na poměrně vysoké a stabilní úrovni. K růstu na příjmové straně došlo od 1. ledna 2011 také u produkce vládního sektoru vlivem zvýšení mýtných sazeb.

Předpokládáme, že **výdaje** vládního sektoru vzrostou v roce 2011 jen o 1,9 %, a zdůrazní tak konsolidační snahy vlády, které jsou v tomto roce orientovány hlavně na výdajovou stranu. Přijatá úsporná opatření se do značné míry dotknou výdajů na konečnou spotřebu vlády, kde predikujeme pokles o 0,2 %. Nejvýraznější pokles (o 2 %) se v důsledku 10% poklesu objemu prostředků na platy ve státní správě očekává u náhrad zaměstnancům. Opět se jedná o pokles platů na centrální úrovni a stejně jako v minulém roce se očekává, že místní rozpočty nebudou tento úsporný krok následovat. K poklesu platů došlo zároveň i u ústavních činitelů, na druhé straně byly navýšeny prostředky na platy učitelů a lékařů.

Box 1: Vybrané změny v metodických přístupech statistiky vládního sektoru

Během roku 2011 došlo k několika zásadním změnám v metodických přístupech, které jsou prvně zohledněny v datech publikovaných v rámci říjnové Notifikace vládního deficitu a dluhu (EK, 2011c). Metodické změny jsou dány jak revizí systému národních účtů, která ovlivnila všechny sektory ekonomiky (pro podrobnější informace viz ČSÚ, 2011c; případně MF ČR, 2011c), tak i změnami v kompilaci údajů, kterými se zabývá tento box.

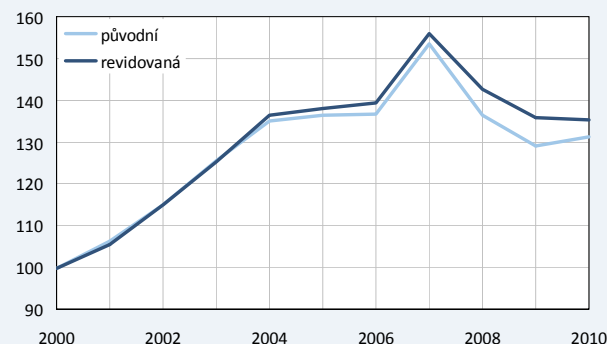
První výraznou změnou, mající ovšem vliv pouze na celkovou výši příjmů a výdajů (nikoliv na deficit), je **zaznamenání daňového bonusu**. V roce 2005 byla zavedena sleva na dani na dítě. V případě, že tato sleva za určitých podmínek převyší daňovou povinnost, je poskytnuta poplatníkovi jako transfer (bonus). V roce představení tohoto konceptu byla sleva stanovena na 6 000 Kč na dítě za rok, v současné době se její výše pohybuje na úrovni 11 604 Kč. Doposud byl bonus odečítán od výnosu daně z příjmů fyzických osob, a objevil se tak pouze na příjmové straně v podobě tzv. čistých daní (daně snížené o transfery). Nové zaznamenání spočívá v přičtení výše daňových bonusů na obě strany bilance vládního sektoru, jak na stranu daňových příjmů, tak i na stranu výdajů u sociálních dávek. Výsledkem je korektnější zaznamenání transakce, kdy nedochází k umělému snižování příjmové strany. Zvolený postup dává lepší přehled o celkových vyplacených dávkách a také o daňových příjmech. Celková výše této úpravy v roce 2011 tvořila necelých 10 mld. Kč.

Další výraznou změnou je **přístup k aktualizaci daní z příjmů právnických a fyzických osob** (u fyzických osob se tato změna týká pouze OSVČ). Základním pojetím přístupu metodiky ESA95 k transakcím je aktuální zachycení, které u těchto daní spočívá v zachycení v tom období, ve kterém vznikl zisk podléhající dani. V případě právnických osob by pak výnos měl vycházet z daně placené za rok předcházející. V praxi se tedy vezmou daňové zálohy aktuálního roku, ty se očistí o zúčtování z titulu daňového vyrovnání na základě daňových přiznání podaných v aktuálním roce, a přidá se zúčtování z daňových přiznání podaných od ledna do prosince roku následujícího.

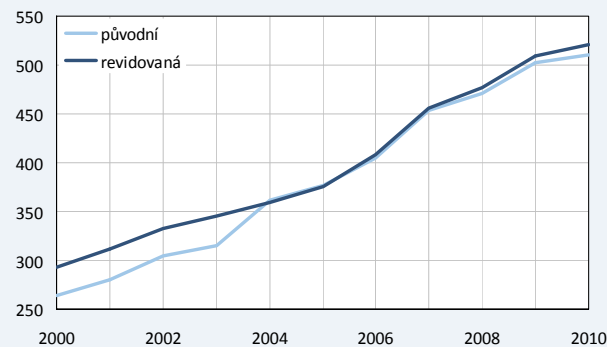
Tento způsob ovšem plně nevyhovoval z hlediska dostupnosti finálních dat v čase, kdy v době říjnové Notifikace nebyla ještě plně známa daňová povinnost uplynulého roku, a muselo tak docházet k úpravám a tím pádem i ke změně deficitu až do konce běžného roku (resp. začátku roku následujícího). Nový koncept spočívá v posunutí relevantního období pro zahrnutí daňových přiznání o 4 měsíce. To znamená, že pro výnos této daně v uplynulém roce jsou klíčová daňová vyrovnání na základě podaných daňových přiznání do srpna roku následujícího. Veškerá daňová přiznání za uplynulý rok podaná po srpnu následujícího roku jsou příjmem roku, ve kterém jsou inkasována. V případě uplynulého roku se tedy vezmou zálohy na daň, očistí se o vyrovnání z daňových přiznání podaných do srpna uplynulého roku a přičtou se vyrovnání z daňových přiznání podaných do srpna roku následujícího. Tato úprava může mít v individuálních letech dopad do deficitu, v časové řadě se ovšem plně kompenzuje.

Poslední úpravou, které se zde věnujeme, je **změna v pokrytí vládního sektoru**, kdy podle platné metodiky by měl ČSÚ pravidelně provádět testování subjektů na příslušnost do sektoru vlády. Kromě vlastnictví je klíčovým kritériem i tzv. 50% test, kterým se zjišťuje, zda je daná jednotka schopna financovat alespoň 50 % svých nákladů ze svých tržeb. Pokud tomu tak je, je zařazena mimo vládní sektor. V opačném případě je považována za součást sektoru vládních institucí. Pro zajímavost tak bylo ze subsektoru ústřední vlády vyřazeno celkově 7 subjektů a ze subsektoru místní vlády celkově 314 příspěvkových organizací. Naopak do sektoru se nově dostalo 11 příspěvkových organizací u centrální vlády a 183 subjektů u místní vlády. Jedná se vesměs o subjekty, jakými jsou například školní jídelny, kulturní zařízení, domovy důchodců, technické služby, vybrané vodovodní a kanalizační firmy, centra sociálních služeb, zoologické zahrady, základní a střední školy, mateřské školy a školky a další. Přibližný dopad na saldo v roce 2010 plynoucí ze změny v sektorizaci je odhadován na 3 mld. Kč.

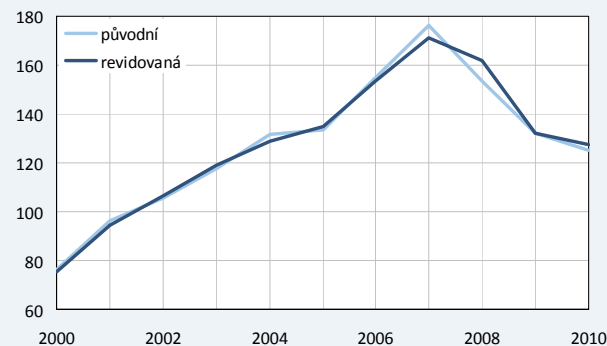
Obrázek 2.2: Daň z příjmů fyzických osob (v mld. Kč)



Obrázek 2.3: Peněžní sociální dávky (v mld. Kč)



Obrázek 2.4: Daň z příjmů právnických osob (v mld. Kč)



Zdroj: ČSÚ (2011a). Úprava MF ČR.

Mezispotřeba poroste relativně umírněně (o 1,2 %), neboť by se v ní měly promítnout plošné škrty ve státním rozpočtu, které povedou ke snížení i nemandatorních výdajů. Mírný růst (o 1,3 %) se očekává u naturálních sociálních dávek.

Dle stávajících předpokladů dojde oproti minulému roku ke zvýšení ostatních dotací na výrobu (o 9,4 %), jelikož vzrostou dotace provozovatelům přenosové soustavy a distribučních soustav. Jejich cílem je eliminovat nárůst cen elektrické energie způsobený garancí výkupních cen z obnovitelných zdrojů a výrazným zvýšením počtu fotovoltaických elektráren.

Stabilní vývoj se očekává u běžných a kapitálových transferů, kde dojde pouze k lehké změně ve struktuře s akcentem na běžné transfery.

Předpokládaný růst úrokových nákladů o necelých 7 % odráží změnu dluhu, která odpovídá aktuálním odhadům deficitu vládního sektoru pro rok 2011. Z hlediska současného vývoje se jedná o velmi rizikovou položku, situace na finančních trzích se může v důsledku jak psychologických faktorů, tak možného zhoršení reálného vývoje ekonomiky snadno obrátit v neprospěch ČR, a následné náklady na financování vládního dluhu by tak nutně vzrostly (viz kapitola 4).

Vládní investice zůstanou ve srovnání s předchozím rokem na poměrně stabilní úrovni, protože současný vývoj neukazuje možnosti zvýšené investiční aktivity ve srovnání s loňským rokem. Hlavní prioritou dále zůstává profinancování projektů, na které jsou čerpány

peníze z evropských fondů, a v případě nutnosti dalších úspor se dá očekávat, že budou mířeny právě do projektů financovaných výhradně národními zdroji.

Aktuální odhad s sebou ovšem nese i rizika. Na příjmové straně se jedná především o nenaplnění daňových předpokladů (DPH a příspěvky na sociální zabezpečení). Poslední vývoj pokladního plnění naznačuje zhoršení jejich inkasa a velkým otazníkem je vývoj ve zbývajících částech roku.

Druhým problémem může být nenaplnění předpokladu ohledně vládních investic financovaných ze zdrojů EU, především kvůli vlivu následného spolufinancování. V současné době je u některých projektů proplácení prostředků z EU pozastaveno. Realizace projektů ovšem pokračuje dále a jsou financovány z národních zdrojů. V případě pozitivního vývoje pak dojde ke zpětnému proplácení požadované částky bez vlivu na deficit. V případě odmítnutí proplácení budou tyto výdaje překlasifikovány do investic výhradně z národních zdrojů s negativním dopadem na saldo.

Poslední závažnější riziko představuje možné přijetí zákona, kterým se vláda přihlásí k narovnání majetkových křivd vůči církvím a náboženským společnostem. Dlužná peněžní částka by činila 59 mld. Kč a byla by pravděpodobně v celé míře imputována do deficitu v roce přijetí zákona (k problematice viz Box 2 na str. 19).

Tabulka 2.1: Příjmy sektoru vládních institucí (2005–2011)
(v % HDP)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Příjmy sektoru vládních institucí	39,8	39,6	40,3	38,9	39,1	39,3	40,4
daňové příjmy	19,9	19,4	19,8	18,6	18,4	18,2	19,3
daň z příjmů fyzických osob	4,4	4,2	4,3	3,7	3,6	3,6	4,0
daň z příjmů právnických osob	4,3	4,6	4,7	4,2	3,5	3,4	3,4
daň z přidané hodnoty	6,8	6,2	6,2	6,6	6,8	6,9	7,1
spotřební daně	3,5	3,6	3,9	3,3	3,7	3,7	3,9
ostatní daně a poplatky	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9
sociální příspěvky	15,5	15,7	15,7	15,6	15,0	15,3	15,4
tržby	2,6	2,4	2,6	2,7	2,8	2,6	2,7
ostatní	1,8	2,1	2,1	2,1	3,0	3,2	3,0

Zdroj: ČSÚ (2011b). Rok 2011 MF ČR.

Tabulka 2.2: Výdaje sektoru vládních institucí (2005–2011)
(v % HDP)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Výdaje sektoru vládních institucí	43,0	42,0	41,0	41,1	44,9	44,1	44,0
vládní spotřeba	21,4	20,7	19,8	19,7	21,7	21,4	20,9
sociální dávky jiné než naturální sociální transfery	12,0	12,2	12,5	12,4	13,6	13,8	13,9
tvorba hrubého fixního kapitálu	4,3	4,5	4,2	4,6	5,1	4,4	4,3
ostatní	5,3	4,6	4,6	4,4	4,5	4,5	5,0

Zdroj: ČSÚ (2011b). Rok 2011 MF ČR.

Tabulka 2.3: Saldo sektoru vládních institucí a jeho subsektorů (2005–2011)

(v % HDP)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Saldo sektoru vládních institucí	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,7
Saldo ústředních vládních institucí	-3,2	-2,4	-1,5	-2,4	-5,0	-4,1	-3,3
Saldo místních vládních institucí	0,0	-0,3	0,4	-0,1	-0,6	-0,5	-0,3
Saldo fondů sociálního zabezpečení	0,0	0,4	0,4	0,3	-0,3	-0,2	-0,1
Primární saldo	-2,2	-1,3	0,4	-1,2	-4,6	-3,4	-2,3

Zdroj: ČSÚ (2011b). Rok 2011 MF ČR.

2.2.3 Dluh sektoru vládních institucí

Dluh vládního sektoru dosáhl v roce 2010 hodnoty 1 418 mld. Kč, což představuje 37,6 % HDP. Jako v předchozím roce došlo v absolutním vyjádření k nižšímu růstu dluhu, než činila výše deficitu. Deficitní hospodaření sektoru je tak financováno z nemalé míry z naakumulovaných rezerv uplynulých let.

Na konci roku 2011 se předpokládá dluh ve výši 1 560 mld. Kč, což je v podílu na HDP 40,5 % (viz Tabulka 2.4). Dluhová kvóta tedy pravděpodobně překročí „psychologickou hranici“ 40 %. V mezinárodním srovnání však zůstává na relativně nízké úrovni a stále pod maastrichtským konvergenčním kritériem pro dluh.

Tabulka 2.4: Dluh sektoru vládních institucí a jeho subsektorů (2005–2011)

(v % HDP)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Dluh vládních institucí	28,4	28,3	28,0	28,7	34,3	37,6	40,5
Dluh ústředních vládních institucí	26,1	25,9	25,6	26,4	31,7	35,1	38,0
Dluh místních vládních institucí	2,5	2,6	2,4	2,4	2,6	2,6	2,6
Dluh fondů sociálního zabezpečení	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Zdroj: ČSÚ (2011b). Rok 2011 MF ČR.

Tabulka 2.5: Přejít od deficitu ke změně dluhu (2005–2011)

(úroveň dluhu v % HDP, ostatní v p.b.)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Úroveň hrubého dluhu	28,4	28,3	28,0	28,7	34,3	37,6	40,5
Změna hrubého dluhu	-0,5	-0,1	-0,3	0,8	5,6	3,3	2,9
Příspěvky ke změně dluhu							
nominální růst HDP	-1,7	-2,0	-2,4	-1,3	0,7	-0,2	-0,8
saldo sektoru vládních institucí	3,2	2,4	0,7	2,2	5,8	4,8	3,7
ostatní faktory působící na úroveň dluhu	-2,0	-0,5	1,3	-0,1	-1,0	-1,3	0,0
rozíl mezi hotovostním a aktuálním přístupem	-0,6	0,5	0,0	-1,5	0,8	-0,4	0,2
čistá akumulace finančních aktiv	-1,1	-0,8	1,4	1,3	-1,7	-0,7	-0,2
privatizační příjmy	3,4	0,0	0,3	0,6	0,1	0,0	0,0
přecenění a ostatní faktory	-0,3	-0,2	-0,1	0,1	-0,1	-0,2	0,0

Zdroj: ČSÚ (2011b). Rok 2011 MF ČR (2011b).

2.3 Mezinárodní srovnání

2.3.1 Saldo sektoru vládních institucí

Saldo vládního sektoru zemí EU27 dosáhlo v roce 2010 velmi nepříznivé hodnoty -6,6 % HDP, nicméně v souvislosti s postupným oživováním ekonomiky bylo ve srovnání s rokem 2009 lepší o 0,3 p.b. Česká republika se s deficitem ve výši 4,8 % HDP nacházela pod průměrem EU27.

Nejhorší vývoj salda vládního sektoru byl v roce 2010 zaznamenán v Irsku s rekordním schodkem 31,3 %

HDP (vlivem zlepšení salda i HDP došlo oproti jarní notifikaci k revizi v podobě zlepšení o 1,1 p.b.), a to z důvodu státní finanční pomoci tamnímu bankovnímu sektoru. Do hospodaření ústřední vlády byly tímto opatřením zahrnuty vlastní směnky, jejichž remitenty jsou finanční instituce, v objemu 30,85 mld. EUR. Bez této operace by se deficit Irsku pohyboval kolem 11,5 % HDP. Další vysokých deficitů dosáhlo

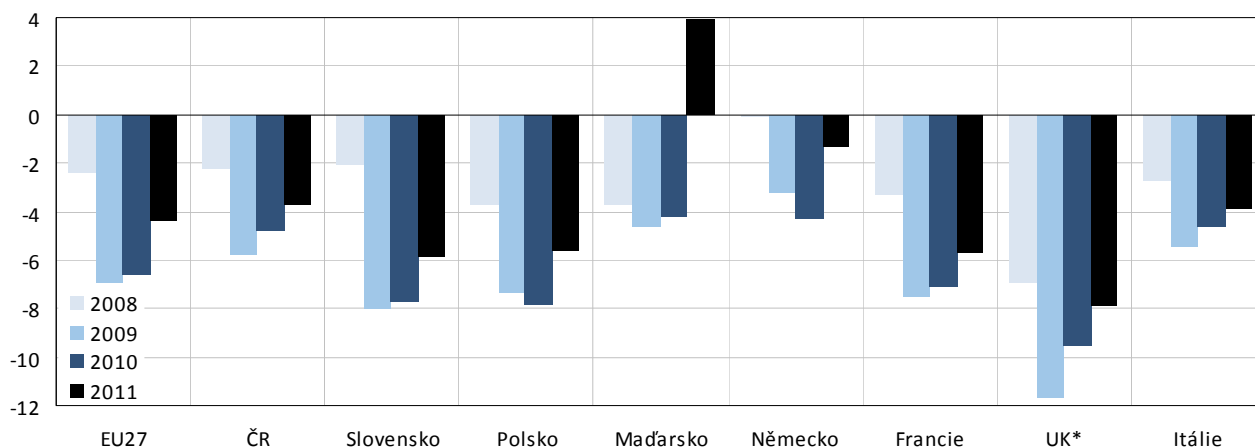
v relativním vyjádření Řecko (10,6 %), Portugalsko (9,8 %), Spojené království (9,6 %) a Španělsko (9,3 %). Jedinými dvěma zeměmi, které v roce 2010 dosáhly přebytku, i když minimálního, byl letošní „euronováček“ Estonsko a oproti jarním údajům nově i Švédsko. Kritérium Paktu stability a růstu pro výši deficitu v maximální hodnotě 3 % HDP nesplnilo za rok 2010 celkem 22 zemí EU.

Až na tři výjimky očekávají v roce 2011 deficitní hospodaření všechny země EU27. K již zmiňovanému Estonsku a Švédsku, které patrně zaznamenají v relativní výši opět nepatrné přebytky, se poněkud překvapivě připojuje Maďarsko s očekávaným rekordním kladným saldem 3,9 % HDP (vlivem téměř jeho dvojnásobného zlepšení v absolutní výši a mírného zhoršení HDP došlo oproti jarní notifikaci k revizi v podobě zlepšení o 1,9 p.b.). Příčinou není radikální změna maďarské fiskální politiky, ale úprava

salda o výdaje určené na důchodovou reformu v objemu cca 2,2 bilionů HUF (přes 8,1 mld. EUR). Bez této úpravy by Maďarsko zaznamenalo deficit cca 4,0 % HDP. Nejvyšší deficity by měly být opět zaznamenány v Irsku na 10,0 % HDP (tato výše již není ovlivněna finanční pomocí státu bankám, ale *de facto* primárním hotovostním saldem na úrovni státního rozpočtu a státních fondů) a ve Spojeném království 7,9 % HDP. Řecko, které stále inklinuje k možnosti defaultu, přestože jednání na summitech EU a eurozóny se tomu snaží zabránit, očekává deficit 8,6 % HDP, oproti jarní notifikaci tedy dochází ke zvýšení o 1,2 p.b.

Deficit vyšší než 3 % očekává v roce 2011 v důsledku trvajících ekonomických problémů 19 zemí EU včetně České republiky (Tabulka B.15 v příloze). Oproti roku 2010 anticipují horší výsledek hospodaření vládního sektoru v relativním vyjádření v Dánsku a na Kypru.

Obrázek 2.5: Saldo vládního sektoru ve vybraných zemích EU (2008–2011)
(v % HDP)



Pozn.: *) data za finanční rok (1. duben roku t až 31. březen roku t+1), která jsou směrodatná pro implementaci Procedury při nadměrném schodku.
Zdroj: Eurostat (2011), údaje pro Spojené království za rok 2011 vycházejí z jeho Notifikace.

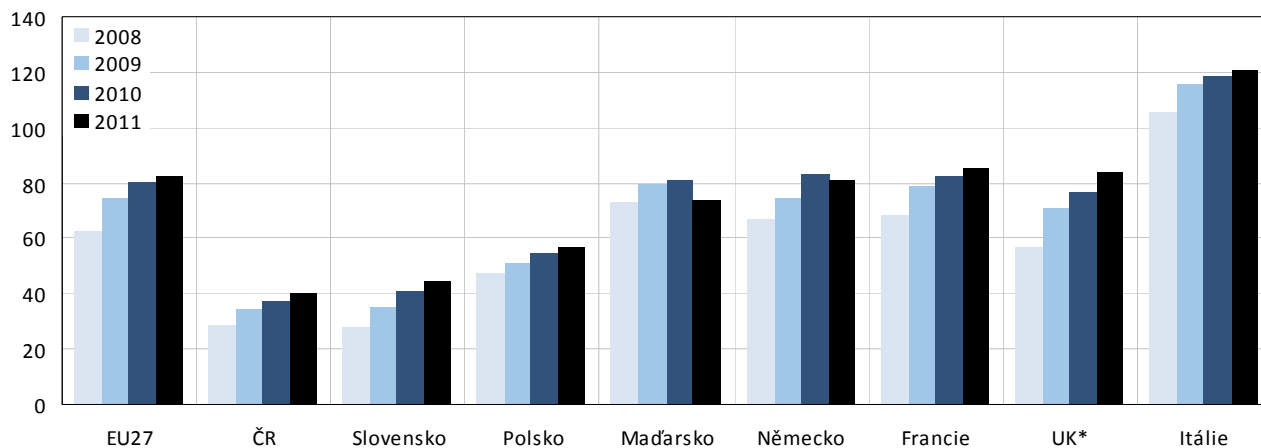
2.3.2 Vládní dluh

Dluh vládního sektoru dlouhodobě přibližně reflektuje vývoj deficitů příslušné země. U zemí EU27 dosáhl v roce 2010 hodnoty 80,2 % HDP, tedy o 5,5 p.b. více než v roce 2009.

Nejzadluženější zemí EU27 je „specifické“ a nadále rychle se zadlužující Řecko (144,9 % HDP v roce 2010 a 163,7 % HDP v roce 2011), kterému by měla být na základě výsledků říjnového summitu na úrovni EU i eurozóny odpuštěna ze strany soukromých věřitelů poloviční výše dluhu. Navíc oproti jarní řecké notifikaci došlo ke zvýšení dluhu v relativním vyjádření o 2,1 p.b. v roce 2010 a dokonce o 8,9 p.b. v roce 2011, a to vinou zhoršení obou absolutních veličin. Mezi další země, které by nebyly schopny pokrýt svůj vládní dluh ani celkovým ročním HDP, patří tradičně Itálie

(118,4 % HDP v roce 2010 a 120,6 % HDP v roce 2011) a v roce 2011 nově i Irsko a Portugalsko. O něco lépe je na tom Belgie a dále vůdčí ekonomiky EU, tj. Německo, Francie a Spojené království. Pozitivně se vyvíjí dluhový ukazatel ve Švédsku a zejména v Estonsku, kde je jeho poměrová výše suverénně nejnižší a jako jediná jednociferná. Ve většině zemí EU dochází víceméně k prudkému relativnímu zhoršení objemu dluhu; v období 2007–2011 lze tento trend nejmarkantněji vidět v Lotyšsku a v Irsku, méně také v Lucembursku a Rumunsku – viz Tabulka B.15 v příloze. V roce 2010 i 2011 by maastrichtské dluhové kritérium nesplnilo 14 z 27 zemí EU, tedy těsná nadpoloviční většina.

Obrázek 2.6: Dluh vládního sektoru ve vybraných zemích EU (2008–2011)
(v % HDP)



Pozn.: *) data za finanční rok (1. duben roku t až 31. březen roku t+1), která jsou směrodatná pro implementaci Procedury při nadměrném schodku.
Zdroj: Eurostat (2011), údaje pro Spojené království za rok 2011 vycházejí z jeho Notifikace.

3 Střednědobý fiskální výhled

Významným systémovým prvkem rozpočtového procesu v ČR je povinnost vlády prezentovat střednědobé fiskální cíle a řídit se na nich založeným střednědobým výdajovým rámcem pro státní rozpočet a státní fondy. Uplatnění tohoto přístupu zajišťuje, že vyšší než prognózované příjmy budou použity k rychlejšímu snižování deficitu a že rozpočty centrální vlády plní funkci makroekonomického stabilizačního nástroje. Stanovení závazných výdajových limitů v podobě střednědobého rámce přispívá k udržení fiskální disciplíny a omezuje riziko procyklického působení fiskální politiky.

Nepříliš dynamické oživení české ekonomiky, neoptimistické budoucí vyhlídky pramenící z krize důvěry a nejistoty na finančních trzích, závazek České republiky konsolidovat veřejné finance udržitelným a důvěryhodným způsobem tak, aby v roce 2013 byl deficit sektoru vládních institucí pod 3 % HDP, stejně jako ve středním období uzpůsobit příjmy a výdaje způsobem, který zaručuje strukturální deficit nižší než 1 % HDP a v neposlední řadě tlak finančních trhů formují vládní konsolidační strategii. Ta se prostřednictvím naznačeného aparátu střednědobého rozpočtového rámce snaží dosáhnout takových deficitů, které v roce 2012 budou maximálně ve výši 3,5 % HDP, v roce 2013 2,9 % HDP a v roce 2014 1,9 % HDP s vidinou vyrovnaného salda v roce 2016.

3.1 Střednědobý výdajový rámec a deficitní trajektorie

Závaznost střednědobého výdajového rámce (dále Rámec) vyplývá obecně ze zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, konkrétní částky Rámce pak stanovuje usnesení Poslanecké sněmovny.

Stávající Rámec na roky 2012 a 2013 byl schválen Poslaneckou sněmovnou v prosinci roku 2010 (usnesení č. 235/2010), přičemž v červnu letošního roku byly částky Rámce (usnesení PSP ČR č. 566/2011) zvýšeny na 1 154,2 mld. Kč pro rok 2012 a 1 176,8 mld. Kč pro rok 2013 v důsledku navýšení prostředků na kompenzaci růstu cen elektrické energie v souvislosti s výrazným navýšením počtu fotovoltaických elektráren.

Schválený Rámec je možné bez souhlasu PSP ČR upravit pouze o taxativně vymezené položky, jakými jsou dopady významně odchylného vývoje spotřebitelských cen, změny odhadu výdajů financovaných prostředky z Evropské unie a z finančních mechanismů, dopady změn rozpočtového určení daní a mimořádné situace. Zahrnutím těchto změn, respektive pouze změny v důsledku odhadu výdajů na financování prostředků z EU a z finančních mechanismů a odlišného předpokladu výše konsolidace, neboť jiné změny se neuvažují, by aktualizované částky schváleného rámce vedly k deficitům sektoru vládních institucí ve výši 3,6 % HDP v roce 2012 a 4,0 % HDP v roce 2013.

Tabulka 3.1: Odvození částek výdajového rámce od fiskálních cílů
(v mld. Kč, v % HDP)

			2010	2011	2012	2013	2014
Cíl pro vládní sektor (ESA 95)	% HDP	1	-4,8	-3,7	-3,2	-2,9	-1,9
	mld. Kč	2	-182,7	-142,4	-127,7	-116,9	-82,8
Rozdíl mezi ESA 95 a fiskálními cílím	mld. Kč	3	-31,9	9,1	-0,1	2,9	-5,6
Saldo veřejných rozpočtů (fiskální cílení)	mld. Kč	4=1-3	-150,8	-151,6	-127,6	-119,8	-77,2
	% HDP	5	-4,0	-3,9	-3,2	-2,9	-1,8
Saldo veřejných rozpočtů mimo státní rozpočet a státní fondy	% HDP	6	-0,2	-0,1	-0,4	-0,3	-0,1
Cíl pro státní rozpočet a státní fondy	% HDP	7=5-6	-3,8	-3,8	-2,8	-2,6	-1,7
	mld. Kč	8	-142,6	-147,7	-111,8	-107,6	-72,9
státní rozpočet	mld. Kč	8a	-138,7	-132,9	-101,5	-106,5	-70,3
státní fondy	mld. Kč	8b	-3,9	-14,9	-10,3	-1,1	-2,6
Predikce příjmů státního rozpočtu a státních fondů	mld. Kč	9	1098,1	1158,9	1174,7	1018,7	1054,7
	mld. Kč	9a	981,6	1052,0	1084,0	978,3	1014,5
	mld. Kč	9b	116,5	106,9	90,7	40,4	40,2
Nové částky výdajového rámce	mld. Kč	10=9-8	1240,7	1306,6	1286,5	1126,3	1127,6
	mld. Kč	10a	1120,3	1184,8	1185,5	1084,8	1084,8
	mld. Kč	10b	120,4	121,8	101,0	41,5	42,8

Pozn.: Pokles úrovně příjmů a výdajů mezi roky 2012 a 2013 je mj. způsoben tím, že do výhledu státního rozpočtu na roky 2013 a 2014 nejsou zahrnuty příjmy z EU a finančních mechanismů, jakožto i výdaje financované z těchto prostředků.

Zdroj: MF ČR.

Rámec na rok 2012 by tak nepatrně překročil fiskální cíl na daný rok, proto vláda v návrhu zákona o státním rozpočtu na rok 2012 a v návrhu rozpočtu státních fondů uvažuje konzervativnější scénář s částkou u výdajů centrální vlády o 10,7 mld. Kč nižší. To by za stavu propočtů, na kterých byl sestaven střednědobý rozpočtový výhled, vedlo k deficitu ve výši 3,5 % HDP. Nicméně revize HDP a jeho složek, nová makroekonomická prognóza a úprava odhadu budoucího vývoje některých položek nás vedou k názoru, že deficit sektoru vládních institucí v metodice ESA95 by v roce 2012 mohl dosáhnout výsledku 3,2 % HDP. Tím je při dnešním nejistém zahraničním vývoji vytvořený určitý polštář 3,5% cíli pro případ, že by se naplnily pesimističtější představy.

Pro rok 2013 je situace odlišná. Schválená aktualizovaná částka Rámce by totiž podle současných predikcí generovala deficit sektoru vládních institucí ve výši 4,0 % HDP, což je o 1,1 p.b. výše, než činí fiskální cíl vlády. Navíc v roce 2013 musí Česká republika v souladu s doporučením Rady EU snížit deficit sektoru vládních institucí pod 3% hranici, aby tak splnila závazek plynoucí z Procedury při nadměrném schodku Paktu stability a růstu. Proto vláda navrhla takové částky rámce centrální vlády, které jsou snižené o 40,5 mld. Kč a zajišťují, za jinak nezměněných podmínek, splnění požadavku Rady EU a fiskálního cíle pro rok 2013 ve výši 2,9 % HDP. Dosažení této podílové veličiny je rovněž podmíněno tím, že dojde k posunutí účinnosti souboru zákonů o jednotném inkasním místě (v rámci něj pak zejména novelizace přímých daní a odvodů) a k odložení těch strukturálních reforem, které významněji erodují příjmovou stranu veřejných rozpočtů.

Vláda ČR se v dubnu tohoto roku usnesla (usnesení č. 278/2011), že pro rok 2014 bude cílit saldo sektoru vládních institucí ve výši -1,9 % HDP. Současně v Konvergenčním programu ČR (MF ČR, 2011b) uvedla cíl dosáhnout střednědobého rozpočtového cíle (MTO), stanoveného v rámci evropských fiskálních pravidel, v roce 2015 až 2016, což koresponduje s Programovým prohlášením vlády vyrovnat v roce 2016 celkovou bilanci sektoru vládních institucí.

Tabulka 3.2: Vyhodnocení dodržování výdajového rámce (v mld. Kč, metodika fiskálního cílení)

		2012	2013	2014
Výdajový rámec schválený v roce 2011 po úpravách	1	1297,2	1166,8	-
Nový výdajový rámec	2	1286,5	1126,3	1127,6
Zpřísnění(-) / překročení(+) výdajového rámce	3=2-1	-10,7	-40,5	-

Pozn.: Pokles úrovně příjmů a výdajů mezi roky 2012 a 2013 je mj. způsoben tím, že do výhledu státního rozpočtu na roky 2013 a 2014 nejsou zahrnuty příjmy z EU a finančních mechanismů, jakožto i výdaje financované z těchto prostředků.

Zdroj: MF ČR.

Nově navrhovaná částka Rámce výdajů centrální vlády na rok 2014 tyto skutečnosti plně zohledňuje. Postup odvození částek výdajového rámce od cíle v metodice ESA 95 pro roky 2012–2014 znázorňuje Tabulka 3.1.

Předpoklad hospodaření veřejných rozpočtů mimo státní rozpočet a státní fondy počítá v letech 2012–2014 s mírně se zlepšujícím deficitem z 0,4 % HDP na 0,1 % HDP. Rozpočty územních samosprávných celků by měly hospodařit s deficitem na úrovni zhruba 0,1 % HDP. Hospodaření zdravotních pojišťoven by mělo být deficitní v úrovni kolem 0,1 % HDP, a to mimo jiné i v souvislosti s růstem redukované sazby DPH a vyššími výdaji na léky. A v neposlední řadě plánované využití zdrojů z privatizace (především na úhradu závazků spojených s odstraněním starých ekologických zátěží) patrně rovněž prohloubí deficit v jednotlivých letech.

Faktorem, který má také vliv na plánované saldo sektoru vlády, je odhad rozdílu mezi deficitem fiskálního cílení a deficitem dle metodiky ESA 95. Pro následující období predikujeme tento rozdíl v průměrné absolutní výši kolem 0,1 % HDP. Ten je primárně způsoben odlišnostmi mezi hotovostním a akruálním principem a rozdíly jednotlivých metodik ve vymezení veřejného sektoru (viz MF ČR 2011d).

Celkový přehled schváleného aktualizovaného a nově stanoveného Rámce prezentuje Tabulka 3.2, která tak ještě jednou demonstruje zpřísnění částek rozpočtového Rámce.

V tabulce 3.1 a v tabulce 3.2 částky střednědobého výdajového rámce, ale i částky příjmů na roky 2013 a 2014 významně klesají. Tento razantní pokles je však způsoben výpočtem Rámce, kdy na rok t+2 a t+3 nejsou započítávány do příjmů ani do výdajů prostředky z EU a z finančních mechanismů a jejich profinancování.

3.2 Střednědobý výhled sektoru vládních institucí

Přehledný vývoj hospodaření celého sektoru i jednotlivých subsektorů vládních institucí v ČR od roku 2010 do roku 2014 podává Tabulka 3.3. Z ní je patrné, že nejvyšší salda vládního rozpočtu pocházejí z centrální úrovně (státní rozpočet a státní fondy), jejichž vývoj tak víceméně determinuje celkové vládní saldo. Tabulka 3.3 rovněž srovnává dynamiku celko-

vých příjmů a výdajů. Vyšší tempo příjmů, převážně těch daňových, než výdajů je jednak dáno reformami přímých a nepřímých daní a jednak i reformami na straně výdajů, které růst této strany rozpočtu tlumí. Další subkapitoly detailně rozebírají stěžejní faktory budoucích změn.

Tabulka 3.3: Hospodaření sektoru vládních institucí (ESA 95)

		2010	2011	2012	2013	2014
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-4,8	-3,7	-3,2	-2,9	-1,9
Ústřední vládní instituce	% HDP	-4,0	-3,3	-3,0	-2,7	-1,8
Místní vládní instituce	% HDP	-0,5	-0,3	-0,1	-0,1	0,0
Fondy sociálního zabezpečení	% HDP	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Příjmy celkem	% HDP	39,3	40,4	40,5	40,7	40,0
	růst v %	1,5	4,8	3,1	3,3	2,9
Výdaje celkem	% HDP	44,1	44,0	43,7	43,5	41,9
	růst v %	-0,9	1,9	2,0	2,5	0,8

Zdroj: ČSÚ (2011b). MF ČR.

3.2.1 Příjmy sektoru vládních institucí

Přes plánovaná konsolidační opatření na straně příjmů sektoru vlády očekáváme, oproti květnovému vydání Fiskálního výhledu, v období let 2012–2014 nižší dynamiku růstu celkových příjmů. Důvodem je snížení odhadů budoucích relevantních makroekonomických základů.

Z fiskálního pohledu jsou velmi významná diskreční opatření týkající se nastavení daně z přidané hodnoty. V roce 2012 dojde ke zvýšení redukované sazby o 4 p.b., což by mělo mít za následek nárůst příjmů o 27 mld. Kč. Takto získané finanční prostředky budou využity na vyrovnaní deficitu důchodového účtu v souvislosti s očekávaným výpadkem příjmů průběžného důchodového systému po zavedení kapitálového pilíře důchodové reformy. Následný růst redukované sazby v roce 2013 by měl být doprovázen snížením základní sazby a jejich sjednocením na úrovni 17,5 %. V roce 2013 i v dalším roce výhledu tak již očekáváme pouze omezený růst celkového inkasa. Pozitivní fiskální efekt by mělo dále mít snížení registračního limitu (jedná se o cca 5,8 tisíc fyzických a 10,5 tisíce právnických osob) pro plátce DPH z 1 mil. na 750 tis. Kč počínaje rokem 2014.

Růst cen zboží a služeb spadajících pod redukovanou sazbu DPH bude rodinám s dětmi částečně kompenzován zvýšením slevy na dítě (výpadek cca 4 mld. Kč pro veřejné rozpočty).

Celkový nominální výnos z osobní důchodové daně se bude v následujícím období vyvíjet nepříznivě. Po poklesu v roce 2012 a pouze omezeném růstu v roce následujícím, je odhadován významný propad výběru v roce 2014. Příčiny tohoto vývoje lze hledat nejen ve

slabém růstu zaměstnanosti a mezd (zejména v nepodnikatelské sféře), ale především v nových zákonných úpravách parametrů této daně, které přináší reforma přímých daní a odvodů v souvislosti s reformou jednotného inkasního místa. Silně negativní dopad na příjmy vládního sektoru bude mít změna konstrukce základu daně, sazby daně a výše slev u daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, která se výrazně promítne do rozpočtů od roku 2014 (propad příjmů přibližně o 25 mld. Kč). Naopak pozitivní fiskální dopad v rámci daňové reformy bude mít změna sazby u daní z příznání a rovněž zrušení některých daňových výjimek.

Pro následující roky očekáváme pouze velmi nízké míry růstu autonomních výnosů u daně z příjmů právnických osob. Celkové inkaso se pak zvýší zavedením zdanění provozovatelů loterií a jiných hazardních her (cca 7,2 mld. Kč od roku 2012). Další plánované legislativní změny jsou z fiskálního pohledu méně významné. Pro období let 2012–2014 je nutné předpokládat určitou míru rizika pro predikovanou výši celkového inkasa daně z příjmů právnických osob. Jak ukázal vývoj v letech 2009 a 2010, jedná se o daň velmi citlivou na měnící se fáze ekonomického cyklu a případné zhoršení vývoje ekonomik zemí EU a USA a s ním spojený pokles zahraniční poptávky by se negativně projevil nejvíce právě na výnosech z této daně.

Příjmy z pojistného na sociální zabezpečení by měly v následujících letech vykazovat pozitivní vývoj se zvyšujícím se meziročním růstem (6,4 % v roce 2014), k čemuž přispívá i fakt, že výsledný efekt plánovaných zákonných změn a doprovodných efektů by měl mít

kladný fiskální dopad. K tomu by mělo dojít i přesto, že odhad příjmů ve výhledu je snížen o předpokládaný dopad důchodové reformy, tj. o dobrovolné vyvedení inkasa odpovídajícího 3 % ze základu pojistného do II. pilíře důchodového zabezpečení (tzv. opt-out). U plateb příspěvků na sociální pojištění dojde od ledna 2012 k návratu maximálního vyměřovacího základu zpět na 48násobek průměrné mzdy. Toto opatření bude mít za následek pokles v příjmech o cca 3 mld. Kč ročně. Zaměstnavatelům bude navíc v souvislosti s novelou přímých daní a odvodů od počátku roku 2014 snížen strop na 48násobek i u příspěvků na zdravotní pojištění.

Od roku 2014 budou některé zaměstnanecké benefity zahrnuty do základu pro výpočet sociálního i zdravotního pojištění. Tato úprava přinese do veřejných rozpočtů dodatečný příjem v odhadované výši 12,4 mld. Kč. U příspěvků na zdravotní pojištění také dojde k přesunu části zatížení od zaměstnavatele na zaměstnance, a to s předpokládaným mírně pozitivním fiskálním dopadem. Kladný příjmový efekt bude mít také od roku 2013 zavedení pojistného na úrazové pojištění, které budou nově odvádět

zaměstnavatelé, a jehož sazba je vládou navržena na 0,4 % z úhrnu mezd (výnos 5,5 mld. Kč).

Skupina majetkových daní, resp. daň darovací, zaznamenaná od roku 2013 pokles o cca 4,5 mld. Kč, jelikož skončí platnost novely, která zdaňuje bezplatně přidělené evropské emisní povolenky. Od tohoto roku bude část povolenek prodávána formou aukcí, což by na jedné straně mohlo generovat výnos vyšší než v případě zdanění, nicméně vše závisí na vývoji kurzu koruny k euru a na poptávce po povolenkách.

Tak jako v případě daní majetkových, ani u spotřebních daní se nepočítá s nově přijatými legislativními změnami. Přínos pro veřejné finance ve výši cca 2 mld. Kč však bude mít již schválené navýšení sazeb spotřebních daně z tabákových výrobků, které souvisí s harmonizací těchto daní v rámci EU.

Očekáváme, že ostatní příjmy budou vykazovat stagnaci, což je dáno prakticky konstantním přílivem prostředků z EU a rovněž tržbami vládního sektoru, u kterých je oproti jarnímu vydání Fiskálního výhledu prognózován pouze minimální nominální růst.

Tabulka 3.4: Příjmy sektoru vládních institucí (ESA 95)

	2010	2011	2012	2013	2014
	<i>mld. Kč</i>				
Příjmy celkem	1485	1556	1604	1658	1706
Daňové příjmy	689	745	780	801	797
Daně z výroby a dovozu	423	452	489	498	513
Daň z přidané hodnoty	259	275	309	317	336
Spotřební daně	138	149	152	153	149
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	266	289	287	303	283
Daň z příjmů fyzických osob	135	153	148	152	133
Daň z příjmů právnických osob	127	133	135	147	147
Kapitálové daně	0	4	4	0	0
Sociální příspěvky	578	593	608	631	672
Důchody z vlastnictví	31	29	25	28	32
Ostatní	187	189	191	198	205
	<i>růst v %</i>				
Příjmy celkem	1,5	4,8	3,1	3,3	2,9
Daňové příjmy	0,3	8,2	4,7	2,6	-0,5
Daně z výroby a dovozu	1,9	6,9	8,2	1,9	3,2
Daň z přidané hodnoty	1,9	6,1	12,5	2,6	6,0
Spotřební daně	0,9	7,3	2,6	0,5	-2,4
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	-2,2	8,7	-0,6	5,4	-6,4
Daň z příjmů fyzických osob	-0,6	13,1	-3,2	2,8	-12,8
Daň z příjmů právnických osob	-3,8	4,4	2,0	8,3	0,1
Kapitálové daně	0,0	1750,1	0,3	-94,3	1,0
Sociální příspěvky	3,2	2,6	2,6	3,8	6,4
Důchody z vlastnictví	-1,9	-7,0	-13,5	12,1	16,2
Ostatní	1,7	0,9	1,2	3,4	3,8
Daňová kvóta	33,5	34,7	35,1	35,1	34,4
	<i>% HDP</i>				

Pozn.: Uváděná daňová kvóta zahrnuje, proti údajům národních účtů, jak část DPH odváděnou do EU jako její vlastní zdroj, tak i výnos cel.
Zdroj: MF ČR.

3.2.2 Výdaje sektoru vládních institucí

Vývoj celkových výdajů (Tabulka 3.5) sektoru vládních institucí do roku 2014 v sobě odráží pokračující úspornou politiku vlády a dodržování zpřísněných výdajových limitů.

Konsolidační snahy na výdajové straně veřejných rozpočtů jsou i v letech výhledu patrné u náhrad zaměstnancům, kde je očekáván pouze velmi mírný růst, respektive pokles v roce 2014. V následujících letech budou platy zvyšovány pouze učitelům, lékařům a státním zástupcům (náklady 5,8 mld. Kč v roce 2012). U ostatních skupin zaměstnanců vládního sektoru bude docházet k reálnému poklesu celkových výdajů na platy. V roce 2014 by pak mělo dojít k meziročnímu snížení objemu finančních prostředků určených na náhrady zaměstnancům, a to kvůli poklesu sazby pojistného hrazeného zaměstnavatelem z 34,4 % na 32,4 %, jako odrazu reforem spojených s jednotným inkasním místem.

V případě mandatorních sociálních výdajů se neuvažuje s žádnými legislativními změnami, které by měly významnější fiskální dopad. V důsledku růstu

redukované sazby DPH od roku 2012 budou v letech 2013 a 2014 vyšší náklady na valorizaci důchodů a peněžních sociálních dávek (efekt z titulu vyšší míry inflace odhadujeme do 4 mld. Kč). Dále se u dávek důchodového pojištění projeví mírně negativně (cca 0,5 mld. Kč) i parametrické změny průběžného pilíře (blíže viz podkapitola 3.3.1).

Na druhé straně je třeba pozitivně vnímat skutečnost, že zefektivnění administrace výplaty dávek přinese již od roku 2012 na straně veřejného sektoru úspory v přibližném rozsahu 0,4 mld. Kč. Další úspory nákladů jak na straně veřejných rozpočtů, tak i pro občany přinese od roku 2014 projekt vytvoření jednoho inkasního místa.

V souvislosti s některými úpravami, které zvyšují příjmy vládního sektoru (viz výše), budou vznikat rovněž další dodatečné výdaje. Toto se týká postupné unifikace sazeb DPH, která se negativně projeví v růstu výdajů vládního sektoru na nákup zboží a služeb v rozsahu 3 mld. Kč v roce 2012, respektive 2,2 mld. Kč v letech 2013 a 2014.

Tabulka 3.5: Výdaje sektoru vládních institucí (ESA 95)

	2010	2011	2012	2013	2014
	<i>mld. Kč</i>				
Výdaje celkem	1665	1697	1731	1774	1788
Výdaje na konečnou spotřebu	808	806	823	832	850
Výdaje na kolektivní spotřebu	399	388	394	397	408
Výdaje na individuální spotřebu	409	418	428	435	443
Naturální sociální dávky	222	225	228	232	235
Transfery individuálních netržních výrobků a služeb	187	193	200	203	207
Sociální transfery jiné než naturální	521	535	555	578	598
Úroky	51	55	57	60	64
Dotace	71	78	80	80	80
Tvorba hrubého fixního kapitálu	165	165	165	162	157
Ostatní	49	58	51	62	40
Náhrady zaměstnancům	286	280	283	291	289
Sociální transfery celkem	744	761	784	810	833
	<i>růst v %</i>				
Výdaje celkem	-0,9	1,9	2,0	2,5	0,8
Výdaje na konečnou spotřebu	-0,2	-0,2	2,1	1,1	2,2
Výdaje na kolektivní spotřebu	0,0	-2,7	1,6	0,6	2,7
Výdaje na individuální spotřebu	-0,4	2,2	2,5	1,5	1,7
Naturální sociální dávky	1,5	1,3	1,4	1,4	1,5
Transfery individuálních netržních výrobků a služeb	-2,6	3,3	3,8	1,7	2,0
Sociální transfery jiné než naturální	2,3	2,7	3,7	4,1	3,4
Úroky	8,0	6,9	4,4	5,1	6,7
Dotace	-4,5	9,4	2,0	0,0	0,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	-14,2	0,1	0,2	-1,9	-3,2
Ostatní	4,5	18,5	-12,1	21,4	-36,2
Náhrady zaměstnancům	-2,5	-2,0	0,9	2,9	-0,7
Sociální transfery celkem	2,1	2,3	3,1	3,3	2,9

Zdroj: MF ČR.

V důsledku nově zavedeného úrazového pojištění pak vzrostou výdaje o necelých 5 mld. Kč. Tyto finanční prostředky budou určeny především na vyplácení pojistných plnění a rovněž na pokrytí administrativních nákladů spojených s touto novou agendou. Nicméně čistý rozpočtový přínos ze zavedení úrazového pojištění by měl zůstat mírně kladný.

V letech 2012–2014 očekáváme mírný pokles tvorby hrubého fixního kapitálu. Zatímco u investic spolufinancovaných z prostředků EU očekáváme v akruálním vyjádření víceméně stagnaci na úrovni z roku 2011, objem ostatních investic bude patrně každoročně klesat. To by mělo být způsobeno nejenom ukončením a optimalizací některých investičních akcí v souvislosti s přijetím úsporných opatření, ale rovněž zefektivněním systému veřejných zakázek (očekávaná úspora cca 5–10 mld. Kč) a hledáním alternativních způsobů jejich financování.

Přes zvyšování meziročních měr růstu úrokových nákladů do roku 2014 došlo ve srovnání s minulými predikcemi ke snížení předpokládané absolutní výše nákladů na dluhovou službu. Náklady na obsluhu vládního dluhu by měly v roce 2014 dosahovat úrovně 64 mld. Kč, což je o 5 mld. Kč méně, než se předpokládalo v květnovém vydání Fiskálního výhledu.

Z dalších opatření bude počínaje rokem 2012 výrazně snížen objem finančních prostředků určených na státní příspěvek na stavební spoření. Úspora by měla dosáhnout výše až 6 mld. Kč.

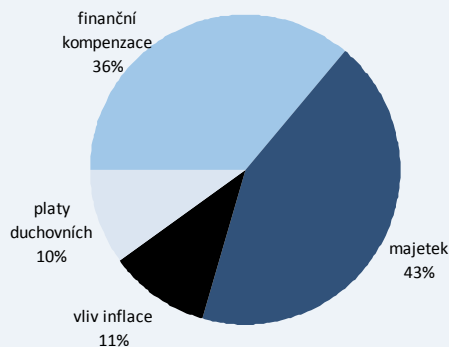
Značné riziko pro fiskální prognózu na rok 2012, stejně jako na rok 2011, spatřujeme v načasování přijetí zákona o majetkovém narovnání státu s církvemi (Box č. 2). Tento jednorázový efekt bez vlivu na celkovou konsolidační trajektorii by znamenal prohloubení deficitu o 59 mld. Kč.

Box 2: Vypořádání majetkových vztahů státu a církví

Majetkové křivdy po únoru 1948 vůči církvím a náboženským společnostem (dále cirkve) narovnává nově připravený zákon, jenž zbavuje cirkve finanční závislosti a současně vykonává odstavku církví od státu. Varianta, která byla konsensuálně zvolena vládou i zástupci církví, počítá s **vrácením nemovitého majetku v hodnotě 75 mld. Kč a s finanční kompenzací ve výši 59 mld. Kč.**

Dohoda o finanční kompenzaci předpokládá, že peněžní prostředky budou vráceny v průběhu 30 let, přičemž by nesplacené části kompenzace měly být indexovány podle vývoje spotřebitelských cen. Celkem tak bude ze státního rozpočtu vyplaceno více než 79 mld. Kč. Navíc bude církvím po dobu 17 let vyplácen postupně se snižující příspěvek na platy duchovních v celkové výši 17 mld. Kč. Strukturu celkové hodnoty vypořádání (169,6 mld. Kč, s předpokladem stabilní 2 % míry inflace) znázorňuje Obrázek 3.1.

Obrázek 3.1: Struktura vypořádání státu a církví



Zdroj: Důvodová zpráva k návrhu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Výpočty MF ČR.

Jednotlivé splátky v průběhu smlouvy pak nejsou v metodice ESA 95 brány jako výdaj, protože celá dlužná částka již byla imputována v prvním roce. Dluh z hlediska této transakce nebude dotčen vůbec. (Pozn.: Budou-li však splátky financovány emisí dluhopisů, vládní dluh vždy patřičně navýší.)

K zachycení dopadů vypořádání státu s církvemi v akruální metodice ESA 95 se vyslovil ČSÚ následovně. V případě darování nemovitého majetku (budovy, stavby) nemá transakce žádný vliv na deficit vládního sektoru, dojde pouze ke snížení příslušného aktiva v rozvaze. Nicméně v případě darování finančního majetku (například účasti) je jeho výše plně započítána do deficitu. Finanční kompenzace v hodnotě 59 mld. Kč se do výdajů vládního sektoru zahrne v plné výši (jako kapitálový transfer), a to do roku, kdy se ČR přihlásí k danému závazku přijetím zákona. Ve finančních účtech bude tato transakce promítnuta jako zvýšení ostatních závazků (tedy nikoliv závazků z poskytnutých půjček či vydaných dluhopisů), a nezakládá tak prostor pro růst dluhu.

Indexování splátek a jistiny o inflaci v průběhu trvání smluvního vztahu bude zaznamenáno jako přecenění, které v konečném důsledku nemá vliv na deficit vládního sektoru.

3.2.3 Dluh sektoru vládních institucí

Rychlý nárůst podílu vládního dluhu na HDP, ke kterému docházelo v letech 2009–2011 v souvislosti s výpadkem příjmů způsobených ekonomickou recesí a dopadem stimulačních výdajových opatření, by měl v letech výhledu zpomalit, relativní výše dluhu by měla kulminovat v roce 2013 na úrovni 43,4 % HDP a v roce 2014 již očekáváme snižování podílu dluhu vládních

institucí na HDP díky předpokládanému ekonomickému oživení i přijímaným konsolidačním opatřením.

Současný výhled nepočítá s žádnými privatizačními akcemi. V případě jejich uskutečnění a využití příjmů z privatizace k financování vládních výdajů by došlo k dalšímu zpomalení nárůstu dluhové kvóty.

Rozdíl mezi saldem hospodaření (tokovou veličinou) a změnou dluhu (stavovou veličinou) je vyjádřen faktory působícími na úroveň dluhu (tzv. stock-flow adjustment). Příčinami rozdílu mezi velikostí kumulo-

vaných sald a skutečného dluhu jsou rozdílnost v účetních konceptech, kurzovém vývoji, v obsažených položkách a v ocenění (podrobněji např. MF ČR, 2011d).

Tabulka 3.6: Hrubý konsolidovaný vládní dluh (ESA 95)

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vládní instituce celkem	<i>mld. Kč</i>	1282	1418	1560	1670	1768	1832
Ústřední vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	1187	1323	1466	1573	1674	1738
Místní vládní instituce	<i>mld. Kč</i>	98	97	99	100	97	98
Fondy sociálního zabezpečení	<i>mld. Kč</i>	0	0	0	0	0	0
Podíl dluhu vládních institucí na HDP	%HDP	34,3	37,6	40,5	42,2	43,4	42,9
Příspěvky ke změně dluhu							
Změna dluhu	<i>p.b.</i>	5,6	3,3	2,9	1,7	1,2	-0,4
Primární saldo vládního sektoru	<i>p.b.</i>	4,6	3,5	2,3	1,8	1,4	0,4
Úroky	<i>p.b.</i>	1,3	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5
Růst HDP v běžných cenách	<i>p.b.</i>	0,8	-0,3	-0,8	-1,1	-1,2	-1,9
Ostatní faktory	<i>p.b.</i>	-1,1	-1,3	0,0	-0,5	-0,5	-0,4
Rozdíly mezi hotovostním a akruálním principem	<i>p.b.</i>	0,8	-0,4	0,2	-0,3	-0,2	-0,2
Čisté pořízení finančních aktiv	<i>p.b.</i>	-1,7	-0,7	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Přecenění a ostatní faktory	<i>p.b.</i>	-0,1	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0

Zdroj: MF ČR.

3.2.4 Cyklický vývoj a rozklad salda

Pozvolné oživení z recese, která postihla ekonomiku na přelomu let 2008 a 2009, je podle aktuálních odhadů potenciálního produktu a makroekonomické predikce (MF ČR, 2011c) české ekonomiky ohrožováno obavami z dopadů dluhové krize eurozóny a souvisejícími problémy bankovního sektoru s rizikem následného přelití do reálné ekonomiky. Záporná produkční mezera, vznikuvší v roce 2009, přetrvává v celém horizontu predikce.

V položce jednorázové a ostatní přechodné operace jsou v letech 2010–2012 zohledněny jednorázové příjmy z prodeje jednotek přiděleného množství a k nim příslušející jednorázové výdaje, které jsou však časově posunuty, proto mají v krátkém období vliv na deficit. V horizontu predikce se saldo pohybuje po cílené konsolidační trajektorii.

Fiskální úsilí, definované jako meziroční změna strukturálního salda, by mělo dosáhnout nejvyšších hodnot v roce 2011. Vývoj ke konci časového

horizontu predikce naznačuje určité zpomalení fiskálního úsilí.

Fiskální cíle pro roky 2012 až 2014 by současně měly směřovat k dosažení střednědobého rozpočtového cíle, který je pro ČR stanoven v rámci fiskálních pravidel EU. Tento střednědobý rozpočtový cíl odpovídá strukturálnímu deficitu ve výši minimálně 1,0 % HDP a ČR je povinna dosáhnout jej co nejdříve, a to důvěryhodným a udržitelným způsobem. Při současném nastavení fiskální politiky nebude tento střednědobý cíl v letech výhledu naplněn. Očekáváme postupné snižování relativní výše strukturálního deficitu ze 4,4 % HDP v roce 2010 na 1,6 % HDP v roce 2014. V roce 2014 by značnou část strukturálního deficitu měly způsobovat úrokové výdaje, primární strukturální saldo proto odhadujeme blízko nuly. Pro dosažení střednědobého cíle v letech 2015 či 2016 bude nutné pokračovat v konsolidaci.

Tabulka 3.7: Strukturální saldo vládního sektoru (ESA 95)

		2010	2011	2012	2013	2014
Růst HDP ve stálých cenách	%	2,7	2,1	1,0	2,0	3,3
Růst potenciálního HDP	%	1,1	1,3	1,6	2,0	2,7
Produkční mezera	% PP	-1,6	-0,9	-1,4	-1,4	-0,9
Saldo vládního sektoru	% HDP	-4,8	-3,7	-3,2	-2,9	-1,9
Cyklická složka salda	% HDP	-0,5	-0,3	-0,5	-0,5	-0,3
Cyklicky očištěné saldo	% HDP	-4,3	-3,4	-2,8	-2,4	-1,7
Jednorázové a ostatní přechodné operace	% HDP	0,0	-0,3	-0,3	0,0	0,0
Strukturální saldo	% HDP	-4,4	-3,1	-2,5	-2,4	-1,6
Změna strukturálního salda	p.b.	0,8	1,2	0,6	0,1	0,7
Úroky	% HDP	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5
Primární strukturální saldo	% HDP	-3,0	-1,7	-1,1	-0,9	-0,1
Změna primárního strukturálního salda	p.b.	0,9	1,3	0,6	0,2	0,8

Zdroj: MF ČR.

3.3 Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

3.3.1 Parametrické změny průběžného systému

S ohledem na dlouhodobý vývoj veřejných financí došlo k zásadní změně vyplývající z nálezu Ústavního soudu ze dne 16. dubna 2010, kterým byly zrušeny redukční hranice pro výpočet vyměřovacího základu penzí. Od 30. září 2011 platí nová úprava výpočtu důchodů, přičemž k této změně, reagující na rozhodnutí Ústavního soudu, byly připojeny další stěžejní modifikace.

Výbor pro hospodářskou politiku a Evropská komise v květnu 2009 vydaly Zprávu o stárnutí populace (EK, 2009). Zpráva se vydává každé tři roky a mapuje dopad dlouhodobého makroekonomického a demografického vývoje na veřejné výdaje. V současné době probíhají v pracovní skupině pro stárnutí populace opoziční řízení dlouhodobých penzijních projekcí. Ačkoliv již byly dlouhodobé projekce ČR představeny, je nutné tyto výpočty chápat zatím jen jako předběžné a jejich zveřejnění musí předcházet schválení Výboru pro hospodářskou politiku. Po odsouhlasení budou výsledky publikovány ve Zprávě o stárnutí populace na jaře 2012. To je také důvod, proč zatím nelze výsledky publikovat ani zde.

Faktory, které ovlivňují nové projekce, jsou pochopitelně kromě makroekonomických a demografických předpokladů schválená reformní opatření.

V první řadě se musíme zmínit o dalším prodlužování statutárního důchodového věku. Z původních záměrů posunout věk na 63 let a následně na 65 let (pro ženy diferencovaný věk podle počtu vychovaných dětí) se nyní důchodový věk bude lišit podle dat narození a k počtu vychovaných dětí u žen se již přihlížet nebude. Sjednocení důchodového věku by mělo nastat po roce 2040, přičemž pro lidi narozené v roce 1977

bude důchodový věk přesně 67 let. Pro každé další ročníky se důchodový věk bude posouvat o 2 měsíce za rok (tj. ročník 1978 bude mít statutární důchodový věk 67 let a 2 měsíce, ročník 1979 bude mít nárok na řádný důchod v 67 letech a 4 měsících věku atd.).

Prodlužování statutárního věku odchodu do důchodu má vliv i na podmínky permanentních vdovských a vdoveckých důchodů, stejně tak na předčasné odchody do důchodu. Pro oba typy důchodů se hranice bude rovněž zvyšovat.

Valorizace důchodů bude stanovena pevným pravidlem, nikoliv jako doposud pravidlem minimálním. Zůstává v platnosti vzorec výpočtu pro valorizaci, tj. index spotřebitelských cen (míra inflace) plus jedna třetina růstu reálných mezd. Nyní je však stanoven přesný postup, jak se budou jednotlivé složky důchodů valorizovat, a vládě tak není ponechán prostor pro jeho umělé navyšování.

V penzijních projekcích se výrazně promítá i vliv nižších nákladů na invalidní důchody, neboť rozšířením počtu typů invalidních důchodů (ze dvou – plného a částečného – na tři skupiny) se část dříve plných důchodů přesunula do druhého stupně (se sazbou dříve částečných důchodů) a část dříve částečných invalidních důchodů se přesunula do prvního stupně (který má sazbu ve výši dvou třetin dřívějších částečných invalidních důchodů).

Změna v kalkulaci důchodů (v reakci na rozhodnutí Ústavního soudu) v podstatě znamená změnu „míry progresivního zdanění“ vyměřovacího základu pro důchod (viz zákon č. 155/1995 Sb., §15). Tato „míra zdanění“ se děje přes tzv. redukční hranice. Jejich vývoj od stavu, který byl Ústavním soudem zrušen, do

konečného stavu v roce 2015 ilustruje Tabulka 3.8. Vyměřovací základ (určen výdělky dané osoby v době, kdy byla ekonomicky aktivní) se rozdělí na části podle redukčních hranic. Pouze první (nejnižší) část se bere v úvahu v plné výši, u dalších částí vstupuje do vzorce pro výpočet důchodů základ redukovaný (např. jen 30 % atd.). Nová úprava snižuje solidaritu v rámci

důchodového systému. Kromě 100% započítání příjmu v nejnižším redukčním intervalu se bude nově nad touto hranicí až do výše 400 % průměrné mzdy brát v úvahu jen 26 % mzdy. Vyměřovací základ přesahující 400 % průměrné mzdy se nebude brát v úvahu vůbec, neboť z této části příjmu není hrazeno ani důchodové pojištění.

Tabulka 3.8: Redukční hranice a výše vyměřovacího základu

	2011a	2011b	2012	2013	2014	2015
Relevantní část příjmů do 1. redukční hranice	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Relevantní část příjmů mezi 1. a 2. redukční hranice	30%	29%	28%	27%	26%	26%
Relevantní část příjmů mezi 2. a 3. redukční hranice	10%	13%	16%	19%	22%	0%
Relevantní část příjmů od 3. redukční hranice	10%	10%	8%	6%	3%	0%
1. redukční hranice (v % průměrné mzdy)	44	44	44	44	44	44
2. redukční hranice (v % průměrné mzdy)	116	116	116	116	116	400
3. redukční hranice (v % průměrné mzdy)	400	400	400	400	400	0

Pozn.: Označení 2011a znamená platnost do 29.9.2011, 2011b platnost od 30.9.2011.

Zdroj: Zákon č. 155/1995 Sb.

3.3.2 Zavedení druhého penzijního pilíře

Reforma penzijního systému počívá v plánovaném zavedení II. pilíře doplňkového důchodového pojištění. Vládní návrh zavádí II. pilíř s dobrovolným vstupem pro osoby mladší 35 let v okamžiku spuštění reformy.

Starší osoby dostanou na rozhodnutí o vstupu do nového pilíře půl roku před spuštěním reformy. Přijaté rozhodnutí každého pojištěnce nebude možné v budoucnu změnit. Financování II. pilíře zajistí převedené prostředky účastníků z I. pilíře ve výši 3 p.b. ze souhrnné příspěvkové sazby 28 % (zaměstnanec odvádí 6,5 p.b. a zaměstnavatel 21,5 p.b.). K tomu bude muset každý pojištěnec přidat dodatečné 2 p.b. z vlastních prostředků. Kromě toho bude mít každý možnost poukázat dodatečné 1 % ze svého vyměřovacího základu pro pojistné na účet svých rodičů pobírajících starobní důchod. Ve fázi akumulace budou správu prostředků provádět penzijní společnosti, které

povinně nabídnou klientům čtyři fondy s ohledem na rizikovost: všeobecný, konzervativní, vyvážený a dynamický.

Výplatní fázi naspořených prostředků z II. pilíře zajistí účastníkem vybraná životní pojišťovna. Vyplácené dávky bude možné čerpat ve formě buď doživotní anuity (případně se sjednanou výplatou pozůstalostního důchodu tři roky od úmrtí účastníka), nebo anuity vyplácené po dobu 20 let (v případě dřívějšího úmrtí účastníka budou nevyčerpané prostředky předmětem dědictví). Vznik druhého pilíře bude mít za následek okamžitý pokles příjmů v průběžném I. pilíři, kompenzovaný nižšími výdaji v budoucnu. Vláda plánuje toto přechodné období pokryt z dodatečných výnosů sjednocené sazby DPH.

Není však vyloučeno, že se některé parametry, jako např. podmínky vstupu, budou ještě měnit.

4 Příčiny evropské dluhové krize a její důsledky pro české veřejné finance

V tomto čísle Fiskálního výhledu jsme se rozhodli zaměřit pozornost na bezesporu aktuální téma o příčinách a důsledcích evropské dluhové krize. Téma nelze začít jinak, než krátkým historickým exkurzem. Politicko-ekonomický kontext doby je sledován prostřednictvím milníků evropské měnové integrace táhnoucích se od uspořádání směnných kurzů po rozpadu brettonwoodského systému, přes koordinaci hospodářských politik Maastrichtskou smlouvou, vznik Paktu stability a růstu, jeho revizi v roce 2005 až po hospodářskou a finanční krizi v letech 2008–2009 a její konsekvence. Právě poslední zmíněná událost zřejmě akcentovala dlouhodobé strukturální nerovnováhy mezi jednotlivými členskými ekonomikami EU, na což finanční trhy reagovaly zvýšenou citlivostí při investování do dílčích dluhových instrumentů. Kapitola se proto zamýšlí nad některými možnými příčinami dluhové krize, jakožto i důsledky pro budoucí rozpočtový vývoj v České republice pramenící právě ze zvýšené nejistoty a intenzivnějšího vnímání a změn nálad finančních trhů.

4.1 Historie měnové unie

Po zániku brettonwoodského systému a po několika neúspěšných pokusech o jeho modifikaci (tzv. had v tunelu), které by svět provedly turbulentními 70. léty minulého století, se země Evropského společenství (ES) rozhodly vytvořit vlastní měnový systém. Vůdčí iniciativu převzali tehdejší kancléř SRN Helmut Schmidt a francouzský prezident a pozdější prezident Evropského parlamentu Valéry G. d'Estaing. V roce 1978 bylo rozhodnuto o vytvoření Evropského měnového systému (EMS). Systém neměl brát zřetel na zlato nebo dolar a při jeho spuštění v roce 1979 do něj vstoupily všechny země ES.

Základní složkou EMS je dobrovolný Mechanismus směnných kurzů (Exchange Rate Mechanism – ERM). Původně do ERM vstoupily všechny země, vyjma Švédska. Velká Británie po tzv. černé středě (16.9.1992), spekulativním útoku na libru spojeným především se jménem George Sorose, z ERM vystoupila a již se do něj nikdy nevrátila. Ve stejném roce z ERM vystoupila i Itálie, která se do něj vrátila v roce 1996. Země v ERM v roce 1999 své členství prakticky ukončily přijetím společné měny euro – s výjimkou Dánska, které v ERM zůstalo a ponechalo si svou národní měnu.

Podstatou ERM bylo vytvoření systému téměř fixních směnných kurzů, které byly původně stanoveny na bilaterální bázi, a tvořily tak čtvercovou matici, přičemž každý prvek (mimo prvku na hlavní diagonále) obsahoval centrální paritu příslušných měnových kurzů vůči sobě navzájem a k ECU a limity určující pásmo, ve kterých se kurzy vůči sobě mohly pohybovat. Tato fluktuální pásma měla rozpětí $\pm 2,25\%$, ve výjimečných případech (italská lira) $\pm 6\%$ (Slaný *et al.*, 2003).

Pokud by některá z měn vůči jiné měně posílila (oslabila) na povolenou hranici, znamenalo by to, že daná měna je příliš silná (slabá) a druhá měna naopak

příliš slabá (silná), čímž by vyvstala povinnost nastalou situaci řešit pro obě země stejně. Současně nebylo zapovězeno, aby na řešení nastalé situace participovaly centrální banky i ostatních zemí z ERM. Za situace, kdy by země se slabou měnou vyčerpala své devizové rezervy, musela by centrální banka země se silnou měnou poskytnout půjčku centrální bance země se slabou měnou, aby ta mohla pokračovat v nákupech své měny. K těmto úvěrovým operacím byl zřízen Evropský fond měnové spolupráce.

V případě, že by se přes veškerou spolupráci centrálních bank nepodařilo „přetlačit tržní síly“ a bylo by nutné sáhnout ke změně centrální parity, musel být tento krok odsouhlasen všemi členy ERM. Každá země se musela tím pádem podrobit ve stanovení kurzu své vlastní měny vůči konsensu všech členů, čímž nad svým kurzem fakticky ztratila kontrolu.

Posledním prvkem EMS bylo vytvoření Evropské měnové jednotky ECU. Tento prvek byl ale spíše okrajovou záležitostí. ECU nefungovala jako měna v pravém smyslu, ale spíš jen jako zúčtovací jednotka a rezervní prostředek členů ES. Hodnota ECU – a tedy centrální parity národních měn vůči ECU – byla určena podle vah stanovených dle ekonomické výkonnosti zemí ES a jejich podílu na vzájemném mezinárodním (v rámci Evropy) obchodě s revizí každých 5 let. Se zavedením eura skončila ECU, přičemž směnný kurz výměny ECU za eura byla stanoven v poměru 1:1.

Problém s fungováním EMS byl patrný poměrně záhy. Jelikož každá země fungovala dál samostatně, avšak směnný kurz byl takřka fixní, vzhledem k rozdílným cenovým hladinám, a tedy i rozdílným úrovním reálného měnového kurzu, trpěly země s vysokou mírou inflace ztrátou konkurenceschopnosti. To vedlo k neustálým revizím centrální parity a zakládalo podmínky pro spekulativní aktivity, čímž měl měnový systém daleko k tomu, aby mohl být označen za

stabilní. V tomto směru těžilo z nízké inflace především Německo, ke kterému se ostatní země pomalu začaly obracet jako ke vzoru pro svoji měnovou politiku. Německá marka se stala kotvou a ostatní země se snažily své míry inflace usměrnit k hodnotám té německé. Ostatní země tak prakticky „svěřily“ svoji měnovou politiku do rukou německé centrální banky a samy na vlastní měnovou politiku rezignovaly.

Hospodářské následky sjednocení Německa a odmítnutí Maastrichtské smlouvy v Dánsku v roce 1992 znamenaly šok pro finanční trhy a vlnu spekulací. Ty začaly u Velké Británie a Itálie, které z ERM vystoupily. Po nich přišly na řadu další země. K zachování ERM se rozšířilo flukтуаční pásmo na $\pm 15\%$, což je tak široké pásmo, že označení „fixní kurz“ eroduje, nicméně platí nadále i pro nově příchozí ekonomiky s tím, že si země mohou své flukтуаční pásmo zpřísnit (Baldwin, Wyplosz, 2008).

4.1.1 Maastrichtská smlouva a euro

Takzvaná Delorsova zpráva odstartovala přípravy na postupné vytvoření reálné měnové unie, přičemž tato cesta měla být završena vzdáním se národních měn a přijetím společné měny – eura. Konkrétní podmínky pro vstup země do měnové unie (eurozóny) stanovila tzv. Maastrichtská smlouva (1992). Země musela splnit celkem pět kritérií², z toho tři makroekonomická a dvě fiskální:

1. inflační kritérium: míra roční inflace nesmí překročit o víc než 1,5 p.b. inflaci tří nejúspěšnějších zemí;
2. kurzové kritérium: měnový kurz nesmí vybočit ze stanoveného flukтуаčního pásma (z původních $\pm 2,25\%$ resp. $\pm 6\%$, od srpna 1993 rozšířeno na $\pm 15\%$);
3. úrokové kritérium: průměrná roční dlouhodobá úroková míra nesmí překročit o více než 2 p.b. sazby ve třech cenově nejstabilnějších zemích;
4. poměr vládního zadlužení nepřekročí mez 60 % HDP (případně se uspokojivě k této hodnotě blíží);
5. poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí nepřekročí mez 3 % HDP (případně se k této hranici uspokojivě blíží nebo překročí tuto hranici jen výjimečně).

Všechna kritéria sledují cíl zajistit určitou stabilitu dané země. Kritéria však pouze hodnotí nominální sladěnost, nikoliv sladěnost reálnou, jakou je např. synchronizace hospodářských cyklů.

Pozastavme se dále nad stanovením fiskálních kritérií dluhu a deficitu. Nikdy nebylo řádně vysvětleno, proč bylo zvoleno kritérium 60 % HDP u dluhu a 3 % HDP

u deficitu sektoru vládních institucí jako hodnoty, které mají implikovat fiskální udržitelnost. Patrně nejlepším vysvětlením je, že kolem 60 % HDP byl v době vzniku Maastrichtské smlouvy průměrný dluh zemí ES a za předpokladu tempa růstu nominálního HDP ve výši 5 % taková hodnota implikuje udržitelnost pro deficit ve výši 3 % HDP.³ Je však docela dobře možné, že ačkoliv při vzniku Maastrichtské smlouvy to mohlo být číslo jakékoliv jiné, dnes už to tak jednoduché není. Hodnota 60 % HDP pro dluh sektoru vládních institucí se stala určitou referenční kategorií, která do jisté míry indikuje, jak trhy budou na vývoj situace v dané zemi reagovat. Je možné si tedy položit otázku, do jaké míry byl budoucí vývoj eurozóny, zvláště ve světle vývoje posledních let, tímto nastavením ovlivněn.

4.1.2 Pakt stability a růstu

Po stanovení kritérií, která zemi opravňují přijmout euro, bylo nutné ošetřit jiný problém, a to především zajištění stability eurozóny vlivem fiskální situace jednotlivých zemí. Vstupem do měnové unie se totiž země vzdává své měnové politiky, ale disponuje dál politikou fiskální, kterou v zásadě může užívat dle potřeby. Nicméně z důvodu možných rizik fiskální nedisciplinovanosti muselo být přijato opatření, které by tato rizika eliminovalo. Nadměrné deficity a dluhy mohou vést (primárně jsou-li vykazovány velkými zeměmi) k neúměrnému tlaku na agregátní poptávku, otrást důvěrou trhů a zvýšit rizikovou prémii ve svém důsledku pro všechny země měnové unie se všemi svými dopady. Iniciativy k eliminaci těchto rizik se chopilo Německo a v červnu 1997 byl Evropskou radou přijat tzv. Pakt stability a růstu (dále Pakt). Pakt má tři části: stanovení nadměrného deficitu, preventivní část a část nápravnou.

Stanovení nadměrného deficitu

Stanovení nadměrného deficitu (viz Rezoluce Evropské Rady) bylo zachováno dle Maastrichtských kritérií, za nadměrný deficit se tedy považuje deficit sektoru vládních institucí, který překročí hranici 3 % HDP. Existují však výjimky, a to pokud by deficit přesáhl tuto referenční hodnotu v důsledku poklesu HDP v daném roce o nejméně 2 %, případně pokud země prokáže výjimečnost recese, tak se přijímá i pokles hrubého domácího produktu o 0,75–2,00 %.

Preventivní část

Členské státy musí předkládat Programy stability nebo Konvergenční programy (Nařízení Rady EU č. 1466/1997). Ty první předkládají členské státy eurozóny, ty druhé ostatní. Jde o strategické dokumenty, kde jsou popsány cíle a prostředky hospodářské politiky v horizontu následujících 3–5 let

² Podrobněji o konvergenčních kritériích a jejich plněních ze strany České republiky viz MF ČR (2011e).

³ Pasinetti (1998, 2000) byl patrně jedním z prvních, kdo toto objasnění poskytl, dnes je obecně přijímané.

v oblasti makroekonomické, fiskální a strukturálních politik. Země si v programech vytyčují svůj střednědobý rozpočtový cíl, kterým má být v podstatě zajištění vyrovnaného hospodaření veřejných rozpočtů. Evropská komise tyto programy hodnotí a Rada EU k nim přijímá stanovisko. Pokud u země hrozí nedodržení stanovených cílů, může Evropská komise doporučit Radě EU vydat napomenutí a posléze i navrhnout doporučení.

Sankční větev

Pokud členský stát nadále neplní stanovené cíle a překročí 3% hodnotu deficitu vládních institucí, může Komise s danou zemí zahájit tzv. Proceduru při nadměrném schodku (Nařízení Rady EU č. 1467/1997). Existuje však výjimka, je-li hodnota deficitu jen těsně nad hranicí 3% HDP a jedná-li se o deficit výjimečný a dočasný. Samotné sankce pro danou zemi se liší podle toho, zda je země v eurozóně či nikoliv. Sankce pro členy eurozóny jsou:

- finanční ve výši 0,2–0,5 % HDP země, v závislosti na závažnosti porušení dohody;
- složení návratné zálohy;
- zveřejnění veškerých údajů před emisí dluhopisů;
- Evropská investiční banka může být vyzvána, aby změnila svoji výpůjční politiku vůči této zemi.

Pro členské státy mimo eurozónu je konečná fáze odlišná, nepodléhají totiž prohloubenému rozpočtovému dohledu. Sankcí může být „pouze“ rozhodnutí o pozastavení čerpání prostředků z Fondu soudržnosti.

Pro úspěšné ukončení Procedury při nadměrném schodku je důležité odstranit nadměrný deficit důvěryhodným a udržitelným způsobem. Nemůže se tedy jednat o jednorázová a nesystematická opatření. Hodnotí se také očekávaný budoucí vývoj a fiskální strategie.

4.1.3 Reforma Paktu

Hned od počátku byl Pakt stability a růstu terčem ostré kritiky pro jeho arbitrární a rigidní požadavky.⁴ V první řadě se jednalo o poměrně pevné stanovení výjimečné situace, jejíž výskyt se zdál nepravděpodobný. Stejný účinek však na veřejné rozpočty mohl mít pomalý růst nebo stagnace, přičemž v těchto případech se výjimka uplatnit nemohla. S tím souvisí i kritika referenční hranice 3% HDP, která mohla některé země donutit chovat se procyklicky, a to i navzdory disciplinovanému chování v dobrých časech. Pokud by totiž recese trvala určitou dobu a ekonomiku by se nedařilo nastartovat, pak by země

⁴ Mezi kritiky patřil i bývalý předseda Evropské komise Romano Prodi, který ve svém rozhovoru pro francouzský list Le Monde uvedl: „Vím velmi dobře, že Pakt stability je hloupý, protože všechna rozhodnutí učiněná v rámci něj jsou rigidní.“ (Haworth, Trefgarne 2002, překlad MF ČR).

nedosáhla na uvedené výjimky a nemohla ani použít fiskální stimul za určitou hranici.

Problémem Paktu je rovněž již od samého počátku nerovnoměrný důraz kladený na obě fiskální kritéria. Dluhové kritérium bylo vždy jaksi upozaděno, přestože hlavním faktorem deficitů byly úrokové platby z dluhu (viz Obrázek 4.3). Konečnou ranou původnímu Paktu byl však postoj velkých zemí, jako Německa a Francie. Obě země nesplnily podmínky Paktu v roce 2003, ale lobováním si vynutily na zasedání Rady ministrů financí EU odklad Procedury nadměrného schodku. Ačkoliv byla Rada pro porušení zásad Paktu Evropskou komisí postavena před Evropský soudní dvůr, který rozhodnutí Rady anuloval, k nápravě nedošlo, neboť Evropský soudní dvůr nemá pravomoc Radě cokoli vyzvat. V tomto ohledu je Pakt značně bezzubý, jelikož neexistuje mechanismus, který by Radu přiměl jednat (blíže Prušvic, 2008). Tím se Pakt stal mnohem méně závazným, než bylo původně zamýšleno a jeho vliv se ukázal být bez reálné, automatické a zejména vynutitelné sankce dosti slabý.⁵

Na podnět velkých zemí, jako Německo a Francie, se reformovaný Pakt stal více flexibilním. Sice stále platily 3% a 60% limity, ovšem únikové klausule byly značně rozšířeny. Nejen že byly doplněny o situaci delšího období pomalého růstu, ale přidala se i formulace, že lze uplatňovat také jiné relevantní faktory (náklady na strukturální reformy, výdaje na R&D aj.). K odstranění nadměrného deficitu měla být poskytnuta delší lhůta (z jednoho na dva roky) a střednědobé cíle měly být individuální pro jednotlivé členské státy. Z uniformního stanovení střednědobého cíle na zajištění prakticky vyrovnaného hospodaření se nyní měl střednědobý cíl odvíjet od úrovně zadlužení a prognózy růstu potenciálního HDP. V roce 2009 se ještě dodala část střednědobého cíle (EK, 2010), která měla zajišťovat určité „předzásobením se“ nákladům stárnutí populace (tj. úspora části budoucích nákladů).

4.1.4 Vývoj fiskálních kritérií po přijetí eura

Již od zavedení společné měny bylo některým ekonomům zřejmé, že bez fiskální unie bude fungování eurozóny problematické (viz např. Feldstein, 2000). Upozorňovali, že měnová oblast s vůdčí rolí Německa, symbolem pevné měny a nízké inflace, vede ke snížení rizikových přírážek na úrokové míry pro méně disciplinované země jako Itálie, čímž bude oslaben tlak těchto zemí řešit své veřejné zadlužení.

Jak je patrné např. na Obrázku 4.1, úrokové sazby v zemích eurozóny po zavedení eura skutečně výrazně poklesly, prakticky na úroveň úrokových sazeb německých dluhopisů.

⁵ Není bez zajímavosti, že nikdy pro žádnou zemi nebyly uplatněny sankce za porušení Paktu.

K neřešení zadlužení svádělo i klima na finančních trzích (Lenz, 2011). Dlouhodobé podceňování rizika mj. podněcovalo úvěry zemím jako Řecko nebo Portugalsko. Ve chvíli, kdy se na finančních trzích ukázalo, že tato praxe není udržitelná, negativní tlaky dolehly i na rizikové země eurozóny. Výnosy dluhopisů těchto zemí vyletěly strmě vzhůru (Obrázek 4.1) a začalo být zřejmé, že bez pomoci nejsou tyto země schopné situaci zvládnout.

Pro představu, jakým způsobem se vyvíjelo saldo a dluh vládního sektoru po přijetí eura, využijeme data za vybrané země (Obrázek 4.3), které euro přijaly v roce 1999 (a 2000 Řecko), ve fyzické podobě v roce 2002.

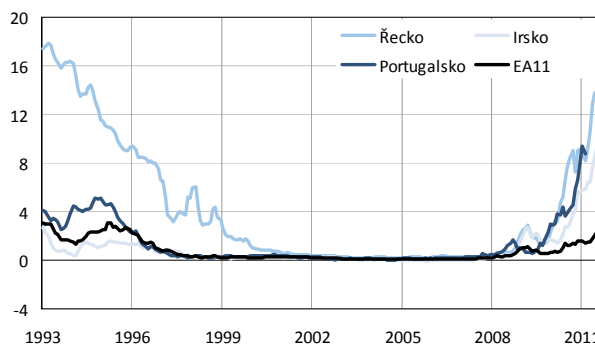
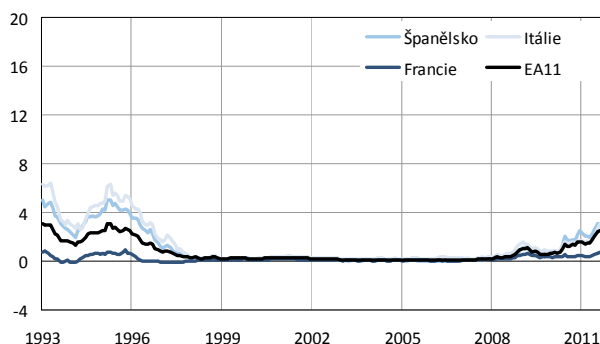
Pozitivní trend ve vývoji dluhu na HDP lze zaznamenat u sedmi zemí: Belgie, Finska, Itálie, Irsko, Nizozemí, Rakouska a Španělska. Itálii se dařilo snižovat výši dluhové kvóty v zásadě díky vysoké úrovni dluhu, protože v takové situaci danou úroveň dluhu na HDP udrží i poměrně velké deficity (stejnou věc lze alternativně vyjádřit jako rozpouštění dluhu v rostoucím nominálním HDP, neboť vyšší deficit nezhoršuje podíl dluhu na HDP buď v důsledku vysokého podílu dluhu k HDP nebo vysokého tempa růstu nominálního HDP). Naproti tomu Belgie májí rovněž vysokou úroveň dluhu na HDP si vedla disciplinovaně v relaci k deficitnímu maastrichtskému kritériu, jak dokládají hodnoty salda, které ani jednou za sledované období nepoklesly pod referenční hranici -3% HDP. Irsko a Španělsko doplatilo v krizi na zranitelnost svého bankovního sektoru a nutnost sanace svých bank. V předkrizovém vývoji nelze hledat zdroj budoucích problémů ve fiskální nedisciplinovanosti. Finsko, stejně jako ostatní skandinávské země, vytvářelo jako jediné po celou sledovanou dobu přebytky, navzdory tomu, že průměrné tempo růstu

HDP rozhodně nebylo z nejvyšších. Nizozemsko a Rakousko úspěšně snižovaly své dluhy a se svými deficity překročily referenční hranici 3% HDP pouze jednou – Nizozemsko v roce 2003, Rakousko v roce 2004.

Za zemi se stabilním podílem dluhu na HDP za sledované období lze označit Lucembursko, jehož dluh osciloval mezi hodnotami $6,1\%$ až $6,7\%$ HDP. Je to výsledek nejen slušných temp růstu HDP, ale rovněž fiskální disciplíny obecně – Lucembursko za celé období mělo jen v roce 2004 deficit ve výši $1,1\%$ HDP; v ostatních letech mělo nejhůře vyrovnaný rozpočet.

Země, jejichž dluh na HDP se za sledované období (trendově) zhoršil, lze rozdělit na dvě skupiny. První skupinou jsou velké země Francie a Německo, které na konci sledovaného období začaly své podíly dluhu na HDP snižovat. Druhou skupinu tvoří Portugalsko a Řecko. Obě tyto země za celé období hospodařily soustavně s deficity, přičemž řecké deficity byly v průměru o cca 2 p.b. horší než v Portugalsku. Navíc Řecku pomáhalo v průměru více než dvojnásobné tempo růstu HDP a nesmíme opomenout ani jinou výchozí úroveň dluhové kvóty, která byla v Řecku mnohem vyšší. Není proto překvapením, že v krizi z let 2008–2009 se veřejné rozpočty zcela vymkly kontrole právě v Řecku. Stojí za povšimnutí, že vlivem nižších úrokových měr po vstupu do eurozóny se ve všech zemích projevil postupný pokles úrokových nákladů v relaci k HDP. Jinými slovy, zavedení eura lze samo o sobě označit za pozitivní pro fiskální konsolidaci. V této situaci však země, zejména právě Portugalsko a Řecko, nedokázaly této výhody využít a dostat pod kontrolu i primární salda, spíše se naopak „vezly“ na vlně optimismu, jelikož primární salda v těchto dvou zemích celkové deficity dále zhoršovaly.

Obrázek 4.1: Spready vůči německým dluhopisům (v p. b.)



Pozn.: Spready jsou spočteny jako rozdíl výnosů 10R státních dluhopisů dané země a výnosů 10R dluhopisů Německa. Průměr EA11 (EA12 bez Německa) je vážený hodnotou nominálního HDP.

Zdroj: ECB (2011). Výpočty MF ČR.

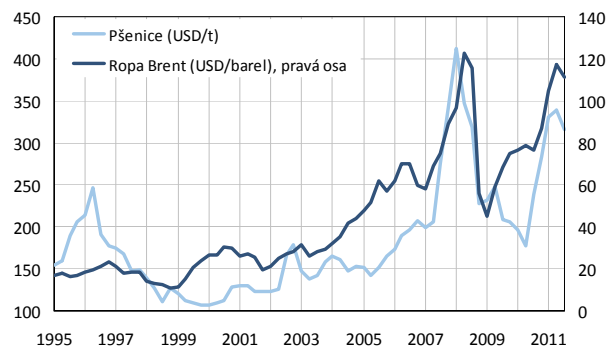
4.2 Finanční, hospodářská a dluhová krize

Za další zlom a test soudružnosti pro země Hospodářské a měnové unie, stejně jako test ekonomické sladění, lze označit finanční krizi postupně transformovanou do krize hospodářské. Impulsem k propuknutí finanční krize byla silná korekce cen nemovitostí v USA, které se v předchozích letech zdály být bezpečnou investicí pro široké vrstvy obyvatelstva⁶. Následně došlo k prudkému propadu cen sekuritizovaných⁷ cenných papírů. Banky, jejichž dceřiné společnosti byly emitenty těchto cenných papírů, tak utrpěly značné ztráty a mnohé se ocitly na pokraji bankrotu.⁸ To dále vedlo ke krizi likvidity u vydavatelů swapů úvěrového selhání (*credit default swaps*), zejména pojišťovny AIG, nad kterou následně převzala kontrolu vláda. Finanční krize samozřejmě zasáhla i poskytovatele hypoték, přičemž nad Fannie Mae a Freddie Mac rovněž převzala plnou kontrolu vláda.

Průvodním jevem krachu na trhu nemovitostí byl odliv spekulativního kapitálu, jehož přelití na komoditní trh způsobilo prudký vzestup cen ropy v roce 2007 a v první polovině roku 2008. Ten se odrazil v růstu cen ropných derivátů včetně pohonných hmot a následně v růstu cen potravin.⁹ Ve druhé polovině roku 2008

začala ceny komodit srážet nastupující hospodářská recese (Obrázek 4.2).

Obrázek 4.2: Vývoj cen ropy a pšenice (USD/t a USD/barel)



Pozn.: Jde o ceny okamžitého dodání (spot).

Zdroj: MMF (2011b).

Symbolem přelítí finanční krize do reálné ekonomiky se na americkém kontinentě staly automobilové společnosti General Motors, Chrysler a Ford.

V evropských státech měla finanční krize nejdramatičtější průběh na Islandu, kde došlo ke kolapsu tří nejvýznamnějších bank Glitnir, Landsbanki a Kaupthing Bank, nad nimiž převzala kontrolu vládní finanční kontrolní autorita. K převzetí vládou došlo dále u britské banky Northern Rock, dánské Roskilde Bank, irské Anglo Irish Bank a španělské CajaSur. Belgickou banku Dexia převzaly vlády Beneluxu, zatímco banku Fortis, operující rovněž v zemích Beneluxu, převzaly nizozemská vláda a banka BNP Paribas.

Jedním z důsledků finanční krize, hospodářské recese a vládních opatření reagujících na daný vývoj je prohloubení fiskálních nerovnováh. Obecným průvodním jevem hospodářské recese bývá pokles vládních příjmů, zejména z přímých daní, a vzestup sociálních výdajů. Mnohé vlády se nadto rozhodly přijmout aktivní opatření s cílem zmírnit dopady finanční krize, obnovit hospodářský růst, popř. podpořit situaci na trhu práce:

USA v říjnu 2008 schválily *Emergency Economic Stabilization Act* (Public Law 110-343), jehož cílem bylo nákupem toxických finančních aktiv snížit nejistotu v oceňování ostatních aktiv a obnovit důvěru na finančních trzích. Původní výše prostředků navrhovaných pro tento účel byla 700 mld. USD. Deficit pro fiskální rok 2009 činil 1 900 mld. USD. V roce 2009 byl schválen stimulační balíček *American Recovery and Reinvestment Act* (Public Law 111-5), složený především z daňových pobídek, podpory zdravotnictví, výzkumu, infrastruktury a podpory

⁶ Mezi příčiny vzniku bubliny na trhu s nemovitostmi můžeme zařadit především dlouhodobě nízké úrokové sazby, jimiž Fed reagoval na recesi po prudkém poklesu cen technologických společností („dot-com bubble“) a přesun investic od technologických společností právě na trh s nemovitostmi. Politika americké vládní U.S. Securities and Exchange Commission uvolněním pravidel oceňování aktiv vedla investiční banky a vládou zřízené společnosti Fannie Mae a Freddie Mac ke zvýšenému poskytování hypotečních úvěrů i rizikovějším klientům. Na nemovitostním trhu také docházelo ke značnému množství spekulací, přičemž tyto praktiky dále přispívaly ke zrychlení růstu cen nemovitostí. Z méně racionálních příčin bývá zmiňován sklon obyvatel USA k preferenci bydlení ve vlastních domech či silná podpora médií, která často objevují „vhodnou“ investici až ve chvíli, kdy je dotčený trh již na vrcholu. (Pro přehled názorů hlavního proudu amerických ekonomů viz Fed, 2010).

⁷ Proces sekuritizace spočívá v tom, že poskytovatel (hypotečních aj.) úvěrů sdružuje tato aktiva, která jsou sama o sobě nelikvidní, nicméně generují pravidelný příjem, do balíků s obdobnými charakteristikami (splatnost, odhadované riziko...) a následně převede balíky aktiv za úplatu emitentovi, jenž oproti nim vydává zajištěné cenné papíry, které nechá opatřit ratingem podle rizika, priority splatnosti a výnosů a dále prodává investorům (Jobst, 2008).

⁸ Ke stabilizaci nepřispěla ani americká vláda a centrální banka, které poskytovaly finanční pomoc netransparentním způsobem – zatímco při krachu Lehman Brothers a převzetí Merrill Lynch korporací Bank of America vláda nechala působit trh, došlo k poskytnutí finančních prostředků bance Bear Stearns, následně převzaté JPMorgan Chase, dále k pomoci bankám Goldman Sachs, Morgan Stanley, Citigroup, Bank of America a CIT Group.

⁹ Mezi další příčiny růstu cen potravin bývá řazeno zvýšení jejich spotřeby v rozvíjejících se ekonomikách a nárůst podílu biopaliv v ekonomikách vyspělých (viz také Mitchell, 2008).

chudých. Deficit pro fiskální rok 2010 činil přibližně 1 700 mld. USD.

Evropská komise (2008) navrhla v listopadu 2008 stimulační plán ve výši 200 mld. EUR, financovaný z rozpočtů členských států, EU a EIB, kombinující různá opatření s cílem pomoci domácnostem i průmyslu, jmenovitě: možnost dočasně nedodržovat pravidla Paktu; podpora boje proti klimatickým změnám a podpora strategických investic ve stavebnictví a při rozvoji energeticky šetrných technologií; snížení úrokových sazeb ECB; snížení zdanění „zelených“ technologií a ekologických automobilů a zavedení „šrotového“; dočasná sociální opatření – zvýšení a prodloužení dávek v nezaměstnanosti, nezdanitelných minim, snížení daňových sazeb nízkopříjmovým skupinám, snížení příspěvků na sociální zabezpečení placených zaměstnavateli, poskytování zvýhodněných půjček a záruk společnostem a dočasné snížení DPH za účelem podpory spotřeby. Důsledkem přijetí většiny těchto opatření bylo další prohloubení fiskálních nerovnováh.

4.2.1 Reakce EU na fiskální nerovnováhy

Reakcí EU na nárůst rozpočtových nerovnováh byla mj. reforma Paktu stability a růstu a zavedení tzv. Evropského semestru. Cílem Evropského semestru (EP, 2011) je zajistit užší koordinaci hospodářských politik a trvalou konvergenci hospodářské výkonnosti členských zemí EU. Mezi jeho přínosy patří sladění hodnocení rozpočtové politiky, hospodářské a fiskální politiky (makroekonomický dohled), strukturálních politik (Evropa 2020) a systémových rizik pro finanční stabilitu. Stěžejní změnou, kterou Evropský semestr přináší do každoročních národních rozpočtových procesů, je předřazení Konvergenčních a Stabilizačních programů na jejich počátek, aby mohl členský stát implementovat doporučení Komise do svých národních rozpočtů.

4.2.2 Revize Paktu stability a růstu po recesi

Preventivní část

V preventivní části Paktu proběhla revize metodiky výpočtu střednědobých rozpočtových cílů (MTO), která nadále zohledňuje saldo stabilizující dluh na výši 60 % HDP, náklady na stárnutí populace a úsilí zaměřené na snížení poměru dluhu pod referenční hodnotu. Dodržování MTO má být součástí národních fiskálních rámců. Přibližování k MTO je hodnoceno podle vývoje strukturálního salda veřejných rozpočtů, včetně analýzy výdajů očistěných o diskreční příjmová opatření. Cílem je využít neočekávané příjmy pro redukcii deficitu a dluhu při udržování stabilní trajektorie výdajů v průběhu hospodářského cyklu. Pro

tento účel Komise vyhodnocuje trajektorii výdajů¹⁰ oproti střednědobému potenciálnímu růstu HDP na základě pravidelně aktualizovaných predikcí a odhadů zohledňujících prognózy Evropské komise. Růst výdajů bez diskrečních příjmových opatření vzhledem k růstu potenciálního HDP by měl vykazovat zlepšování deficitu veřejných rozpočtů o 0,5 p.b. HDP ročně. V případech nenadálých událostí mimo kontrolu dotčeného členského státu či vážného ekonomického zpomalení eurozóny nebo EU může být povoleno dočasné odchýlení od trajektorie naplňování MTO za předpokladu, že nebude ohrožena střednědobá fiskální udržitelnost.

Základem pro reformy zdravotnictví, důchodového systému a trhu práce musí být důvěryhodné očekávání jejich dlouhodobých pozitivních fiskálních dopadů. Vážné odchylky od plnění MTO nebo od cesty k dosažení MTO nastávají, pokud nedošlo během roku ke zlepšení strukturálního salda nebo pokud během dvou let nedošlo ke zlepšení o průměrně 0,25 p.b. za rok; a zároveň měl převis tempa růstu výdajů bez diskrečních příjmových opatření nad tempem definovaným v cestě k dosažení MTO hodnotu stejnou či vyšší než 0,5 p.b. HDP v jednom roce nebo kumulativně ve dvou následujících letech. Tyto odchylky nemusí být považovány za vážné v případě nečekaných událostí či ekonomického zpomalení popsaného výše.

Nápravná část

Revize nápravné části Paktu spočívá v tom, že státy překračující dluhové kritérium mohou být předmětem Procedury při nadměrném schodku, i pokud je jejich deficit nižší než 3% kritérium deficitu. To by platilo tehdy, pakliže neprobíhaly kroky vedoucí k nápravě v předem daném tempu.¹¹

Rozhodnutí o přijetí Procedury při nadměrném schodku nebude nadále vázáno pouze na tato kritéria, ale bude zohledňovat i další faktory, jakými jsou implicitní závazky vzhledem k zadlužení soukromého sektoru a náklady spojené se stárnutím společnosti.

4.2.3 Směrnice o národních fiskálních rámcích

Součástí opatření ke stabilizaci veřejných financí je Směrnice Rady EU (2011a) o požadavcích na rozpočtové rámce členských zemí. Jejím smyslem je sjednocení účetních systémů v dané zemi a provázání každoročního rozpočtového procesu se střednědobými cíli. Směrnice klade zvýšený důraz na kvalitu

¹⁰ Z těchto výdajů by měly být vyňaty úroky, výdaje na programy EU plně hrazené z příjmů EU fondů, výdaje plně pokryté zvýšením příjmů ze zákona a nediskreční změny v podporách v nezaměstnanosti.

¹¹ Tempo je navrženo následovně: ročně průměrně minimálně jedna dvacitina rozdílu mezi stávající výší dluhu a hodnotou 60 % během posledních tří let.

a periodicitu poskytovaných statistik jednotek sektoru vládních institucí, usiluje o hodnověrnost fiskálního plánu postaveného na reálném makroekonomickém základě. Makroekonomické a fiskální predikce pak plánuje konfrontovat s předpověďmi Komise a dalších nezávislých institucí, stejně jako predikce pravidelně *ex post* vyhodnocovat a případné nesrovnalosti zveřejnit a napravit.

S cílem efektivnější fiskální politiky mají členské státy zavést kvalitní numerická fiskální pravidla, která zajišťují dodržování kritérií deficitu a dluhu Paktu a střednědobého rozpočtového cíle. Opatřením v boji proti rozpočtové nezodpovědnosti je zavedení střednědobého fiskálního rámce, dovolujícího přijetí fiskálního plánu v délce nejméně 3 let. Střednědobé fiskální rámce by měly obsahovat procedury umožňující stanovit:

- úplné a jasné víceleté rozpočtové cíle ve formě deficitu a dluhu vládního sektoru a další souhrnné indikátory, jako jsou výdaje vládního sektoru, které jsou v souladu s výše zmíněnými číselnými fiskálními pravidly,
- projekce všech hlavních složek příjmů a výdajů veřejného sektoru pro rozpočtový rok a dále za předpokladu autonomního scénáře.

Opatření vyplývající z této Směrnice by měla být přijata do konce roku 2013.

4.2.4 Dluhová krize

Dluhová krize představuje jeden ze základních typů finančních krizí (přehlednou typologii finančních krizí lze nalézt například v Dvořák, 2004). Ačkoliv se projevuje neschopností vlády dostát svým závazkům, můžeme o dluhové krizi hovořit i v případě, kdy faktickému defaultu zabrání třeba intervence mezinárodních institucí (např. MMF). Pescatori a Sy (2004) však dluhovou krizí rozumí i situaci, kdy výnosy státních dluhopisů na sekundárním trhu, ve srovnání s výnosy „benchmarkového“ dluhopisu, přesáhnou určitou kritickou úroveň. V kontextu současné dluhové krize v eurozóně se nabízí srovnání s výnosy německých dluhopisů (viz Obrázek 4.1 výše).

Současná dluhová krize v eurozóně však s sebou potenciálně nese i určité prvky bankovní krize. To vyplývá jednak z expozice bank vůči státním dluhopisům problémových zemí eurozóny, a dále ze skutečnosti, že schopnost samotných vlád sanovat případné problémy bankovního sektoru je vzhledem k jejich fiskální pozici omezená.

S ohledem na vývoj posledních dvou let lze za pomyslný spouštěč současné dluhové krize v eurozóně označit sérii revizí údajů o deficitu a dluhu vládního sektoru Řecka v průběhu roku 2009. Ty spolu s následnou nejistotou ohledně důvěryhodnosti řeckých statistických údajů vedly v závěru roku 2009

ke snížení ratingu a k první vlně nárůstu výnosů řeckých státních dluhopisů.

Stupňující se problémy Helénské republiky vyvrcholily v dubnu 2010 oficiální žádostí o finanční pomoc ze záchranného mechanismu, na němž se předtím dohodli zástupci eurozóny a MMF. Původně se počítalo s poskytnutím 45 mld. EUR, v květnu 2010 však byl celkový objem pomoci (předpokládalo se postupné čerpání v průběhu tří let) navýšen na 110 mld. EUR.

Přenos náказы z Řecka do ostatních zemí PIIGS (Portugalsko, Itálie, Irsko, Řecko a Španělsko) byl značně urychlen snížením ratingu Portugalska a Španělska koncem dubna 2010. Docházelo k rychlému rozšiřování spreadů swapů úvěrového selhání státních dluhopisů, spready mezi výnosy 10R státních dluhopisů zemí PIIGS a výnosy německých bondů rostly, akciové indexy reagovaly propadem a euro oslabovalo vůči ostatním hlavním světovým měnám.

Narůstající tenze na finančních trzích vedla v květnu 2010 k vytvoření společného záchranného mechanismu eurozóny a MMF. Vedle příslibené účasti MMF (až 250 mld. EUR) představoval nejdůležitější součást společného záchranného mechanismu Evropský nástroj finanční stability (EFSF). Princip fungování EFSF měl být jednoduchý – financoval by se na kapitálových trzích a prostředky by potom půjčoval zemím žádajícím o finanční pomoc (za předpokladu plnění předem dojednaných podmínek). Za dluhopisy EFSF by přitom ručily státy eurozóny, a to až do výše 440 mld. EUR. Celková úvěrová kapacita EFSF však byla z řady technických důvodů nižší, navíc byl EFSF koncipován jako dočasný (počítalo se s fungováním do poloviny roku 2013).

Od společného „ochranného valu“ eurozóny a MMF si evropští představitelé slibovali, že zastaví šíření krize do ostatních zemí PIIGS. Tyto naděje se ale ukázaly jako liché. V listopadu 2010 totiž o finanční pomoc požádalo Irsko a v květnu 2011 Portugalsko. Počátkem července 2011 se v hledáčku finančních trhů ocitly také Itálie a Španělsko (3. a 4. největší ekonomika eurozóny), což se projevilo růstem výnosů jejich dluhopisů na rekordní úroveň. V polovině letošního roku se navíc začalo ukazovat, že finanční pomoc Řecku poskytnutá v květnu 2010 nebude dostatečná. Původně se totiž uvažovalo s tím, že se Řecko bude schopno částečně financovat na kapitálových trzích již v roce 2012. Ve světle vývoje výnosů řeckých státních dluhopisů se však možnost návratu Řecka na kapitálový trh v příštím roce jeví jako nerealistická.

Zatím poslední pokus o vyřešení dluhové krize v eurozóně učinili evropští představitelé koncem října na summitu v Bruselu. Dohodnutá opatření, jejichž

detaily bude nutné dále specifikovat, pokrývají celkem čtyři oblasti (Rada EU, 2011c):

1. Do roku 2020 by mělo být dosaženo snížení řeckého zadlužení na 120 % HDP. To bude nutné vyžadovat umazání části řeckého dluhu – zapojení soukromého sektoru by mělo dosahovat 50 % nominální hodnoty, 30 mld. EUR se budou podílet také země eurozóny. Řecku bude dále poskytnuta víceletá finanční pomoc ve výši až 100 mld. EUR.
2. Využití pákového efektu (leverage) by mělo rozšířit kapacitu záchrannému fondu EFSF až o 1 bilion EUR. Tato kapacita by měla být dostatečná k tomu, aby se zabránilo šíření nákazy do bankovního sektoru a ostatních zemí eurozóny.

3. Měl by být posílen také kapitál bank a usnadněn jejich přístup k dlouhodobému financování.
4. Mělo by být zlepšeno řízení hospodářských politik (economic governance) v eurozóně a posílena ekonomická a fiskální koordinace.

Obecně lze z dosavadního průběhu dluhové krize učinit poznatek, že se periodicky opakuje obdobný sled událostí – rapidní eskalace napětí na finančních trzích, politická reakce a dočasné zklidnění následované opětovným růstem nervozity finančních trhů. Situaci také komplikují projevy sebenaplňujících se očekávání, zejména co se týče vlivu snižování ratingu na výnosy státních dluhopisů (a tím pádem i na udržitelnost veřejných financí).

4.3 Důsledky dluhové krize pro veřejné finance

Při úvaze o možných dopadech současné dluhové krize některých zemí eurozóny na české veřejné finance se nelze nevyhnout problematice dopadů fiskální konsolidace na ekonomiku a zpětně na fiskální veličiny. Jde o spojené nádoby, jejichž násilné oddělení by vedlo ke zkreslení či zanedbání některých vlivů. Proto je vhodné mít obě neustále na paměti.

Zrychlený nástup fiskální konsolidace, vyvolaný *de facto* tlakem finančních trhů a tamějšími představami politické reprezentace o potřebě co nejrychlejší konsolidace, je jedním z typických projevů posledních několika let. Ačkoliv řada zemí dosahovala (či stále dosahuje – vybrané ekonomiky viz Obrázek 4.4) chabých výsledků hospodářského růstu, nastoupila cestu konsolidačních opatření, která mají za cíl zlepšit bilanci veřejných rozpočtů alespoň tak, aby byl co nejrychleji splněn požadavek Paktu ohledně deficitu vládního sektoru a současně započata cesta snižování dluhové kvóty. Úsilí rychlé fiskální konsolidace navíc formálně podtrhuje nově schválená Směrnice Rady EU a revize Paktu (viz výše).

Jak poznamenává Kopits (2011), u současného turbulentního vývoje a zpřísněného dohledu finančního trhu nad hospodařením jednotlivých vlád přiživovaného downgrady ratingových agentur nemají země vlastně jinou možnost, než ozdravné kroky u svých veřejných financí podniknout. Do jisté míry se tak vytrácí další suverenita států, což dnes navíc nepostihuje pouze malé ekonomiky, ale i velké vyspělé hráče.¹²

Přestože země EU nepřistoupily ke konsolidační strategii homogenně, jelikož každá z nich nemohla či

nemůže použít stejné nástroje k nastolení fiskálních rovnováh, lze určitý *modus operandi* vysledovat. Dokument Evropské komise (EK, 2011d), který shrnuje strategie členských zemí nastíněné v Programech stability a v Konvergenčních programech, uvádí, že konsolidační projekty jsou primárně založeny na výdajové straně. Analýza indikuje, že v průměru je plánován pokles výdajů vládních institucí o 3,9 % HDP, zatímco příjmová strana by měla být posílena pouze o 0,5 % HDP. Navíc je možné vysledovat pozitivní kladnou korelaci mezi velikostí deficitu a velikostí plánovaných výdajových škrťů.

Literatura z hlediska trvalejších účinků na fiskální bilanci (např.: Alesina, Perotti, 1995; Tsibouris *et al.*, 2006; Alesina, Ardagna, 2009) hodnotí konsolidace založené na razantní výdajové restrikci jako ty neúspěšnější. Nicméně MMF (2011a) na základě empirické evidence dodává, že nakonec se uskuteční pouze něco málo přes 50 % z původních záměrů. Proto doporučuje u výdajových škrťů raději plánovat větší úpravy, příjmová opatření volit konzervativněji a rozhodně nedoporučuje z prorůstového hlediska pouze fiskální konsolidace zaměřené na zvyšování daní.

Fiskální konsolidace jsou typicky doprovázeny poklesem dynamiky hospodářství. I zde kromě specifických charakteristik ekonomiky záleží na mixu konsolidační strategie, neboť, jak uvádí MMF (2010), skladba opírající se více o výdajová opatření má většinou nižší kontrakční charakter než příjmová, jelikož centrální banky v tomto případě často více akomodují svoji monetární politiku (prvotní efekty, např. ze zvýšení nepřímých daní, jsou povětšinou výjimkou ze sledované základní veličiny centrálních bank). Kromě toho konsolidace v prostředí, kdy probíhá i v okolních partnerských ekonomikách, může dále kontrakci prohloubit (nedojde ke změně čistých exportů). Nižší dynamika, či dokonce pokles

¹² Pokles ratingu velkých vyspělých ekonomik započala dne 6.8.2011 agentura S&P u USA. Dále od 19.9.2011 do 18.10.2011, tedy v průběhu necelého měsíce, se Itálie i Španělsko dočkaly snížení ratingu od každé ze tří nejvýznamnějších ratingových agentur.

ekonomiky tak s sebou nesou další rizika pro budoucí fiskální vývoj.

Česká republika byla jednou z prvních zemí EU (blíže MF ČR, 2011b), která přistoupila ke konsolidační strategii. Vědoma si důležitosti reforem na výdajové straně, připravila reformy stěžejních systémů, jakými jsou systém důchodového zabezpečení, systém zdravotní péče, sociální politiky a politiky na trhu práce. Do konsolidačního mixu je dále zařazena reforma přímých daní a odvodů či zjednodušení administrativy v oblasti sociálních dávek a daní.

Nejenom z hlediska těkavého sentimentu finančního trhu je zapotřebí, aby fiskální konsolidace byla kredibilní a měla silnou politickou podporu. V tomto duchu hraje velkou úlohu nastavení fiskálního rámce. Proto MF ČR v současnosti realizuje Projekt modernizace fiskální a rozpočtové soustavy. Hlavním cílem projektu je posílit národní fiskální rámec tak, aby při respektování nejmodernějších přístupů a nejlepších zkušeností v dané oblasti zajistil zdravé a dlouhodobě udržitelné hospodaření vládního sektoru. Komplementárním cílem je upevnit mezinárodní závazky plynoucí z členství v EU, konkrétně z revidovaného Paktu a ze Směrnice Rady EU.

Jedním z dalších důsledků dluhové krize je rozlišování makroekonomických a fiskálních fundamentů jednotlivých ekonomik ze strany finančního trhu i ratingových agentur. To řadě ekonomik přineslo vyšší náklady na dluhovou službu. Nedávný vývoj ukázal, že realizace výpůjční potřeby českého státního rozpočtu může být i v dnešní napjaté situaci překvapivě pozitivní a že v ČR zdaleka ještě nebyly všechny kanály vyčerpány. Prvně zmíněné má oporu v několika posledních emisích státních dluhopisů s relativně příznivým průměrným ročním výnosem, dokonce výhodnějším než u velkých ekonomik s lepším ratingem. Patrně na tom má svůj vliv i srpnové zvýšení ratingu ze strany S&P, která po změně metodiky začala klást větší váhu na ekonomický a politický profil země. To nás však vrací zpět ke kredibilitě a razanci konsolidace, jelikož nebude-li důsledně naplňována, může se pomyslná karta snadno obrátit. Z dalších kanálů profinancování deficitu byla v říjnu v pilotním projektu pozitivně otestována emise spořicíh státních dluhopisů pro domácnosti a neziskové instituce v hodnotě 20,4 mld. Kč. To otevírá další možnosti, jakými lze realizovat výpůjční potřebu státu.

Nicméně i sebevětší konsolidační úsilí vlády nemůže zaručit, že plánované deficitní trajektorie bude beze zbytku dosaženo. Může dojít k situaci, že malé vývozně exponované české hospodářství bude zasaženo potenciálním negativním hospodářským vývojem v zemích exportních partnerů, případně, že situace na finančních trzích významněji přispěje ke zdražení výpůjční potřeby českých veřejných rozpočtů,

či v neposlední řadě, že plánovaná konsolidační opatření utlumí domácí poptávku výrazněji, než bylo odhadováno. Pro vyhodnocení těchto dopadů jsme vypracovali citlivostní analýzy deficitu a dluhu sektoru vládních institucí v ČR.

Výsledky simulací shrnuje Tabulka 4.1. Předpoklad realizace negativního scénáře v EA12 jsme rozdělili do dvou dílčích. Nejprve uvažujeme, jaký dopad na saldo a dluh sektoru vlády by měl o 1 p.b. nižší hospodářský růst v EA12, než je základní scénář (základním scénářem rozumíme říjnovou Makroekonomickou predikci (MF ČR, 2011c) a na ní postavený současný Fiskální výhled), a to pouze v roce 2012. Uvažovaný scénář by se do české ekonomiky promítnul prostřednictvím exportů, které z převážné většiny směřují právě do zemí eurozóny. Nižší zahraniční poptávka by vedla k poklesu čistého exportu a zhoršení salda běžného účtu, což by se předně negativně odrazilo v růstu českého reálného HDP (zpomalení cca o 0,8 p.b.). Vládní saldo by bylo ovlivněno nižším inkasem daní jak od podniků, tak od jednotlivců. Vyšší vládní deficit by se poté odrazil kumulovaně ve veřejném dluhu.

Dále jsme analýzu rozšířili i na možnost, že oproti základnímu scénáři by byl růst v EA12 nižší o 1 p.b. ve všech letech výhledu. Výsledek horší ekonomické dynamiky by se promítnul stejnými kanály jako v předchozím případě, nicméně perzistence šoků a delší výpadek příjmů by způsobil nárůst deficitu vládního sektoru ve všech letech výhledu. Dopad do dluhové kvóty by tak byl cca dvojnásobný oproti scénáři negativního šoku v EA12 pouze v roce 2012.

Třetí naznačený scénář se snaží odhadnout, zda růst spotřeby domácností v roce 2012 nižší o 1 p.b., než předpokládá Makroekonomická predikce, bude mít signifikantní vliv na stěžejní fiskální ukazatele. Tato simulace pro rok 2012 byla vybrána záměrně, jelikož v tomto roce dojde mj. ke zvýšení redukované sazby DPH. Takový pokles dynamiky reálné spotřeby domácností by se přímo promítl prostřednictvím snížení růstu HDP. Nižší domácí poptávka by potom patrně vedla k poklesu mezd, které by snížily mezní náklady výroby a tudíž i čistou inflaci. Nedostatečná domácí poptávka by snížila i import a došlo by tak ke zvýšení čistého exportu. Podobně jako v případě snížení růstu HDP v EA12 by vládní saldo bylo ovlivněno nižším inkasem daní jak od podniků, tak od jednotlivců a větší vládní deficit (cca o 0,25 % HDP v průměru v letech výhledu) by se opět kumuloval do dluhu.

Čtvrtý scénář kalkuluje s vyššími, opět o 1 p.b., úrokovými sazbami z desetiletých státních dluhopisů v celém horizontu predikce. Zde se zdá být dopad nejrazantnější, neboť daný negativní scénář by např. v roce 2012 znamenal vyšší výdaje na dluhovou službu o 17,5 mld. Kč, v roce 2014 pak o necelých 20 mld. Kč.

V konečném důsledku to znamená každoroční zvýšení deficitu přibližně o 0,5 % HDP a dluhová kvóta by se do

konce roku 2014 kumulativně zvýšila o 1,4 % HDP.

Tabulka 4.1: Simulace dopadů negativních scénářů (odchylky oproti základnímu scénáři)
(v p.b.)

	2012	2013	2014
Scénář nižšího růstu HDP v EA12 o 1 p.b. v roce 2012			
saldo	-0,14	-0,11	-0,11
dluh	0,14	0,25	0,37
Scénář trvale nižšího růstu HDP v EA12 o 1 p.b. v letech 2012–2014			
saldo	-0,14	-0,25	-0,36
dluh	0,14	0,40	0,77
Scénář nižšího růstu spotřeby domácností o 1 p.b. v roce 2012			
saldo	-0,24	-0,25	-0,26
dluh	0,24	0,51	0,79
Scénář o 1 p.b. vyšších úrokových sazeb z 10R vládních dluhopisů v letech 2012–2014			
saldo	-0,44	-0,47	-0,49
dluh	0,44	0,90	1,35

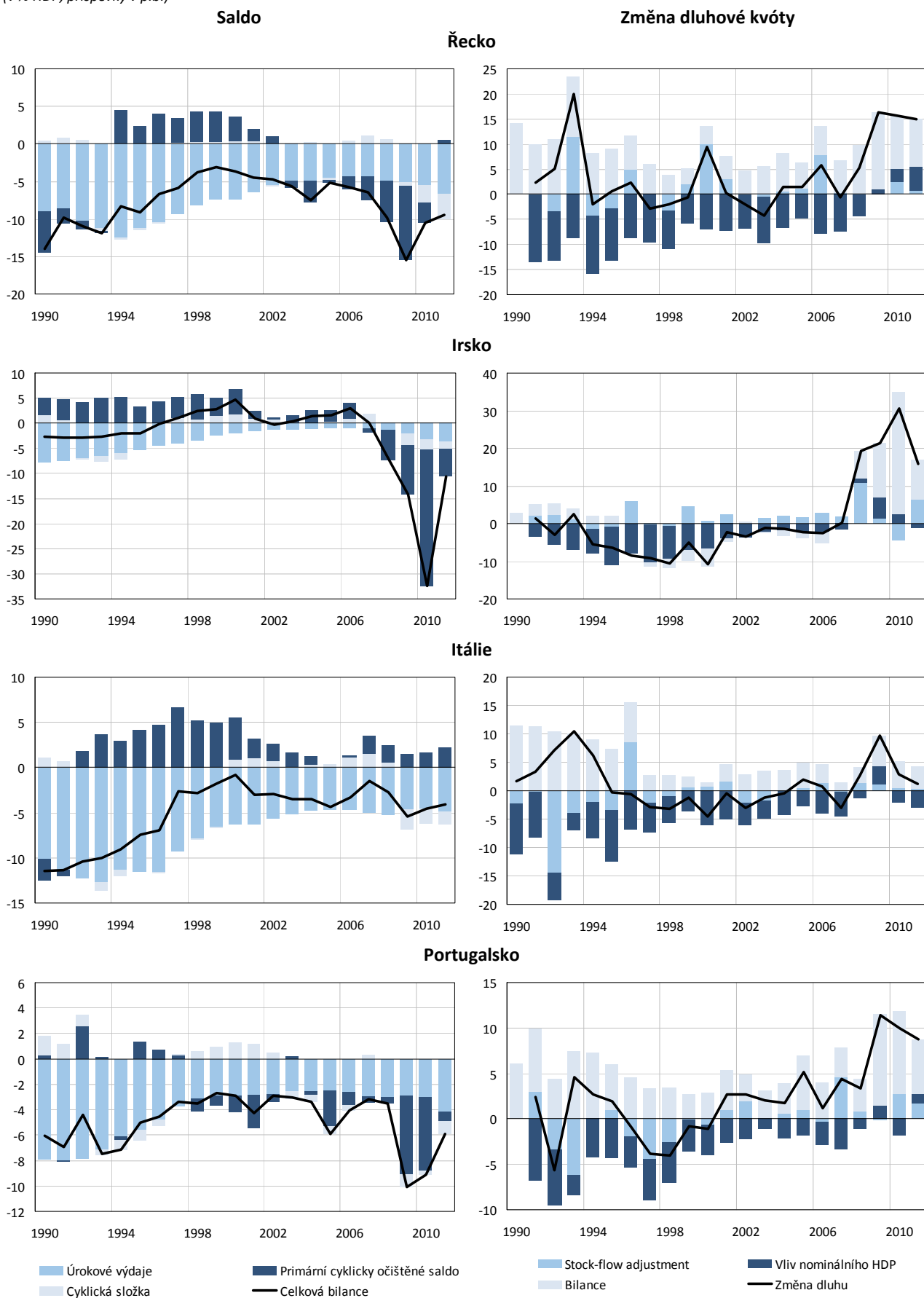
Pozn.: Základní scénář představuje říjnová Makroekonomická predikce MF ČR a na ní postavený současný Fiskální výhled ČR.
Zdroj: MF ČR.

Ačkoliv důsledky dluhové krize pro české veřejné finance simulujeme na scénářích s pouze relativně malým stupněm odchylky od základního scénáře, výsledky by měly čtenáři poskytnout jistý přehled o dopadech na saldo a dluh sektoru vlády také pro scénáře více pesimističtější. Avšak rádi bychom

upozornili, že v případě významnějších šoků je třeba uvažovat nelineární dopady.

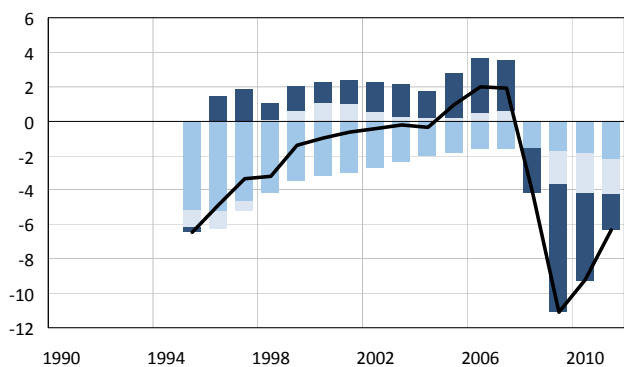
Pro budoucí vývoj veřejných financí v České republice nicméně doufáme, že u negativních šoků zůstane pouze u scénářů „na papíře“.

Obrázek 4.3: Rozklad salda a dluhu sektoru vládních institucí ve vybraných ekonomikách EU (1990–2011)
(v % HDP, příspěvky v p.b.)

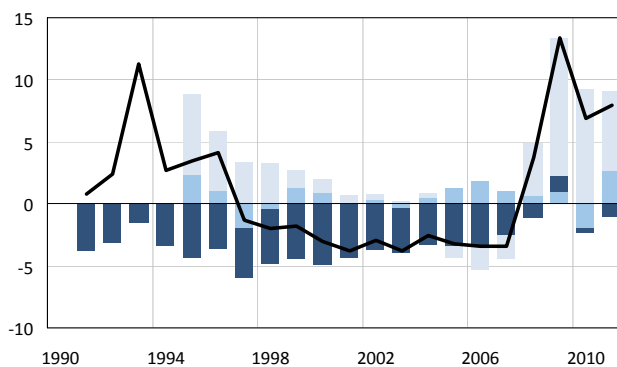


Saldo

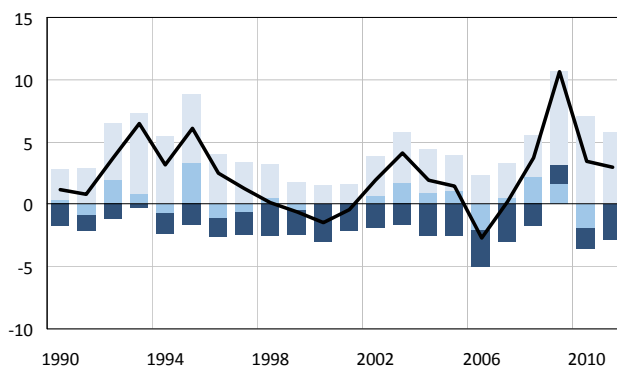
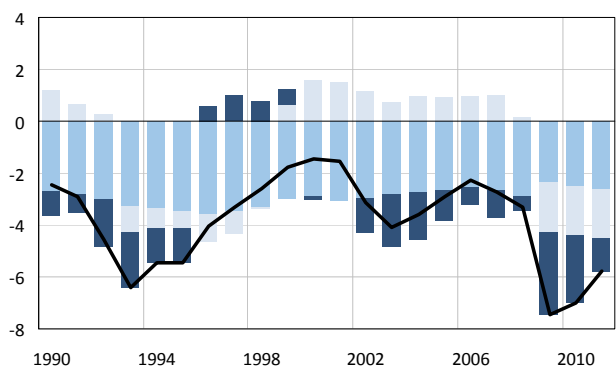
Španělsko



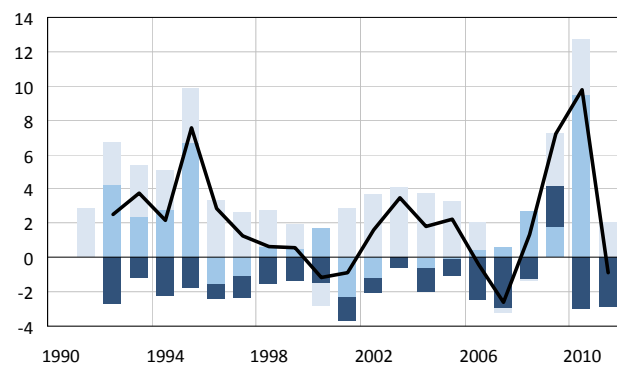
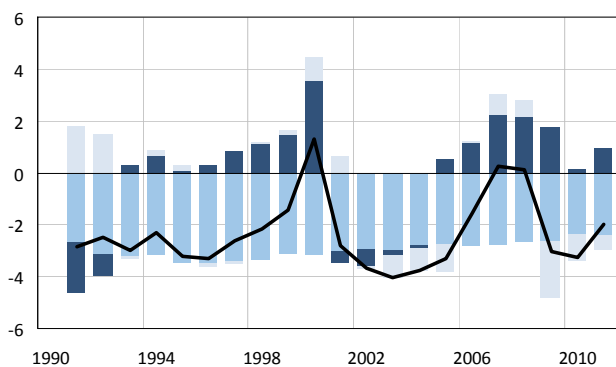
Změna dluhové kvóty



Francie



Německo



■ Úrokové výdaje ■ Primární cyklicky očištěné saldo
■ Cyklická složka — Celková bilance

■ Stock-flow adjustment ■ Vliv nominálního HDP
■ Bilance — Změna dluhu

Pozn.: Rok 2011 je predikcí Evropské komise.

Zdroj: EK (2011a). Výpočty MF ČR.

Obrázek 4.4: Příspěvky jednotlivých složek k růstu reálného HDP ve vybraných ekonomikách EU (1990–2011)
(růst v %, příspěvky v p.b.)



Pozn.: Rok 2011 je predikcí Evropské komise.
Zdroj: EK (2011a). Výpočty MF ČR.

5 Zdroje

- Alesina, A., Ardagna, S. (2009): Large Changes in Fiscal Policy: Taxes versus Spending. Cambridge, Massachusetts, National Bureau of Economic Research, 2009, Working Paper No. 15439.
- Alesina, A., Perotti, R. (1995): Fiscal Expansions and Adjustments in OECD Countries. *Economic Policy*, Vol. 10, 1995, No. 21, pp. 207–49.
- Baldwin, R., Wyplosz, C. (2008): *Ekonomie evropské integrace*. Praha, Grada Publishing, 2008, 2. vydání.
- ČSÚ (2011a): Roční národní účty. Praha, Český statistický úřad, září 2011 [cit. 26.10.2011], <<http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>>.
- ČSÚ (2011b): Sektor vládních institucí, vládní deficit a dluh. Praha, Český statistický úřad, 3.10.2011 [cit. 25.10.2011], <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/sektor_vladnich_instituci_vladni_deficit_a_dluh>.
- ČSÚ (2011c): Výsledky mimořádné revize ročních národních účtů v roce 2011. Praha, Český statistický úřad, září 2011 [cit. 4.11.2011], <<http://apl.czso.cz/nufile/RevizeRNU2011.pdf>>.
- Důvodová zpráva k návrhu zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.
- Dvořák, P. (2004): Finanční krize jako globální problém a možnosti jejího vzniku v ČR. Praha, Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2004, studie č. 2/2004.
- ECB (2011): Interest rate statistics, Evropská centrální banka, říjen 2011 [cit. 7.11.2011], <<http://www.ecb.int/stats/money/long/html/index.en.html>>.
- EK (2008): Communication from the Commission to the European Council - A European Economic Recovery Plan, COM/2008/0800, [cit. 7.10.2011] <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0800:FIN:EN:HTML>>.
- EK (2009): 2009 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU-27 Member States (2008–2060).
- EK (2010): Public Finances in the EMU 2010. Brusel, Evropská komise, 2010.
- EK (2011a): Annual Macro-economic Database. Brusel, Evropská komise, DG ECFIN, 13.5.2011 [cit. 25.10.2011], <http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm>.
- EK (2011b): Česká republika: notifikační tabulky pro EDP, duben 2011. Evropská komise, Eurostat [cit. 7.10.2011] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/documents/CZ_2011-04.pdf>.
- EK (2011c): Česká republika: notifikační tabulky pro EDP, říjen 2011. Evropská komise, Eurostat [cit. 21.10.2011] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/documents/CZ_2011-10.pdf>.
- EK (2011d): The 2011 Updated Stability and Convergence Programmes: An Overview (Note for Alternates of the Economic and Financial Committee). Brusel, Evropská komise, 2011.
- EP (2011): Evropský parlament: Texty přijaté na zasedání konaném ve středu 28. září.
- Eurostat (2011): Eurostat Database. Lucemburk, Eurostat, říjen 2011 [cit. 26.10.2011], <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.
- Fed (2010): What Caused the Crisis? Federal Reserve Bank of St. Louis, 2010 [cit. 7.10.2011], <http://timeline.stlouisfed.org/index.cfm?p=articles&ct_id=10>.
- Feldstein, M. (2000): The European Central Bank and the Euro: The First Year. NBER Working Paper No. 7517, February 2000
- Haworth, D., Trefgarne, G. (2002): Euro Stability Pact is stupid, says Prodi. Telegraph Media Group, 18. října 2002 [cit. 9.10.2011], <<http://www.telegraph.co.uk/finance/2830598/Euro-Stability-Pact-is-stupid-says-Prodi.html>>.
- Jobst, A. (2008): Back to Basics: What is Securitization? Finance & Development. Washington, D.C., Mezinárodní měnový fond, September 2008 [cit. 10.11.2011], <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2008/09/pdf/basics.pdf>>.

- Kopits, G. (2011): Reconciling Fiscal Discipline with Fiscal Sovereignty. Paper presented at the 13th Banca d'Italia Public Finance Workshop on Rules and Institutions for Sound Fiscal Policy after the Crisis, Perugia, 31. března až 2. dubna 2011.
- Lenz, R. (2011): Crisis in the Eurozone, Financial Management without a Financial Policy. Berlin, Fridrich-Ebert-Stiftung, International Policy Analysis, červen 2011.
- MF ČR (2011a): Fiskální výhled ČR. Praha, Ministerstvo financí ČR, květen 2011 [cit. 21.10.2011], <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/FiskalniVyhled_2011-05_pdf.pdf>.
- MF ČR (2011b): Konvergenční program ČR (2011). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2011 [cit. 10.10.2011], <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Konvergenčni-program-CR_2011-04_pdf.pdf>.
- MF ČR (2011c): Makroekonomická predikce ČR. Praha, Ministerstvo financí ČR, říjen 2011 [cit. 31.10.2011], <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Makroekonomicka-predikce_2011-Q4.pdf>.
- MF ČR (2011d): Metodická příručka Fiskálního výhledu ČR. Praha, Ministerstvo financí ČR, srpen 2011 [cit. 20.10.2011], <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Metodicka_priloha.pdf>.
- MF ČR (2011e): Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. Společný dokument České národní banky a Ministerstva financí ČR. (V tisku, prosinec 2011.)
- Mitchell, D. (2008): A note on Rising Food Crisis. The World Bank, červenec 2008 [cit. 7.10.2011], <http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2008/07/28/000020439_20080728103002/Rendered/PDF/WP4682.pdf>.
- MMF (2010): World Economic Outlook. Recovery, Risk, and Rebalancing. Washington, D.C., Mezinárodní měnový fond, říjen 2010, World Economic and Financial Surveys.
- MMF (2011a): Fiscal Monitor – Shifting Gears Tackling Challenges on the Road to Fiscal Adjustment. Washington, D.C., Mezinárodní měnový fond, 2011, duben, World Economic and Financial Surveys.
- MMF (2011b): IMF Primary Commodity Prices, Washington, D.C., Mezinárodní měnový fond, říjen 2011 [cit. 7.10.2011], <<http://www.imf.org/external/np/res/commod/index.aspx>>.
- Nařízení Rady EU č. 1466/1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších nařízení.
- Nařízení Rady EU č. 1467/1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku, ve znění pozdějších nařízení.
- Nařízení Rady EU č. 3605/1993 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších nařízení.
- Návrh státního rozpočtu České republiky na rok 2012.
- Pasinetti, L.L. (1998): The Myth (or Folly) of the 3 % Deficit/GDP Maastricht „Parameter“. Cambridge Journal of Economics, Vol. 22, 1998.
- Pasinetti, L.L. (2000): Public Debt in the European Union Countries: Two Ways of Facing the Problem. In Krishnakumar, J., Ronchetti, E. (eds.): Panel Data Econometrics: Papers in honour of Pietro Balestra, 2000.
- Pescatori, A., Sy, A.N.R. (2004): Debt Crises and the Development of International Capital Markets. Washington, D.C., Mezinárodní měnový fond, 2004, Working Paper No. 44.
- Programové prohlášení Vlády České republiky. 4. srpna 2010 [cit. 9.10.2011], <http://www.vlada.cz/assets/mediacentrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.
- Prušvic, D. (2008): Fiskální politika, fiskální pravidla a jejich postavení v systému národního hospodářství. Praha, Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2008, studie č. 8/2008.
- Public Law 110-343: An act to provide authority for the Federal Government to purchase and insure certain types of troubled assets for the purposes of providing stability to and preventing disruption in the economy and financial system and protecting taxpayers, to amend the Internal Revenue Code of 1986 to provide incentives for energy production and conservation, to extend certain expiring provisions, to provide individual income tax relief, and for other purposes.

- Public Law 111-5: An Act making supplemental appropriations for job preservation and creation, infrastructure investment, energy efficiency and science, assistance to the unemployed, and State and local fiscal stabilization, for the fiscal year ending September 30, 2009, and for other purposes.
- Rada EU (2009): Council recommendation to the Czech Republic with a view to bringing an end to the situation of an excessive government deficit. Rada EU, Brusel, 30. listopadu 2009 [cit. 30.3.2011], <http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/pdf/30_edps/104-07_council/2009-12-02_cz_126-7_council_en.pdf>.
- Rada EU (2011a): Council Directive on requirements for budgetary frameworks of the Member States.
- Rada EU (2011b): Council recommendation on the National Reform Programme 2011 of the Czech Republic and delivering a Council opinion on the updated Convergence Programme of the Czech Republic, 2011-2014. Rada EU, Brusel, 12. července 2011 [cit. 24.10.2011], <http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/20_scps/2011/04_council/cz_2011-07-12_council_recommendation_en.pdf>.
- Rada EU (2011c): Hlavní závěry z euro summitu. Rada EU, Brusel, 26. října 2011 [cit. 26.10.2011], <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/125645.pdf>.
- Rezoluce Evropské rady o Paktu stability a růstu. Amsterdam, 17. června 1997.
- Slaný, A. et al. (2003): Makroekonomická politika a hospodářská politika. Praha, C.H. Beck, 1. vydání, 2003.
- Tsibouris, G., Horton, M.A., Flanagan, M.J., Maliszewski, W.S. (2006): Experience with Large Fiscal Adjustments. Washington, D.C., Mezinárodní měnový fond, 2006, Occasional Paper No. 246.
- Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 235/2010.
- Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 566/2011.
- Usnesení Vlády ČR č. 278/2011 k návrhu střednědobých výdajových rámců na léta 2012 až 2014.
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.
- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů.
- Zákon č. 433/2010 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2011.

A Tabulková příloha – metodika GFS 2001

Tabulka A.1: Konsolidované veřejné rozpočty – příjmy

(v mlrd. Kč)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkové příjmy	1190	1248	1391	1478	1384	1423
Příjmy z provozní činnosti	1176	1233	1377	1461	1355	1401
Daně	626	638	716	743	660	691
Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů	287	279	318	331	255	261
Placené fyzickými osobami	142	137	151	143	128	131
Placené společnostmi a ostatními podniky	145	142	166	188	127	130
Daně z majetku	13	13	16	16	14	16
Daně ze zboží a služeb	325	346	382	396	391	413
Daň z přidané hodnoty ¹	202	213	230	249	248	264
Spotřební daně	111	120	139	133	131	138
Sociální příspěvky	446	473	522	548	510	517
Příspěvky na sociální zabezpečení	431	457	505	530	496	503
Příspěvky zaměstnanců	147	113	123	130	114	117
Příspěvky zaměstnavatelů	255	316	346	365	338	349
Příspěvky OSVČ nebo nezaměstnaných	27	27	33	33	39	35
Ostatní sociální příspěvky	15	16	17	18	14	14
Dotace	32	36	47	60	80	85
Od mezinárodních organizací	32	36	47	60	79	85
Běžné	24	20	23	27	33	36
Kapitálové	7	16	24	34	46	48
Ostatní příjmy	73	86	92	110	106	108
Příjmy z vlastnictví	18	22	23	34	34	35
Úroky	5	6	7	10	7	7
Dividendy	7	10	10	16	19	20
Prodej zboží a služeb	32	37	41	43	43	44
Prodej realizovaný na tržním principu	17	20	19	19	20	20
Správní poplatky	15	16	21	24	23	24
Pokuty, penále a propadnutí	4	5	5	4	5	5
Dobrovolné transfery jiné než dotace	13	12	13	12	15	16
Ostatní příjmy jinde nezařazené	6	10	9	17	9	8
Prodej nefinančních aktiv	14	15	14	17	29	22
Fixní aktiva	8	9	7	10	9	10
Nevyráběná aktiva	6	6	7	8	19	12

Pozn.: 1) DPH je v souladu s metodikou GFS 2001 snížena o odvod do rozpočtu EU.

Zdroj: MF ČR.

Tabulka A.2: Konsolidované veřejné rozpočty – příjmy*(v % HDP)*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkové příjmy	38,2	37,2	38,0	38,4	37,0	37,7
Příjmy z provozní činnosti	37,7	36,8	37,6	38,0	36,2	37,1
Daně	20,1	19,0	19,5	19,3	17,7	18,3
Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů	9,2	8,3	8,7	8,6	6,8	6,9
Placené fyzickými osobami	4,6	4,1	4,1	3,7	3,4	3,5
Placené společnostmi a ostatními podniky	4,6	4,2	4,5	4,9	3,4	3,4
Daně z majetku	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Daně ze zboží a služeb	10,4	10,3	10,4	10,3	10,5	11,0
Daň z přidané hodnoty ¹	6,5	6,4	6,3	6,5	6,6	7,0
Spotřební daně	3,5	3,6	3,8	3,5	3,5	3,7
Sociální příspěvky	14,3	14,1	14,3	14,2	13,6	13,7
Příspěvky na sociální zabezpečení	13,8	13,6	13,8	13,8	13,3	13,3
Příspěvky zaměstnanců	4,7	3,4	3,4	3,4	3,0	3,1
Příspěvky zaměstnavatelů	8,2	9,4	9,4	9,5	9,1	9,3
Příspěvky OSVČ nebo nezaměstnaných	0,9	0,8	0,9	0,9	1,0	0,9
Ostatní sociální příspěvky	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4
Dotace	1,0	1,1	1,3	1,6	2,1	2,2
Od mezinárodních organizací	1,0	1,1	1,3	1,6	2,1	2,2
Běžné	0,8	0,6	0,6	0,7	0,9	1,0
Kapitálové	0,2	0,5	0,7	0,9	1,2	1,3
Ostatní příjmy	2,3	2,6	2,5	2,8	2,8	2,9
Příjmy z vlastnictví	0,6	0,7	0,6	0,9	0,9	0,9
Úroky	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
Dividendy	0,2	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5
Prodej zboží a služeb	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2
Prodej realizovaný na tržním principu	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Správní poplatky	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
Pokuty, penále a propadnutí	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Dobrovolné transfery jiné než dotace	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4
Ostatní příjmy jinde nezařazené	0,2	0,3	0,3	0,4	0,2	0,2
Prodej nefinančních aktiv	0,4	0,5	0,4	0,4	0,8	0,6
Fixní aktiva	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3
Nevyráběná aktiva	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,3

Pozn.: 1) DPH je v souladu s metodikou GFS 2001 snížena o odvod do rozpočtu EU.

Zdroj: MF ČR.

Tabulka A.3: Konsolidované veřejné rozpočty – výdaje*(v mld. Kč)*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Cellkové výdaje	1 294	1 389	1 436	1 517	1 631	1 602
Výdaje na provozní činnost	1 212	1 290	1 346	1 421	1 513	1 495
Náhrady zaměstnancům	121	128	136	141	147	146
Mzdy a platy	91	96	102	106	111	111
Sociální příspěvky	30	31	34	35	35	35
Skutečné sociální příspěvky	30	31	34	35	35	35
Užití zboží a služeb	114	126	125	133	148	142
Úroky	25	34	37	45	50	42
Běžné transfery	235	254	266	273	302	300
Veřejným společnostem	166	180	187	206	206	205
Soukromým společnostem	69	74	79	66	96	95
Dotace	24	24	27	29	30	31
Mezinárodním organizacím	24	24	27	29	30	31
Běžné	24	24	27	29	30	31
Sociální dávky	503	544	588	618	664	671
Dávky sociálního zabezpečení	503	544	588	618	664	671
Ostatní výdaje	190	181	168	182	173	164
Ostatní výdaje jinde nezařazené	190	181	168	182	173	164
Ostatní běžné výdaje	24	29	25	31	32	34
Ostatní kapitálové výdaje	166	153	143	151	141	130
Nákup nefinančních aktiv	81	99	90	96	118	107
Fixní aktiva	79	96	87	93	116	105
Nevyráběná aktiva	3	3	2	3	2	2

Zdroj: MF ČR.

Tabulka A.4: Konsolidované veřejné rozpočty – výdaje*(v % HDP)*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Cellkové výdaje	41,5	41,4	39,2	39,4	43,6	42,4
Výdaje na provozní činnost	38,9	38,5	36,7	36,9	40,5	39,6
Náhrady zaměstnancům	3,9	3,8	3,7	3,7	3,9	3,9
Mzdy a platy	2,9	2,9	2,8	2,8	3,0	2,9
Sociální příspěvky	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Skutečné sociální příspěvky	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Užití zboží a služeb	3,7	3,7	3,4	3,5	4,0	3,8
Úroky	0,8	1,0	1,0	1,2	1,3	1,1
Běžné transfery	7,5	7,6	7,3	7,1	8,1	7,9
Veřejným společnostem	5,3	5,4	5,1	5,4	5,5	5,4
Soukromým společnostem	2,2	2,2	2,2	1,7	2,6	2,5
Dotace	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Mezinárodním organizacím	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Běžné	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8
Sociální dávky	16,1	16,2	16,0	16,1	17,8	17,8
Dávky sociálního zabezpečení	16,1	16,2	16,0	16,1	17,7	17,8
Ostatní výdaje	6,1	5,4	4,6	4,7	4,6	4,3
Ostatní výdaje jinde nezařazené	6,1	5,4	4,6	4,7	4,6	4,3
Ostatní běžné výdaje	0,8	0,9	0,7	0,8	0,8	0,9
Ostatní kapitálové výdaje	5,3	4,6	3,9	3,9	3,8	3,4
Nákup nefinančních aktiv	2,6	3,0	2,5	2,5	3,2	2,8
Fixní aktiva	2,5	2,9	2,4	2,4	3,1	2,8
Nevyráběná aktiva	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Zdroj: MF ČR.

Tabulka A.5: Konsolidované veřejné rozpočty – saldo*(v mld. Kč, v % HDP)*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	<i>mld. Kč</i>					
Saldo	-104	-141	-44	-39	-248	-180
Saldo pro fiskální cílení	-56	-101	-38	-37	-230	-151
Čistý peněžní tok z provozní činnosti	-36	-57	31	40	-158	-94
Saldo primární bilance	-78	-107	-7	6	-198	-138
	<i>% HDP</i>					
Saldo	-3,3	-4,2	-1,2	-1,0	-6,6	-4,8
Saldo pro fiskální cílení	-1,8	-3,0	-1,1	-1,0	-6,1	-4,0
Čistý peněžní tok z provozní činnosti	-1,2	-1,7	0,9	1,0	-4,2	-2,5
Saldo primární bilance	-2,5	-3,2	-0,2	0,1	-5,3	-3,6

Zdroj: MF ČR.

Tabulka A.6: Struktura salda veřejných rozpočtů*(v mld. Kč)*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Státní rozpočet ¹	-64	-138	-63	-78	-221	-176
Mimorozpočtové fondy celkem	-47	-1	-10	12	5	3
Veřejné zdravotní pojištění	0	3	17	11	-6	-7
Územní samosprávné celky	7	-4	11	16	-25	0
Saldo	-104	-141	-44	-39	-248	-180

Pozn.: 1) Včetně operací Národního fondu a bývalého Fondu národního majetku a čistého dopadu vyloučení převodů z/do rezervních fondů, v letech 2005–2007 včetně úhrady ztráty ČKA ze státních dluhopisů.

Zdroj: MF ČR.

Tabulka A.7: Struktura salda pro fiskální cílení*(v mld. Kč)*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Státní rozpočet ¹	-17	-98	-55	-75	-206	-140
Mimorozpočtové fondy celkem	-47	-1	-10	12	5	2
Veřejné zdravotní pojištění	0	3	17	11	-6	-7
Územní samosprávné celky	7	-4	9	15	-22	-7
Saldo pro fiskální cílení	-56	-101	-38	-37	-230	-151

Pozn.: 1) Včetně operací Národního fondu a bývalého Fondu národního majetku a čistého dopadu vyloučení převodů z/do rezervních fondů, v letech 2005–2007 včetně úhrady ztráty ČKA ze státních dluhopisů.

Zdroj: MF ČR.

Tabulka A.8: Konsolidované veřejné rozpočty – zdroje a užití

(v mlrd. Kč)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PENĚŽNÍ TOKY Z PROVOZNÍ ČINNOSTI:						
Příjmy z provozní činnosti	1 176	1 233	1 377	1 461	1 355	1 401
Daně	626	638	716	743	660	691
Sociální příspěvky	446	473	522	548	510	517
Dotace	32	36	47	60	80	85
Ostatní příjmy	73	86	92	110	106	108
Výdaje na provozní činnost	1 212	1 290	1 346	1 421	1 513	1 495
Náhrady zaměstnancům	121	128	136	141	147	146
Užití zboží a služeb	114	126	125	133	148	142
Úroky	25	34	37	45	50	42
Běžné transfery	235	254	266	273	302	300
Dotace	24	24	27	29	30	31
Sociální dávky	503	544	588	618	664	671
Ostatní výdaje	190	181	168	182	173	164
Čistý peněžní tok z provozní činnosti	-36	-57	31	40	-158	-94
PENĚŽNÍ TOKY Z INVESTIC DO NEFINANČNÍCH AKTIV:						
Nákupy nefinančních aktiv	81	99	90	96	118	107
Fixní aktiva	79	96	87	93	116	105
Strategické zásoby	0	0	0	0	0	0
Cennosti	0	0	0	0	0	0
Nevyráběná aktiva	3	3	2	3	2	2
Prodeje nefinančních aktiv	14	15	14	17	29	22
Fixní aktiva	8	9	7	10	9	10
Strategické zásoby	0	0	0	0	0	0
Cennosti	0	0	0	0	0	0
Nevyráběná aktiva	6	6	7	8	19	12
Čistý peněžní tok z investic do nefinančních aktiv	67	84	76	79	90	86
Peněžní přebytek / schodek	-104	-141	-44	-39	-248	-180
PENĚŽNÍ TOKY Z FINANCOVÁNÍ:						
Čisté pořízení finančních aktiv jiných než oběživa a depozit	-100	-10	8	-26	75	-1
Domácí	3	-9	7	-27	76	-1
Zahraniční	-102	-1	0	1	0	0
Měnové zlato a zvláštní práva čerpání	0	0	0	0	0	0
Čistá změna závazků	102	117	95	86	186	172
Domácí	35	80	66	55	122	69
Zahraniční	67	36	29	31	63	103
Čistý peněžní tok z financování	202	127	87	112	110	172
Čistá změna stavu oběživa a depozit	98	-14	43	73	-137	-7

Zdroj: MF ČR.

Tabulka A.9: Konsolidované veřejné rozpočty – vládní dluh*(v mld. Kč, v % HDP)*

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	<i>mld. Kč</i>					
Hrubý konsolidovaný dluh veřejných rozpočtů	762	878	973	1 071	1 258	1 426
Státní dluh konsolidovaný	684	794	882	980	1 160	1 324
Dluh mimorozpočtových fondů	2	1	4	1	1	3
Dluh veřejného zdravotního pojištění	0	0	0	0	0	0
Dluh územně samosprávných celků	82	89	91	95	100	102
	<i>% HDP</i>					
Hrubý konsolidovaný dluh veřejných rozpočtů	24,5	26,2	26,6	27,8	33,6	37,8
Státní dluh konsolidovaný	22,0	23,7	24,1	25,5	31,0	35,1
Dluh mimorozpočtových fondů	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1
Dluh veřejného zdravotního pojištění	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dluh územně samosprávných celků	2,6	2,7	2,5	2,5	2,7	2,7

Zdroj: MF ČR.

B Tabulková příloha – metodika ESA 95

Údaje za vládní příjmy a výdaje jsou konsolidovány na příslušné úrovni. Konsolidace představuje vyloučení vzájemných toků úroků, běžných a kapitálových transferů v rámci jednoho subsektoru i mezi jednotlivými subsektory vládního sektoru.

Tabulka B.1: Příjmy sektoru vládních institucí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Celkové příjmy	938	1003	1164	1185	1239	1328	1476	1499	1462	1485
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	203	224	247	268	276	296	330	308	272	266
Sociální příspěvky ¹⁾	367	398	421	453	482	525	577	599	560	578
Daně z výroby a dovozu ²⁾	257	266	285	326	343	353	395	407	415	423
Kapitálové daně ³⁾	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
Důchody z vlastnictví	26	29	23	22	21	25	27	30	31	31
Úroky	15	21	16	13	12	12	15	11	9	8
Ostatní důchody z vlastnictví	11	8	7	9	9	13	13	19	22	23
Tržby ⁴⁾	65	68	78	78	80	82	95	103	104	99
Ostatní běžné transfery a dotace	13	14	18	28	26	26	24	22	27	33
Investiční dotace	1	1	3	3	5	14	15	27	50	53
Ostatní kapitálové transfery	5	2	88	7	5	5	13	3	3	3
<i>růst v %</i>										
Celkové příjmy	8,7	6,9	16,1	1,8	4,6	7,2	11,2	1,5	-2,4	1,5
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	13,1	10,2	10,2	8,3	3,1	7,3	11,5	-6,9	-11,7	-2,2
Sociální příspěvky ¹⁾	7,2	8,5	5,9	7,4	6,5	8,8	9,9	3,9	-6,6	3,2
Daně z výroby a dovozu ²⁾	4,4	3,5	7,2	14,4	5,2	3,0	11,9	2,9	2,0	1,9
Kapitálové daně ³⁾	17,0	8,9	15,6	-28,1	18,5	9,2	-42,4	-44,8	-8,2	0,0
Důchody z vlastnictví	45,2	9,6	-18,8	-6,2	-5,9	23,1	7,2	11,9	3,2	-1,9
Úroky	4,7	35,6	-23,6	-19,4	-7,5	3,4	18,3	-24,5	-17,5	-13,8
Ostatní důchody z vlastnictví	225,2	-27,6	-6,1	22,7	-3,6	50,2	-3,3	53,9	15,0	2,9
Tržby ⁴⁾	6,6	5,4	13,5	0,5	2,7	2,5	15,9	8,2	1,0	-5,0
Ostatní běžné transfery a dotace	7,8	7,6	27,7	53,2	-7,1	-2,7	-7,8	-8,2	25,9	20,8
Investiční dotace	654,2	71,8	201,5	10,1	62,8	187,1	1,0	86,1	84,7	5,0
Ostatní kapitálové transfery	86,2	-62,2	4160,8	-92,3	-21,8	2,3	147,0	-78,0	-3,0	5,7
<i>% HDP</i>										
Celkové příjmy	38,3	39,1	43,3	40,4	39,8	39,6	40,3	38,9	39,1	39,3
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	8,3	8,7	9,2	9,1	8,9	8,8	9,0	8,0	7,3	7,0
Sociální příspěvky ¹⁾	15,0	15,5	15,7	15,5	15,5	15,7	15,7	15,6	15,0	15,3
Daně z výroby a dovozu ²⁾	10,5	10,3	10,6	11,1	11,0	10,5	10,8	10,6	11,1	11,2
Kapitálové daně ³⁾	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Důchody z vlastnictví	1,1	1,1	0,9	0,7	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8
Úroky	0,6	0,8	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2
Ostatní důchody z vlastnictví	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5	0,6	0,6
Tržby ⁴⁾	2,6	2,7	2,9	2,7	2,6	2,4	2,6	2,7	2,8	2,6
Ostatní běžné transfery a dotace	0,5	0,6	0,7	1,0	0,8	0,8	0,6	0,6	0,7	0,9
Investiční dotace	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,4	0,4	0,7	1,3	1,4
Ostatní kapitálové transfery	0,2	0,1	3,3	0,2	0,2	0,2	0,4	0,1	0,1	0,1

Pozn.: 1) Povinné i dobrovolné platby zaměstnavatelů (ve prospěch svých zaměstnanců), zaměstnanců, osob samostatně výdělečně činných a samoplátců orgánům sociálního zabezpečení a zdravotním pojišťovnám.

2) Povinné platby, které výrobní jednotky musí platit státu a které se týkají výrobní činnosti či dovozu a/nebo použití výrobních faktorů (např. DPH, spotřební daně aj.).

3) Nepravidelné platby ve prospěch vládních institucí z hodnoty majetku, aktiv nebo čistého jmění jednotky (např. daň darovací, dědičná).

4) Jedná se o součet tržní produkce, produkce pro vlastní konečné užití a plateb za ostatní netržní služby sektoru vládních institucí.

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.2: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mln. Kč</i>										
Daně a příspěvky celkem	828	889	954	1047	1102	1175	1303	1314	1246	1266
Běžné daně z důchodů a jiné	203	224	247	268	276	296	330	308	272	266
jednotlivců nebo domácností	105	115	125	136	138	139	156	143	136	135
společností	94	107	119	129	135	154	171	162	132	127
z výher z loterií nebo sázek	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Ostatní běžné daně	4	2	3	2	3	3	3	3	3	3
Příspěvky na sociální zabezpečení	367	398	421	453	482	525	577	599	560	578
Skutečné příspěvky	367	398	421	452	482	524	576	599	559	577
zaměstnavatelů	236	256	271	290	309	332	364	380	350	368
zaměstnanců	83	90	95	101	108	117	128	133	112	117
OSVČ a nezaměstnaných	48	52	56	61	65	75	85	86	97	93
Imputované sociální příspěvky	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Daně z výroby a dovozu	257	266	285	326	343	353	395	407	415	423
Daně z produktů ¹⁾	244	253	271	313	330	340	381	392	401	406
DPH	149	155	164	202	211	209	227	255	254	259
Spotřební daně	77	80	88	99	111	121	143	126	137	138
Ostatní daně z produktů ²⁾	18	18	20	11	9	10	12	12	9	9
Jiné daně z výroby ³⁾	13	13	13	13	13	13	14	14	14	16
Kapitálové daně	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
<i>růst v %</i>										
Daně a příspěvky celkem	7,7	7,4	7,4	9,7	5,2	6,6	10,9	0,8	-5,1	1,6
Běžné daně z důchodů a jiné	13,1	10,2	10,2	8,3	3,1	7,3	11,5	-6,9	-11,7	-2,2
jednotlivců nebo domácností	6	9	9	9	1	1	12	-9	-5	-1
společností	26	13	11	8	5	14	11	-5	-18	-4
z výher z loterií nebo sázek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostatní běžné daně	-26,7	-31,9	12,1	-7,1	17,4	5,0	4,8	0,2	3,1	0,8
Sociální příspěvky	7,2	8,5	5,9	7,4	6,5	8,8	9,9	3,9	-6,6	3,2
Skutečné příspěvky	7,3	8,5	5,9	7,4	6,5	8,9	9,9	3,9	-6,7	3,3
zaměstnavatelů	7,4	8,4	5,8	7,0	6,5	7,7	9,4	4,5	-7,9	5,1
zaměstnanců	7,0	8,4	5,9	6,8	6,9	7,6	9,5	4,4	-15,8	4,2
OSVČ a nezaměstnaných	7,0	9,1	6,2	10,4	5,6	16,5	12,6	0,7	13,0	-4,1
Imputované sociální příspěvky	-42,1	2,4	17,5	36,6	-1,5	2,0	-26,2	-4,7	190,5	-27,5
Daně z výroby a dovozu	4,4	3,5	7,2	14,4	5,2	3,0	11,9	2,9	2,0	1,9
Daně z produktů ¹⁾	4,7	3,6	7,4	15,2	5,5	2,9	12,2	3,0	2,1	1,4
DPH	5,6	3,9	5,9	23,0	4,2	-0,8	8,6	12,3	-0,3	1,9
Spotřební daně	7,6	3,6	10,0	13,4	11,4	9,4	17,9	-11,5	8,8	0,9
Ostatní daně z produktů ²⁾	-12,0	0,5	8,4	-41,6	-22,4	11,5	17,8	-0,5	-20,0	-3,8
Jiné daně z výroby ³⁾	-1,3	2,0	3,4	-1,7	-1,7	4,2	5,2	-1,1	1,4	15,3
Kapitálové daně	17,0	8,9	15,6	-28,1	18,5	9,2	-42,4	-44,8	-8,2	0,0

Pozn.: 1) Daně placené z jednotky vyrobeného nebo do transakce vstupujícího výrobku nebo služby.

2) Jedná se například o dovozní cla, poplatky z dovážených zemědělských produktů, daně z finančních a kapitálových transakcí, poplatky ze zábavních činností, daně z loterií, her a sázek a jiné.

3) Daně požadované od podniků z důvodu jejich zapojení do výrobní činnosti, nezávisle na množství a hodnotě jimi vyrobeného nebo prodaného zboží nebo služeb (např. daň z nemovitostí, silniční daň, poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových).

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

(v % HDP)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Daně celkem a sociální příspěvky celkem	33,8	34,6	35,5	35,7	35,4	35,0	35,6	34,1	33,3	33,5
Běžné daně z důchodů a jiné	8,3	8,7	9,2	9,1	8,9	8,8	9,0	8,0	7,3	7,0
jednotlivců nebo domácností	4,3	4,5	4,7	4,7	4,4	4,2	4,3	3,7	3,6	3,6
společností	3,9	4,2	4,4	4,4	4,3	4,6	4,7	4,2	3,5	3,4
z výher z loterií nebo sázek	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0	-
Ostatní běžné daně	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Příspěvky na sociální zabezpečení	15,0	15,5	15,7	15,5	15,5	15,7	15,7	15,6	15,0	15,3
Skutečné příspěvky	15,0	15,5	15,7	15,4	15,5	15,6	15,7	15,6	14,9	15,3
zaměstnavatelů	9,6	10,0	10,1	9,9	9,9	9,9	9,9	9,9	9,4	9,7
zaměstnanců	3,4	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,0	3,1
OSVČ a nezaměstnaných	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1	2,3	2,3	2,2	2,6	2,5
Imputované sociální příspěvky	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Daně z výroby a dovozu	10,5	10,3	10,6	11,1	11,0	10,5	10,8	10,6	11,1	11,2
Daně z produktů ¹⁾	10,0	9,8	10,1	10,7	10,6	10,1	10,4	10,2	10,7	10,8
DPH	6,1	6,0	6,1	6,9	6,8	6,2	6,2	6,6	6,8	6,9
Spotřební daně	3,1	3,1	3,3	3,4	3,5	3,6	3,9	3,3	3,7	3,7
Ostatní daně z produktů ²⁾	0,7	0,7	0,7	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Jiné daně z výroby ³⁾	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Kapitálové daně	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pozn.: 1) Daně placené z jednotky vyrobeného nebo do transakce vstupujícího výrobku nebo služby.

2) Jedná se například o dovozní cla, poplatky z dovážených zemědělských produktů, daně z finančních a kapitálových transakcí, poplatky ze zábavních činností, daně z loterií, her a sázek a jiné.

3) Daně požadované od podniků z důvodu jejich zapojení do výrobní činnosti, nezávisle na množství a hodnotě jimi vyrobeného nebo prodaného zboží nebo služeb (např. daň z nemovitostí, silniční daň, poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových).

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.4: Příjmy subsektoru ústředních vládních institucí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Celkové příjmy	676	702	835	830	845	900	1006	1013	970	989
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	151	160	177	192	184	198	221	204	180	177
Sociální příspěvky	244	263	277	300	319	343	376	392	352	365
Daně z výroby a dovozu	220	223	239	270	272	283	319	320	328	332
Kapitálové daně	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
Důchod z vlastnictví	22	22	17	14	14	18	19	22	24	24
Tržby	23	24	28	28	29	30	38	40	38	41
Ostatní příjmy	15	10	97	25	27	28	32	35	48	50
<i>růst v %</i>										
Celkové příjmy	11,3	3,9	19,0	-0,6	1,7	6,6	11,7	0,7	-4,2	2,0
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	55,9	5,8	10,4	8,6	-4,2	7,7	11,9	-7,8	-11,8	-1,7
Sociální příspěvky	8,6	7,8	5,5	8,3	6,2	7,5	9,8	4,3	-10,4	3,7
Daně z výroby a dovozu	-8,3	1,4	7,1	13,1	0,7	3,8	12,8	0,2	2,6	1,4
Kapitálové daně	17,0	8,9	15,0	-28,7	18,8	10,0	-42,6	-45,7	-10,4	0,9
Důchod z vlastnictví	65,0	-0,8	-23,3	-14,8	-1,2	30,6	5,9	10,8	9,8	0,8
Tržby	12,3	4,3	15,5	-0,4	2,9	3,8	26,4	6,0	-4,8	7,2
Ostatní příjmy	34,2	-34,8	918,3	-73,8	4,3	7,2	10,9	10,3	38,3	4,1

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.5: Příjmy subsektoru místních vládních institucí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Celkové příjmy	236	269	328	348	352	376	410	416	431	430
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	52	64	70	76	92	98	109	103	92	89
Sociální příspěvky	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Daně z výroby a dovozu	37	42	46	56	71	70	76	87	87	90
Kapitálové daně	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0
Důchod z vlastnictví	4	7	6	7	6	7	7	7	7	6
Tržby	41	44	50	50	51	52	57	63	66	58
Ostatní příjmy	103	111	157	160	132	148	160	155	179	186
<i>růst v %</i>										
Celkové příjmy	9,7	13,7	22,3	6,1	1,2	6,7	9,0	1,5	3,6	-0,2
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	-37,2	23,2	9,7	7,7	21,8	6,6	10,7	-5,0	-11,5	-3,0
Sociální příspěvky	90,5	-40,0	4,2	20,0	21,7	61,6	-43,2	-79,1	2428,6	-20,6
Daně z výroby a dovozu	520,0	16,3	7,3	21,7	27,3	-0,3	8,2	13,8	0,1	3,8
Kapitálové daně	-	-	-	80,0	0,0	-55,6	0,0	50,0	83,3	-18,2
Důchod z vlastnictví	-15,6	79,0	-3,1	17,4	-15,5	5,6	6,3	5,8	-10,8	-4,4
Tržby	2,9	6,7	12,6	1,0	2,6	1,8	10,0	9,6	4,6	-12,1
Ostatní příjmy	24,9	8,4	40,5	1,9	-17,4	12,4	8,0	-3,1	15,6	3,9

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.6: Příjmy subsektoru fondů sociálního zabezpečení

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Celkové příjmy	125	136	146	159	170	185	203	211	211	216
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sociální příspěvky	123	135	144	153	163	182	200	207	208	213
Daně z výroby a dovozu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kapitálové daně	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Důchod z vlastnictví	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Tržby	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ostatní příjmy	1	1	2	6	6	2	2	2	2	2
<i>růst v %</i>										
Celkové příjmy	4,7	9,1	7,2	8,8	6,7	9,0	10,1	3,6	0,2	2,1
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sociální příspěvky	4,5	9,9	6,7	5,9	7,1	11,4	10,0	3,2	0,4	2,6
Daně z výroby a dovozu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kapitálové daně	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Důchod z vlastnictví	35,5	-31,0	-32,7	-8,6	22,1	29,6	75,8	111,3	-23,9	-45,2
Tržby	545,0	-65,4	-25,4	40,0	6,4	-2,7	-4,1	-14,4	-2,5	-1,7
Ostatní příjmy	-9,9	-37,0	132,0	258,1	-4,1	-59,8	3,2	3,5	-5,0	-14,5

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.7: Výdaje sektoru vládních institucí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Výdaje celkem	1075	1171	1344	1268	1340	1407	1503	1584	1680	1665
Náhrady zaměstnancům	173	192	214	222	238	252	269	280	293	286
Mezispotřeba	153	173	196	193	206	211	219	228	238	235
Sociální dávky jiné než naturální ¹⁾	311	333	345	359	375	408	456	477	509	521
Naturální sociální transfery	127	145	153	163	170	174	187	199	219	222
Důchody z vlastnictví	24	30	28	32	34	35	40	40	48	51
Úroky	24	29	28	32	34	35	40	39	47	51
Ostatní důchody z vlastnictví	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dotace	64	56	67	57	53	60	61	62	75	71
Tvorba hrubého fixního kapitálu	74	79	182	123	132	150	153	176	192	165
Kapitálové transfery ²⁾	135	138	124	86	152	119	79	104	90	91
Investiční dotace ³⁾	29	38	37	37	36	38	37	36	34	33
Ostatní kapitálové transfery	107	100	88	50	116	81	42	68	56	59
Ostatní výdaje	13	26	35	31	-20	-4	40	18	16	23
Výdaje na konečnou spotřebu	498	557	610	630	667	694	726	759	810	808
Kolektivní spotřeba ⁴⁾	243	276	310	302	336	349	363	380	399	399
Individuální spotřeba	255	281	300	328	331	345	363	380	410	409
<i>růst v %</i>										
Výdaje celkem	13,7	8,9	14,8	-5,7	5,7	5,0	6,8	5,3	6,1	-0,9
Náhrady zaměstnancům	11,8	10,8	11,8	3,7	7,1	6,1	6,4	4,1	4,7	-2,5
Mezispotřeba	6,2	13,2	12,9	-1,4	6,5	2,9	3,4	4,2	4,6	-1,5
Sociální dávky jiné než naturální ¹⁾	6,3	6,8	3,8	4,1	4,5	8,7	11,8	4,5	6,8	2,3
Naturální sociální transfery	10,4	13,9	5,5	6,7	4,0	2,1	7,8	6,1	10,3	1,5
Důchody z vlastnictví	31,1	23,9	-4,5	12,3	7,7	3,8	12,8	-0,9	20,2	7,9
Úroky	31,2	23,9	-4,5	12,3	7,7	3,7	12,8	-0,9	20,2	8,0
Ostatní důchody z vlastnictví	-19,2	50,0	-25,4	12,8	-3,8	41,2	9,7	26,6	11,0	-45,9
Dotace	6,9	-13,1	19,7	-14,3	-7,4	13,4	1,0	2,4	20,0	-4,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	-6,7	6,4	131,4	-32,2	7,4	13,6	1,6	15,2	8,9	-14,2
Kapitálové transfery ²⁾	129,5	1,7	-9,9	-30,3	76,0	-21,6	-34,2	32,8	-13,8	1,7
Investiční dotace ³⁾	6,7	31,9	-3,0	1,1	-3,5	7,4	-3,4	-2,0	-5,7	-3,8
Ostatní kapitálové transfery	231,5	-6,3	-12,5	-43,4	135,1	-30,4	-48,7	63,7	-18,2	5,0
Výdaje na konečnou spotřebu	8,3	11,9	9,5	3,3	5,9	4,0	4,6	4,6	6,6	-0,2
Kolektivní spotřeba ⁴⁾	5,2	13,4	12,3	-2,3	11,2	3,9	3,8	4,7	5,1	0,0
Individuální spotřeba	11,4	10,4	6,8	9,1	1,1	4,1	5,3	4,5	8,1	-0,4

Pozn.: 1) Sociální dávky, které mají sloužit domácnostem k pokrytí nákladů či ztrát plynoucích z existence nebo vzniku určitých rizik nebo potřeb. Jedná se především o dávky vyplacené v případě stáří, invalidity, nemoci, mateřství, nezaměstnanosti, pracovního úrazu, nemoci z povolání, náhlé sociální potřeby apod.

2) Transakce rozdělování kapitálu, které neovlivňují velikost běžného důchodu poživatele ani plátce takové transakce, ale velikost jejich čistého jmění. Mohou probíhat v peněžní i naturální formě.

3) Kapitálové transfery v peněžní i naturální podobě, které vládní instituce poskytují k celkovému nebo částečnému financování tvorby hrubého fixního kapitálu.

4) Hodnota kolektivních služeb poskytovaných celé společnosti nebo jejich specifickým skupinám, tj. výdaje na veřejné služby, obranu, bezpečnost, justici, ochranu zdraví, životní prostředí, vědu a výzkum, rozvoj infrastruktury a hospodářství.

Zdroj: ČSÚ (2011b), MF ČR.

Tabulka B.8: Výdaje sektoru vládních institucí

(v % HDP)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Výdaje celkem	43,9	45,6	50,0	43,3	43,0	42,0	41,0	41,1	44,9	44,1
Náhrady zaměstnancům	7,1	7,5	8,0	7,6	7,6	7,5	7,3	7,3	7,8	7,6
Mezispotřeba	6,3	6,8	7,3	6,6	6,6	6,3	6,0	5,9	6,4	6,2
Sociální dávky jiné než naturální	12,7	13,0	12,8	12,3	12,0	12,2	12,5	12,4	13,6	13,8
Naturální sociální dávky	5,2	5,7	5,7	5,6	5,5	5,2	5,1	5,2	5,9	5,9
Důchody z vlastnictví	1,0	1,2	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,3	1,4
Úroky	1,0	1,1	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,3	1,4
Ostatní důchody z vlastnictví	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dotace	2,6	2,2	2,5	2,0	1,7	1,8	1,7	1,6	2,0	1,9
Tvorba hrubého fixního kapitálu	3,0	3,1	6,8	4,2	4,3	4,5	4,2	4,6	5,1	4,4
Kapitálové transfery	5,5	5,4	4,6	3,0	4,9	3,6	2,1	2,7	2,4	2,4
Investiční dotace	1,2	1,5	1,4	1,3	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9
Ostatní kapitálové transfery	4,4	3,9	3,3	1,7	3,7	2,4	1,1	1,8	1,5	1,5
Ostatní výdaje	0,5	1,0	1,3	1,1	-0,7	-0,1	1,1	0,5	0,4	0,6
Výdaje na konečnou spotřebu	20,3	21,7	22,7	21,5	21,4	20,7	19,8	19,7	21,7	21,4
Kolektivní spotřeba	9,9	10,7	11,5	10,3	10,8	10,4	9,9	9,9	10,7	10,6
Individuální spotřeba	10,4	11,0	11,2	11,2	10,6	10,3	9,9	9,9	11,0	10,8

Zdroj: ČSÚ (2011b), MF ČR.

Tabulka B.9: Výdaje subsektoru ústředních vládních institucí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Výdaje celkem	799	853	997	907	944	982	1061	1103	1155	1141
Náhrady zaměstnancům	98	108	109	111	121	128	137	143	150	146
Mezispotřeba	75	87	97	94	104	101	107	108	113	111
Sociální dávky jiné než naturální	302	322	333	347	363	395	437	454	485	494
Naturální sociální dávky	3	6	5	4	3	3	2	2	3	4
Úroky	22	28	26	29	32	33	37	36	45	50
Dotace	48	38	38	31	24	29	30	30	37	28
Tvorba hrubého fixního kapitálu	35	34	128	62	77	81	87	97	96	74
Kapitálové transfery	131	130	118	88	148	117	74	102	93	92
Ostatní výdaje	86	99	143	140	72	95	150	131	134	143
<i>růst v %</i>										
Výdaje celkem	16,8	6,7	16,9	-9,0	4,1	4,0	8,1	3,9	4,7	-1,1
Náhrady zaměstnancům	6,6	10,9	0,4	1,9	9,1	6,1	6,7	4,2	5,0	-2,3
Mezispotřeba	-0,8	16,4	11,9	-3,7	11,5	-3,2	6,4	0,6	4,4	-1,8
Sociální dávky jiné než naturální	6,6	6,6	3,4	4,2	4,5	8,7	10,6	3,9	6,8	1,9
Naturální sociální dávky	64,8	105,1	-20,2	-12,5	-22,8	-7,2	-23,9	-18,2	36,6	53,3
Úroky	32,7	26,2	-6,0	11,1	11,1	3,4	12,4	-2,2	23,8	10,2
Dotace	11,0	-21,1	-0,2	-17,5	-23,4	22,2	2,2	0,2	23,1	-24,7
Tvorba hrubého fixního kapitálu	-6,2	-2,4	278,1	-51,5	24,0	4,9	7,8	10,9	-1,3	-22,2
Kapitálové transfery	98,7	-1,1	-9,1	-25,4	67,8	-21,1	-36,7	38,1	-8,9	-1,4
Ostatní výdaje	24,3	15,8	43,4	-1,7	-48,9	32,7	57,4	-12,4	2,3	6,5

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.10: Výdaje subsektoru místních vládních institucí

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Výdaje celkem	247	280	342	352	354	385	397	421	453	449
Náhrady zaměstnancům	73	81	103	109	114	121	129	133	139	135
Mezispotřeba	77	85	97	98	99	109	109	118	123	121
Sociální dávky jiné než naturální	9	10	12	12	12	13	20	23	24	27
Naturální sociální dávky	1	1	2	3	3	3	3	3	3	2
Úroky	2	2	2	3	2	2	3	3	2	2
Dotace	17	18	29	26	29	31	31	33	38	44
Tvorba hrubého fixního kapitálu	39	44	53	60	54	69	65	79	95	89
Kapitálové transfery	24	29	33	33	28	26	28	20	16	17
Ostatní výdaje	6	10	11	10	11	11	10	10	12	12
<i>růst v %</i>										
Výdaje celkem	9,9	13,4	22,2	3,0	0,4	9,0	3,0	6,0	7,6	-0,8
Náhrady zaměstnancům	19,6	10,6	27,3	5,7	5,1	6,1	6,1	3,8	4,3	-2,7
Mezispotřeba	13,5	10,4	13,7	0,8	1,7	9,5	0,6	7,4	4,4	-1,5
Sociální dávky jiné než naturální	-3,4	13,4	15,6	0,6	3,8	7,3	47,7	17,4	6,8	11,6
Naturální sociální dávky	-38,9	15,6	69,9	4,5	2,4	8,9	19,0	-11,3	0,2	-16,4
Úroky	14,7	-0,8	18,0	28,3	-26,5	8,2	15,8	17,7	-22,4	-32,2
Dotace	-3,4	9,6	60,7	-10,2	11,6	6,3	-0,1	4,4	17,1	14,9
Tvorba hrubého fixního kapitálu	-7,0	13,5	21,2	13,7	-9,8	26,6	-5,7	20,7	21,1	-6,1
Kapitálové transfery	79,1	19,9	14,9	-1,0	-14,2	-5,8	5,0	-27,5	-21,2	6,1
Ostatní výdaje	-47,7	78,5	8,9	-11,3	19,6	-7,0	-9,7	1,4	23,8	-2,9

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.11: Výdaje subsektoru fondů sociálního zabezpečení

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Výdaje celkem	128	143	151	162	170	173	187	201	222	224
Náhrady zaměstnancům	2	3	3	3	3	3	3	4	4	4
Mezispotřeba	1	1	2	2	2	2	2	2	3	3
Sociální dávky jiné než naturální	-	-	-	-	0	0	-	0	0	0
Naturální sociální dávky	123	137	146	156	164	168	181	194	213	216
Úroky	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dotace	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tvorba hrubého fixního kapitálu	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1
Kapitálové transfery	-	0	0	0	-	-	-	-	-	-
Ostatní výdaje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>růst v %</i>										
Výdaje celkem	10,6	11,6	5,8	7,2	5,0	1,9	8,3	7,1	10,5	1,2
Náhrady zaměstnancům	9,5	11,1	5,4	2,7	5,7	5,3	6,5	12,0	9,6	-0,2
Mezispotřeba	29,1	3,7	22,9	1,4	8,0	-13,3	10,5	22,2	26,1	10,3
Sociální dávky jiné než naturální	-	-	-	-	-	100,0	-	-	600,0	0,0
Naturální sociální dávky	10,4	11,6	6,0	7,4	4,8	2,2	8,3	6,8	10,2	1,1
Úroky	-23,5	-53,8	-33,3	-25,0	-66,7	-200,0	-300,0	-50,0	0,0	0,0
Dotace	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tvorba hrubého fixního kapitálu	-16,0	54,6	-30,5	11,1	19,1	-41,7	-0,4	64,4	48,4	-15,7
Kapitálové transfery	-	-	-18,6	74,3	-	-	-	-	-	-
Ostatní výdaje	232,1	-17,8	-70,6	-35,4	571,4	27,7	23,9	-15,5	7,7	14,8

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.12: Saldo sektoru vládních institucí podle subsektorů

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Sektor vládních institucí	-137	-168	-180	-83	-101	-80	-27	-86	-219	-183
Ústřední vládní instituce	-123	-150	-162	-77	-100	-82	-56	-91	-186	-154
Místní vládní instituce	-11	-11	-14	-4	-1	-9	13	-5	-22	-19
Fondy sociálního zabezpečení	-3	-6	-5	-3	0	12	16	10	-11	-9
<i>v % HDP</i>										
Sektor vládních institucí	-5,6	-6,5	-6,7	-2,8	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8
Ústřední vládní instituce	-5,0	-5,8	-6,0	-2,6	-3,2	-2,4	-1,5	-2,4	-5,0	-4,1
Místní vládní instituce	-0,4	-0,4	-0,5	-0,1	0,0	-0,3	0,4	-0,1	-0,6	-0,5
Fondy sociálního zabezpečení	-0,1	-0,2	-0,2	-0,1	0,0	0,4	0,4	0,3	-0,3	-0,2

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.13: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>mld. Kč</i>										
Dluh sektoru vládních institucí	585	695	768	848	885	948	1024	1105	1282	1418
Oběživo a vklady	7	24	4	3	1	0	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	355	427	528	634	698	789	871	951	1109	1241
Půjčky	223	243	236	211	187	159	153	154	173	176
Dluh ústředních vládních institucí	553	653	719	783	813	867	939	1016	1187	1323
Oběživo a vklady	7	24	4	3	1	0	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	348	415	517	612	675	766	848	929	1094	1227
Půjčky	198	213	197	169	137	101	91	87	93	96
Dluh místních vládních institucí	40	50	59	72	79	87	88	92	98	97
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	7	12	12	23	24	23	23	23	16	16
Půjčky	33	38	47	49	55	64	65	69	82	81
Dluh fondů sociálního zabezpečení	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Půjčky	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>růst v %</i>										
Dluh sektoru vládních institucí	44,8	18,8	10,6	10,4	4,4	7,1	8,0	7,9	16,1	10,6
Oběživo a vklady	-	240,9	-83,8	-28,6	-78,3	-96,3	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	28,7	20,5	23,6	19,9	10,2	12,9	10,5	9,2	16,6	12,0
Půjčky	73,8	9,0	-3,0	-10,5	-11,6	-14,5	-4,2	0,6	12,9	1,6
Dluh ústředních vládních institucí	46,8	18,1	10,0	8,9	3,8	6,6	8,3	8,2	16,8	11,5
Oběživo a vklady	-	240,9	-83,8	-28,6	-78,3	-96,3	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	29,8	19,4	24,6	18,2	10,3	13,5	10,7	9,5	17,7	12,2
Půjčky	82,1	7,7	-7,5	-14,6	-18,5	-26,6	-10,0	-4,0	6,5	3,6
Dluh místních vládních institucí	12,6	23,4	18,1	22,1	9,8	9,5	2,1	3,9	6,9	-1,5
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	-13,2	72,4	-3,4	90,7	5,8	-3,5	0,6	0,0	-30,4	-2,0
Půjčky	20,2	13,0	25,1	4,8	11,7	15,1	2,6	5,3	19,5	-1,3
Dluh fondů sociálního zabezpečení	-34,5	-19,8	-19,8	-25,7	17,5	-30,5	-69,1	55,9	-58,7	-36,8
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Půjčky	-34,5	-19,8	-19,8	-25,7	17,5	-30,5	-69,1	55,9	-58,7	-36,8

Pozn.: Vládní dluh je definován následujícími finančními instrumenty: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti s vyloučením finančních derivátů a úvěry (půjčky). Vládní dluh je vyjádřen v nominální hodnotě, která je považována za ekvivalent jmenovité hodnoty (face value). Vládní dluh je konsolidován, tzn. dluh v držení jiných subjektů v subsektoru, resp. sektoru vládních institucí, je vyloučen.

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.14: Dluh sektoru vládních institucí podle finančních instrumentů*(v % HDP)*

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Dluh sektoru vládních institucí	23,9	27,1	28,6	28,9	28,4	28,3	28,0	28,7	34,3	37,6
Oběživo a vklady	0,3	1,0	0,1	0,1	0,0	0,0	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	14,5	16,6	19,7	21,6	22,4	23,5	23,8	24,7	29,7	32,9
Půjčky	9,1	9,5	8,8	7,2	6,0	4,8	4,2	4,0	4,6	4,7
Dluh ústředních vládních institucí	22,6	25,4	26,7	26,7	26,1	25,9	25,6	26,4	31,7	35,1
Oběživo a vklady	0,3	1,0	0,1	0,1	0,0	0,0	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	14,2	16,2	19,2	20,9	21,7	22,8	23,2	24,1	29,2	32,5
Půjčky	8,1	8,3	7,3	5,8	4,4	3,0	2,5	2,3	2,5	2,5
Dluh místních vládních institucí	1,7	1,9	2,2	2,5	2,5	2,6	2,4	2,4	2,6	2,6
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	0,3	0,5	0,4	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6	0,4	0,4
Půjčky	1,4	1,5	1,8	1,7	1,8	1,9	1,8	1,8	2,2	2,1
Dluh fondů sociálního zabezpečení	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Oběživo a vklady	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cenné papíry jiné než účasti	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Půjčky	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pozn.: Vládní dluh je definován následujícími finančními instrumenty: oběživo a depozita, emitované cenné papíry jiné než účasti s vyloučením finančních derivátů a úvěry (půjčky). Vládní dluh je vyjádřen v nominální hodnotě, která je považována za ekvivalent jmenovité hodnoty (face value). Vládní dluh je konsolidován, tzn. dluh v držení jiných subjektů v subsektoru, resp. sektoru vládních institucí, je vyloučen.

Zdroj: ČSÚ (2011b).

Tabulka B.15: Saldo a dluh vládního sektoru zemí EU (2007–2011)
(v % HDP)

	Saldo					Dluh				
	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
EU27	-0,9	-2,4	-6,9	-6,6	-4,4	59,0	62,5	74,7	80,2	82,2
EA17¹	-0,7	-2,1	-6,4	-6,2	-4,0	66,3	70,1	79,8	85,4	87,6
Belgie	-0,3	-1,3	-5,8	-4,1	-3,5	84,1	89,3	95,9	96,2	96,7
Bulharsko	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2,5	17,2	13,7	14,6	16,3	16,4
Česká republika	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,7	27,9	28,7	34,4	37,6	40,5
Dánsko	4,8	3,2	-2,7	-2,6	-3,7	27,5	34,5	41,8	43,7	43,6
Estonsko	2,4	-2,9	-2,0	0,2	0,2	3,7	4,5	7,2	6,7	5,8
Finsko	5,3	4,3	-2,5	-2,5	-1,1	35,2	33,9	43,3	48,3	48,7
Francie	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,7	64,2	68,2	79,0	82,3	85,5
Irsko	0,1	-7,3	-14,2	-31,3	-10,0	24,9	44,3	65,2	94,9	109,9
Itálie	-1,6	-2,7	-5,4	-4,6	-3,9	103,1	105,8	115,5	118,4	120,6
Kypr	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,5	58,8	48,9	58,5	61,5	64,5
Litva	-1,0	-3,3	-9,5	-7,0	-5,3	16,8	15,5	29,4	38,0	37,6
Lotyšsko	-0,4	-4,2	-9,7	-8,3	-4,5	9,0	19,8	36,7	44,7	46,1
Lucembursko	3,7	3,0	-0,9	-1,1	-0,6	6,7	13,7	14,8	19,1	18,2
Maďarsko	-5,1	-3,7	-4,6	-4,2	3,9	67,0	72,9	79,7	81,3	73,9
Malta	-2,4	-4,6	-3,7	-3,6	-2,8	62,1	62,2	67,8	69,0	68,8
Německo	0,2	-0,1	-3,2	-4,3	-1,3	65,2	66,7	74,4	83,2	81,1
Nizozemsko	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,2	45,3	58,5	60,8	62,9	64,7
Polsko	-1,9	-3,7	-7,3	-7,8	-5,6	45,0	47,1	50,9	54,9	57,0
Portugalsko	-3,1	-3,6	-10,1	-9,8	-5,9	68,3	71,6	83,0	93,3	100,8
Rakousko	-0,9	-0,9	-4,1	-4,4	-3,6	60,2	63,8	69,5	71,8	72,4
Rumunsko	-2,9	-5,7	-9,0	-6,9	-4,7	12,8	13,4	23,6	31,0	33,3
Řecko	-6,5	-9,8	-15,8	-10,6	-8,6	107,4	113,0	129,3	144,9	163,7
Slovensko	-1,8	-2,1	-8,0	-7,7	-5,8	29,6	27,8	35,5	41,0	44,2
Slovinsko	0,0	-1,9	-6,1	-5,8	-5,5	23,1	21,9	35,3	38,8	45,1
Španělsko	1,9	-4,5	-11,2	-9,3	-6,0	36,2	40,1	53,8	61,0	67,8
Švédsko	3,6	2,2	-0,7	0,2	0,4	40,2	38,8	42,7	39,7	36,9
Spojené království²	-2,7	-6,9	-11,6	-9,6	-7,9	43,5	56,5	71,2	76,7	84,1

Pozn.: 1) 17 současných zemí eurozóny – Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko.

2) Data za finanční rok (1. duben roku t až 31. březen roku t+1), která jsou směrodatná pro implementaci Procedury při nadměrném schodku.

Zdroj: Eurostat (2011). Údaje pro Spojené království za rok 2011 vycházejí z jeho Notifikace.

Tabulka B.16: Transakce vládního sektoru zemí EU (2010)

(v % HDP)

	Příjmy	Výdaje	Mzdy	Peněžitě sociální dávky	Spotřeba ¹	Investice ²	Úroky placené
EU27	44,1	50,6	11,1	17,0	22,2	2,7	2,7
EA17³	44,6	50,9	10,8	17,6	21,9	2,5	2,8
Belgie	48,8	52,9	12,6	17,2	24,2	1,6	3,5
Bulharsko	34,9	38,1	9,3	12,6	16,2	4,8	0,6
Česká republika	39,3	44,1	7,6	13,8	21,4	4,4	1,4
Dánsko	55,7	58,5	19,2	17,0	29,4	2,2	1,9
Estonsko	40,9	40,6	11,9	13,1	20,9	3,9	0,1
Finsko	52,5	55,3	14,4	18,1	24,6	2,5	1,4
Francie	49,5	56,6	13,4	19,6	24,8	3,1	2,4
Irsko	35,5	66,8	11,8	15,9	18,8	3,8	3,1
Itálie	45,8	50,3	11,1	19,2	21,1	2,1	4,4
Kypr	41,0	46,4	15,9	14,3	20,1	3,8	2,3
Litva	33,8	40,9	11,1	13,0	20,5	4,6	1,8
Lotyšsko	36,1	44,4	10,2	12,5	17,5	3,7	1,4
Lucembursko	41,4	42,5	8,0	15,4	16,6	4,1	0,4
Maďarsko	45,2	49,5	10,9	15,9	21,8	3,4	4,2
Malta	39,3	42,9	13,6	13,1	21,0	2,2	3,0
Německo	43,6	47,9	7,9	17,3	19,7	1,6	2,5
Nizozemsko	46,2	51,2	10,0	11,7	28,5	3,6	1,9
Polsko	37,5	45,4	10,1	14,8	18,9	5,6	2,7
Portugalsko	41,6	51,3	12,2	17,0	21,4	3,6	3,0
Rakousko	48,1	52,5	9,7	19,7	19,3	1,0	2,6
Rumunsko	34,0	40,9	9,8	13,2	16,6	5,8	1,6
Řecko	39,5	50,2	12,1	20,8	18,2	2,8	5,8
Slovensko	32,3	40,0	7,7	14,1	19,3	2,6	1,3
Slovinsko	44,3	50,1	12,7	17,3	20,8	4,3	1,6
Španělsko	36,3	45,6	11,9	15,3	21,1	3,8	1,9
Švédsko	52,8	52,9	14,8	15,4	27,0	3,4	1,0
Spojené království⁴	40,3	50,4	11,4	15,1	22,9	2,5	2,9

Pozn.: 1) Kolektivní a individuální spotřeba vládního sektoru.

2) Tvorba hrubého fixního kapitálu.

3) 17 současných zemí eurozóny – Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko.

4) Údaje za kalendářní rok.

Zdroj: Eurostat (2011).

C Seznamy tématických kapitol a boxů předchozích Fiskálních výhledů ČR

Seznam tématických kapitol Fiskálních výhledů ČR

Publikováno	Téma kapitoly
Duben 2007	Fiskální pravidla
Říjen 2007	Vybrané aspekty systému státních záruk realizovaného v České republice v letech 1993 až 2006
Květen 2008	Rovná daň v praxi
Říjen 2008	Fiskální dopady přílivu prostředků z fondů Evropské unie
Květen 2009	Koncept akruálních daní a metoda jejich výpočtu v České republice
Říjen 2009	Dlouhodobé fiskální projekce
Říjen 2010	Vybrané principy partnerství veřejného a soukromého sektoru a jeho dopady na hospodaření vládního sektoru
Listopad 2011	Příčiny evropské dluhové krize a její důsledky pro české veřejné finance

Seznam tématických boxů Fiskálních výhledů ČR

Publikováno	Téma boxu
Duben 2007	Box 1: Metodika peněžních toků Box 2: Produkce sektoru vládních institucí Box 3: Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí Box 4: Vztah mezi deficitem a dluhem (tzv. stock-flow adjustment) Box 5: Metodika národních účtů ESA 95 Box 6: Rozdíly mezi metodikou fiskálního cílení (rozpočtový výhled, výdajové rámce) a metodikou národních účtů ESA 95 (maastrichtská kritéria, Konvergenční program)
Říjen 2007	Box 1: Zachycení garancí v systému národních účtů ESA 95 Box 2: Zaznamenávání státních garancí v rámci mezinárodního statistického standardu GFSM 2001 Box 3: Nejvýznamnější nestandardní státní garance
Květen 2008	Box 1: Vyhodnocení chyby predikce vládního salda v roce 2007
Květen 2009	Box 1: Přehled opatření Národního protikrizového plánu vlády s dopady na veřejné rozpočty v roce 2009 (založeno na roční bázi) Box 2: Dekompozice salda Box 3: Rozdíly mezi hotovostní a akruální výší DPH
Říjen 2009	Box 1: Dopady protikrizových opatření Box 2: Úsporná opatření pro rok 2010
Říjen 2010	Box 1: Metodika (přechod z GFS 1986 na GFS 2001) Box 2: Opatření ke snížení schodků hospodaření sektoru vlády v metodice ESA 95, vztaženo k střednědobému výhledu z roku 2009 Box 3: Návrh důchodové reformy
Květen 2011	Box 1: Rozhodnutí Ústavního soudu ČR a veřejné finance
Listopad 2011	Box 1: Vybrané změny v metodických přístupech statistiky vládního sektoru Box 2: Vypořádání majetkových vztahů státu a církví

